

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Ing. Jan Horák

Řešení úpadku formou reorganizace

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): listopad 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem překládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27. 11. 2015

Ing. Jan Horák

Poděkování

Děkuji JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D za ochotu při vedení této diplomové práce a za rady, které mi usnadnily zpracování této práce z oboru insolvenčního práva.

OBSAH

Úvod.....	1
1. Nástin historického vývoje právní úpravy na území ČR.....	3
2. Podstata insolvenčního práva	6
2.1. Ochrana společného zájmu věřitelů	6
2.2. Ekonomický aspekt insolvence	9
2.3. Právní povaha insolvenčního řízení	12
3. Předmět a základní fáze insolvenčního řízení	17
3.1. Úpadek	18
3.2. Základní fáze insolvenčního řízení	21
4. Účastníci insolvenčního řízení.....	21
4.1. Dlužník.....	23
4.1.1. Insolvenční návrh podaný dlužníkem.....	23
4.1.2. Vliv úpadku na povinnosti členů dlužníkovy statutárního orgánu	25
4.2. Věřitelé.....	29
4.2.1. Insolvenční návrh podaný věřitelem.....	30
4.2.2. Způsoby uplatňování práv věřitelů	32
5. Pojem reorganizace.....	37
6. Přípustnost reorganizace	39
6.1. Pozitivní podmínky přípustnosti	40
6.2. Negativní podmínky přípustnosti.....	41
6.3. Podmíněná přípustnost reorganizace.....	42
7. Povolení reorganizace.....	44
7.1. Soudní moratorium jako předstupeň reorganizace.....	44
7.2. Návrh na povolení reorganizace.....	46
7.2.1. Náležitosti návrhu na povolení reorganizace.....	48
7.3. Rozhodování o povolení reorganizace	48
7.3.1. Spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení reorganizace.....	49
7.3.2. Samostatné rozhodnutí o povolení reorganizace	51
7.3.3. Jiná rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace	55
7.3.4. Usnesení o povolení reorganizace	58
8. Dlužník v průběhu reorganizace	60
8.1. Dispoziční oprávnění dlužníka.....	60
8.1.1. Dispoziční oprávnění po povolení reorganizace.....	60
8.1.2. Dispoziční oprávnění po účinnosti reorganizačního plánu.....	63

8.2.	Úvěrové financování	64
8.3.	Funkce dlužnickových orgánů	65
9.	Věřitelé při reorganizaci	66
9.1.	Postavení některých věřitelů	66
9.2.	Popěrné právo v reorganizaci	69
9.3.	Rozdělení věřitelů do skupin	70
10.	Reorganizační plán	73
10.1.	Sestavování reorganizačního plánu	73
10.2.	Obsah reorganizačního plánu	77
10.3.	Schvalování reorganizačního plánu	78
10.3.1.	Hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu	78
10.3.2.	Schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem	81
10.4.	Účinky reorganizačního plánu	85
10.4.1.	Nahrazení práv věřitelů vůči dlužníkovi	85
10.4.2.	Nahrazení práv třetích osob k majetku v majetkové podstatě	86
10.4.3.	Některé další dopady účinného reorganizačního plánu	87
11.	Způsoby provedení reorganizace	88
12.	Plnění reorganizačního plánu	90
12.1.	Změna reorganizačního plánu	91
13.	Skončení reorganizace	92
13.1.	Přeměna reorganizace v konkurs	92
13.2.	Splnění reorganizačního plánu	95
14.	Přehled právní úpravy reorganizace v USA	95
14.1.	Zahájení řízení	96
14.2.	Dispoziční oprávnění	98
14.3.	Věřitelé	100
14.4.	Reorganizační plán	102
14.5.	Postihnutí základních rysů právní úpravy	104
15.	Závěr	105
16.	Použité zkratky	107
17.	Seznam pramenů	108
18.	Seznam judikatury	112

Úvod

Problematika insolvence je v době rychle se měnícího a do značné míry těžko předvídatelného ekonomického prostředí poměrně aktuální a potenciálně se může přímo či nepřímo dotýkat značné části obyvatel. Zejména insolvence větších korporací často ovlivní mnoho dalších na trhu se pohybujících subjektů, a proto není možné ponechat způsob jejího řešení jen na vůli insolventního subjektu. Ačkoliv mají příčiny insolvence původ převážně v mimoprávní oblasti hospodářských styků, je úlohou specifického právního oboru insolvenční řízení určitým způsobem řešit. Právě právní úprava insolvence¹, insolvenčního řízení a zejména reorganizace jako jeho specifické součásti je předmětem této práce.

V současnosti je bezpochyby úkolem státu, aby právní úpravou vytvořil vhodný rámec pro řešení krizových situací úpadku. Právní způsoby řešení insolvence musí respektovat zájmy všech zainteresovaných subjektů a především musí vycházet z ekonomické reality. Jen při zohlednění těchto dvou faktorů může vzniknout právní úprava, která bude v hospodářské praxi skutečně sloužit k celospolečensky efektivnímu řešení situace. Komplexní pohled na problematiku insolvence by tedy měl zahrnout jak její právní stránku spíše procedurálního charakteru, tak i čistě ekonomickou stránku. Tato práce je zaměřena zejména na právní stránku insolvence v takové podobě, v jaké je upravena v zákoně o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákoně).

Insolvenční zákon pojímá insolvenční řízení od jeho zahájení do skončení poměrně komplexně jako specifické soudní řízení. Jedná se o značně rozsáhlou úpravu, a proto nelze přistoupit k analýze insolvenčního řízení v jeho celistvosti. Následující text tedy bude zaměřen na řešení úpadku formou reorganizace, která je považována zejména za sanační způsob jeho řešení. I když je úprava reorganizace pozoruhodným a do značné míry osobitým přístupem k řešení insolvence, nelze ji jednoduše oddělit od obecnějších ustanovení insolvenčního zákona, což je patrné již při zběžném seznámení se se zákonnou úpravou. Z toho vychází i struktura této práce, která se zabývá i právními instituty s obecnějším významem, avšak z hlediska případného reorganizačního řešení úpadku významnými.

¹ Pojmy „úpadek“ a „insolvence“ jsou v textu používány promiscue v souladu s postupně převládajícím pojetím. Možné je však i užší použití pojmu „insolvence“, a to pouze ve smyslu platební neschopnosti.

Na samém počátku je třeba zasadit insolvenční řízení do širšího historického kontextu, k čemuž slouží první kapitola práce. V jejím rámci je věnována zvýšená pozornost vývoji nekonkursního způsobu řešení úpadku. Funkcí druhé kapitoly je vymezení podstaty insolvenčního práva. Na insolvenční řízení a insolvenční řízení obecně je zde nahlíženo z pohledu právně-ekonomického, což je pohled blízký tomu, co se fakticky odehrává v insolvenčních řízeních. Zatímco obsah druhé kapitoly nebývá běžnou součástí odborných pojednání o insolvenční řízení, obsahem třetí kapitoly je (v literatuře často popisované) vymezení pojmu úpadek. Čtvrtá kapitola poté pojednává o účastnících insolvenčního řízení. Insolvenční řízení ve své podstatě slouží k uspořádání majetkových vztahů dlužníka k jeho věřitelům, a proto je pro účely reorganizačního řešení úpadku nutné vymezit postavení účastníků.

Kapitoly 5 až 13 se již zaměřují přímo na reorganizaci. Po vymezení pojmu reorganizace následují v logickém sledu kapitoly týkající se přípustnosti reorganizace a procesu jejího povolání. Osmá a devátá kapitola, pojednávající o specifických postavení dlužníka a jeho věřitelů při reorganizaci, do jisté míry čerpá z poznatků kapitoly čtvrté. Nejrozsáhlejší kapitola, jíž je kapitola desátá, se věnuje projektu reorganizace - reorganizačnímu plánu. Na to bezprostředně navazuje rozebrání vybraných způsobů provedení reorganizace v kapitole jedenácté. Tuto část práce poté uzavírají kapitoly pojednávající o plnění reorganizačního plánu a skončení reorganizace. Závěrečné partie práce představují uvedení do právní úpravy reorganizace ve Spojených státech amerických.

Cílem této diplomové práce je analyzovat právní úpravu reorganizačního způsobu řešení úpadku. Při analýze dojde vedle popisu právní úpravy k jejímu zhodnocení, uvedení vlastních postřehů a závěrů a propojení právní úpravy s mimoprávními souvislostmi. Záměrem předkladatele je uchopit problematiku způsobem, který pouze nepopisuje ustanovení zákona, ale podává výklad jdoucí nad rámec zákonné úpravy a zachycující potřebné právní souvislosti. Práce je dokončena k datu 27. 11. 2015.

O aktuálnosti zvoleného tématu svědčí mimo jiné množství dosud přijatých novelizací zákonné úpravy, postupný vývoj judikatury, rostoucí počet zahájených insolvenčních řízení, ale i pozvolný nárůst snahy o řešení úpadku podnikatelů formou reorganizace, která však v porovnání s jinými způsoby stále zůstává spíše výjimečným konečným řešením. Širšímu využívání reorganizačního řešení má ostatně přispět i

poměrně rozsáhlá novelizace insolvenčního zákona provedená zákonem č. 294/2013 Sb. O aktuálnosti svědčí i to, že slova „insolvence“ nebo „konkurs“ jsou běžně používanými pojmy i mezi laickou veřejností a pojem „reorganizace“ již není ani mezi podnikateli pojmem neznámým.

1. Nástin historického vývoje právní úpravy na území ČR

Uchopení a ukotvení problematiky řešení úpadku není dost dobře možné bez alespoň rámcového náhledu do historie úpadkového práva na našem území. Předpokladem jeho rozvoje je existence hospodářských styků určité úrovně. Zdá se, že na našem území došlo ke konstituování takových vztahů postupně již v průběhu 16. století. Počínající rozvoj pak byl doplněn dalším impulsem, jímž se staly společenské problémy vyskytnuvší se v první polovině 17. století.

Na počátku 17. století se totiž společnost potýkala s nepřiměřeným růstem cen, jenž dopadl v podobě následného vysokého zadlužení zejména na nižší šlechtu. Vedle toho došlo v roce 1623 k tzv. měnové kaládě, jež znamenala faktický bankrot českých zemí. Tyto události přirozeně vyvolaly potřebu právní úpravy zejména šlechtického úpadku, jejímž prostřednictvím by se zadlužený vyrovnal se svými věřiteli. K úpravě došlo nejprve v Obnoveném zřízení zemském (1627), později v císařském reskriptu a na něj navazujícím místodržitelenském patentu (1637). Nakonec bylo přikročeno i k dokonalejší úpravě v podobě Deklaratorií a Novell (1640), které lze považovat za první kodifikaci konkursního práva na našem území. (Schelleová, 2007, s. 8-10) Pro právní úpravy v 17. století bylo charakteristické vydělení konkursu² jako samostatného soudního řízení, jeho zřetelné oddělení od vývojově starší exekuce a dále též zvýhodnění věřitelů s přednějším pořadím, které ústilo v nulové uspokojení většiny ostatních věřitelů. V konečném rozhodnutí tehdejší soudy buď přímo přisuzovaly části úpadcova majetku jednotlivým věřitelům, nebo přikročovaly k veřejné dražbě.

Další etapa vývoje konkursního práva nastala přijetím obecného konkursního řádu josefinského z roku 1781, který pak byl pro nákladnost a zdlouhavost podle něj vedeného konkursního řízení nahrazen až v roce 1869 novým konkursním řádem č. 1/1869 ř. z. Konkursní řízení se nově rozpadalo na dvě části. V zahajovacím řízení se

² Převažujícím označením insolvenčního řízení byl v minulosti termín konkursní řízení. Původ názvu konkurs je v latinském výrazu „concursum creditorum“, tj. souběh věřitelů.

zkoumalo splnění podmínek vyhlášení konkursu, ve vlastním konkursním řízení pak docházelo k řešení konkursu. Došlo tak ke zjednodušení struktury řízení ve srovnání s předchozím stavem (přípravné, likvidační, prioritní, distribuční řízení), čímž se mělo mimo jiné omezit v té době časté (a rychlejší) mimosoudní řešení. Pohledávky se nově neuplatňovaly žalobou, ale přihláškou. K rysům tehdejší úpravy dále můžeme řadit zásadu stejného nakládání s věřiteli stejné třídy (par conditio creditorum), povinné ustanovení věřitelského výboru, ediční povinnost dlužníka a univerzalitu (předmětem řízení mělo být veškeré dlužníkově jmění). Z univerzality a zásady par conditio creditorum však bylo připuštěno mnoho výjimek. Neprivilegovaní „obyčejní“ věřitelé uvedení ve třetí třídě bývali relevantně uspokojeni zřídka. (Schelle, 2010, s. 31-36)

Svým charakterem sanační způsoby řešení úpadku, nazývané nejčastěji jako „vyrovnání“, se zpočátku vyvíjely spontánně mimosoudními dohodami dlužníka s věřiteli, jež měly nejčastěji podobu narovnání, při kterém byly dřívější závazky stran nahrazeny závazky novými. Faktická existence vyrovnání vyvolala potřebu jeho právní úpravy. Po prvotní úpravě nařízením z roku 1859 byl v roce 1862 josefínský konkursní řád doplněn zákonem o vyrovnacím řízení (č. 97/1862 ř. z.) a zanedlouho bylo vyrovnání upraveno spolu s konkursem ve výše uvedeném konkursním řádu z roku 1869. (Zoulík, 2013, s. 241-243) Zatímco samostatný zákon z roku 1862 umožňoval u vybraných skupin dlužníků (kupci, živnostníci) mimokonkursní vyrovnání, konkursní řád samostatnost vyrovnání omezil na takzvané nucené vyrovnání³ v rámci kupeckého konkursu. (Schelleová, 2007, s. 15) Základní rozdíl tehdy spočíval v zániku nesplněných dlužnických dluhů v případě splnění vyrovnání a naopak v jejich další existenci v případě konkursu. Úprava vyrovnacího řízení však byla terčem kritiky zejména pro velmi slabou ochranu věřitelů.

Na ne zcela vyhovující konkursní řád navázala úprava v císařském nařízení č. 337/1914 ř. z. a také nový vyrovnací řád, který opět umožnil osamostatnění vyrovnání. Obě úpravy byly po vzniku Československé republiky recepční normou vtaženy do československého právního řádu. Novým poměrům pak měl odpovídat dlouho a pečlivě připravovaný zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a

³ Bylo přípustné pouze u dlužníků, kteří byli obchodnickými společnostmi nebo kupci zapsanými v rejstříku obchodníka. K jeho provedení bylo třeba získat souhlas dvou třetin věřitelů a potvrzení konkursního soudu. Schválením vyrovnání se rušil již probíhající konkurs. Šlo tedy o odchylku od něj.

odpůrčí. Zákon převzal osvědčená ustanovení a odstranil některé problémy dřívějších úprav.

Rysem nového zákona bylo zvýšení pravomocí konkursního komisaře. Zákon dále zachoval mimokonkursní podobu vyrovnání a pokusil se o zavedení větší ochrany věřitelů při vyrovnání, například v podobě zvýšení minimální nabídky uspokojení neprivilegovaných věřitelů a lepšího zjištění pravého hospodářského stavu dlužníka, což věřitelům umožnilo rozhodnout se mezi vyrovnáním a konkursem na základě znalosti skutečného stavu dlužníka. V dalších ustanoveních se projevovala snaha o ochranu před zneužitím vyrovnacího řízení. Vyrovnací řízení bylo například zapovězeno dlužníkům, kteří si pro způsob svého hospodaření nezasluhovali výhod tohoto řízení. Vyrovnání potvrzené soudem bylo exekucním titulem. (Internetový zdroj č. 1)

Další vývoj českého úpadkového práva byl přerušen 1. 1. 1951, kdy nový občanský soudní řád (zákon č. 142/1950 Sb.) zavedl pouze institut tzv. exekuční likvidace jako exekučního prostředku spočívajícího v prodeji veškerého majetku dlužníka. Šlo o značně zjednodušenou, deformovanou a v podstatě nevyužívanou úpravu konkursu. V následujícím občanském soudním řádu (zákon č. 99/1963 Sb.) byl v ustanovení o likvidaci majetku i tento institut nahrazen a zůstal v podstatě jen jeho název, a to kvůli reciprocitě potřebné pro konkursy v zahraničí. (Schelle, 2010, s. 46) Úprava insolvence již nebyla v režimu ideologicky orientovaného a direktivně řízeného národního hospodářství zapotřebí. Došlo totiž k odstranění jednoho z předpokladů rozvoje úpadkového práva – existence tržně řízených hospodářských styků.

Přechod k tržnímu hospodářství vyžadoval přijetí právní úpravy insolvence, bez které se fungující trh ze své podstaty nemůže obejít. Zákon č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání nabyt účinnosti dne 1. 10. 1991. Snad i v důsledku čtyřicet let trvající neexistence insolvenčního práva se nová úprava potýkala s řadou problémů, které se s větším či menším úspěchem pokoušely řešit její novelizace. Problémem nebyla jen ztráta kontinuity, ale i nedostatečné praktické zkušenosti. Nedostatky zákona o konkursu a vyrovnání spočívající například v nedostatečném diferencování mezi způsoby řešení úpadku a ve slabém postavení věřitelů si vynutily vytvoření nové koncepční právní úpravy lépe odpovídající potřebám a novým poměrům. Počátkem roku 2008 nabyt účinnosti zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Namísto dosavadních dvou řízení zavedl jednotné insolvenční

řízení ovládané společnými principy. Hlavním rysem nynějšího řešení insolvence je poměrné uspokojení věřitelů za současného zohlednění dlužnických poměrů. Zavedení nelikvidačního způsobu v podobě reorganizace bylo jednou z více koncepčních změn.

Podstata vyrovnání podle zákona o konkursu a vyrovnání spočívala v nabídce dlužníka na termínované částečné uspokojení věřitelů. (Schelleová, 2005, s. 297) Věřitelům nepřednostních pohledávek tak muselo být nabídnuto zaplacení alespoň 30 % jejich pohledávek do dvou let od podání návrhu na vyrovnání. Dlužníková nabídka na vyrovnání podléhala schválení kvalifikované většiny věřitelů a následnému potvrzení soudem. Zásadním účinkem úspěšného vyrovnání byl zánik pohledávek věřitelů v rozsahu, jenž byl stanoven v potvrzeném vyrovnání.

Z dosud uvedeného historického přehledu se podává, že i v průběhu vývoje úpadkového práva na našem území byla pocíťována potřeba po zavedení řešení sanačního charakteru. Různé podoby institutu vyrovnání však povětšinou nevyhovovaly praktickým potřebám, a proto byly při tvorbě insolvenčního zákona jako vzor použity úpravy zahraniční.

2. Podstata insolvenčního práva

V úvodu této práce je kvalita právní úpravy insolvence poměřována tím, do jaké míry se jí podaří spravedlivě vyvážit zájmy všech zainteresovaných subjektů a zároveň přitom respektovat existující ekonomické poměry. Ještě před podrobnějším rozбором právní povahy insolvenčního řízení je třeba zamyslet se nad funkcí insolvence v tržním prostředí a vyvarovat se tak krátkozrakého přístupu spočívajícího v analýze normativní právní úpravy bez jakéhokoliv zamyšlení se nad jejími mimoprávními souvislostmi. Ty jsou zvláště v tomto právním oboru významné.

2.1. Ochrana společného zájmu věřitelů

Pro fungování konkurenceschopné tržní ekonomiky je typický současný výskyt zániků na jedné straně a vzniků nových ekonomických subjektů na straně druhé. Tento neustálý proces je prostředkem, jak trh očistit od ekonomicky neefektivních subjektů a nahradit je těmi efektivnějšími. Jde o neřízený proces podrobený samoregulačním schopnostem trhu, do něhož by stát zcela v duchu liberalistické zásady laissez-faire neměl prostřednictvím práva výrazněji zasahovat. V první řadě je tedy nutné

konstatovat, že insolvenční právo neexistuje proto, aby řešilo podnikatelský neúspěch, jenž je v podstatě přirozeným tržním jevem. Jeho skutečný účel je jiný a s podnikatelským neúspěchem jen nepřímo souvisí. Většina neúspěšných subjektů ostatně opouští trh nedotčena insolvenčním řízením. Skutečným smyslem insolvenčního práva je řešení situace, kdy dlužník není schopen (bez ohledu na ekonomický důvod této neschopnosti) plnit dluhy vůči svým věřitelům. Existence (peněžitého) dluhu, neschopnost jeho splacení a pluralita věřitelů jsou základními předpoklady uplatnění insolvenčního práva.

V této specifické situaci není použití běžných prostředků civilního procesu vhodné z více důvodů. Při faktické neschopnosti dlužníka plnit většinu svých dluhů by byli zvýhodněni věřitelé, kteří individuálním postupem nejdříve dosáhnou výkonu rozhodnutí⁴ a budou mezi prvními uspokojeni z rychle ubývajícího dlužníkovy majetku. Tím by byla znevýhodněna část věřitelů například jen proto, že jejich pohledávky mají pozdější termín splatnosti. Tito věřitelé často navazují obchodní vztahy s dlužníkem i nedlouho před jeho úpadkem v právním smyslu, protože nejsou schopni pro nedostatek informací a nepřiměřené náklady spojené s jejich získáním vyhodnotit dlužníkuv skutečný finanční stav. Mezi další znevýhodněnou skupinu mohou patřit ti, jež se věřiteli dlužníka stali proti své vůli (např. při náhradě újmy). Další z potenciálních nevýhod individuálního postupu věřitelů je výskyt problému společně užívaného zdroje⁵. I z těchto důvodů je tak insolvenčním řízením právo využití individuálních prostředků vymáhání práva suspendováno⁶ a nahrazeno povinným kolektivním soudním řízením směřujícím k maximalizaci uspokojení věřitelů jako celku.

Platí, že individuální rozhodnutí učiněná určitým počtem jednotlivých věřitelů mohou být ve svém souhrnu špatným rozhodnutím pro věřitele jako celek. (Jackson, 1986, s. 12) Insolvenční právo proto primárně směřuje k ochraně společného zájmu

⁴ Ve vykonávacím řízení se uplatňuje zásada pořadí, která dává při uspokojení přednost pohledávce v závislosti na jejím časovém pořadí. (Winterová, 2011, s. 478) Rozhodujícím okamžikem je v zásadě den, kdy soudu došel návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Podrobnější úprava je obsažena ve více ustanoveních OSŘ.

⁵ Podle něj budou věřitelé, kteří nejdříve zaregistrují dlužníkovy finanční problémy, rychle a bezohledně postupovat tak, aby dosáhli svého maximálního uspokojení i v případě, kdy by většího uspokojení všech věřitelů jako celku bylo dosaženo jejich koordinovaným společným postupem. (Richter, 2008, s. 131)

⁶ Věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon. Jde o základní zásadu insolvenčního řízení dle § 5 písm. d) InsZ.

věřitelů insolventního dlužníka, což je jeho účelem⁷. Podle Winterové je účelem insolvenčního práva to, aby všichni věřitelé jednoho dlužníka, který je v úpadku, byli uspokojeni relativně rovnoměrně a spravedlivě. (Winterová, 2011, s. 589) K účelu insolvenčního práva se vyjádřil například i Ústavní soud, podle nějž „základním účelem úpadkového práva upraveného insolvenčním zákonem je řešení majetkových vztahů dlužníka, který je v úpadku, a uspokojení pohledávek věřitelů dlužníka z majetkové podstaty dlužníka.“ (Nález ÚS ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10) Takovéto popisné vymezení zřejmě vychází přímo z ustanovení § 1 písm. a) InsZ. K objasnění účelu insolvenčního práva však přispívá jen málo.

Společný zájem věřitelů je těžko uchopitelným pojmem. Věřitelé, jako jakékoliv jiné tržní subjekty, totiž primárně sledují a prosazují vlastní zájem, a to i na úkor jiných věřitelů. Zejména zájmy věřitelů v různých skupinách se budou běžně odlišovat⁸. Přesto insolvenční zákon tento pojem na více místech využívá. Legální definice společného zájmu věřitelů [§ 2 písm. j) InsZ] zdůrazňuje nadřazenost společného zájmu zájmům jednotlivých věřitelů. Výkladem tohoto ustanovení dospějeme k závěru, že společný zájem není totožný s individuálním zájmem každého z věřitelů, a proto existence odlišných zájmů jednotlivých věřitelů není na překážku prosazení jejich společnému zájmu v insolvenčním řízení. Korektiv společného zájmu naopak vynikne spíše právě tehdy, když jednotliví věřitelé v průběhu řízení sledují různé zájmy.

Uvedené potvrzuje i vyjádření Vrchního soudu v Praze, podle kterého „*důvodem zrušení usnesení schůze věřitelů není ... rozpor mezi zájmy jednotlivých věřitelů dlužníka (naopak je přirozené, že se jejich zájmy dílčím způsobem liší), ale skutečnost, že přijaté usnesení odporuje společnému zájmu věřitelů ...*“ (Usnesení VS v Praze ze dne 20. 2. 2012, sp. zn. 1 VSPH 147/2012-B-107)

Insolvenční zákon užívá společný zájem věřitelů jako určité hledisko pro hodnocení postupu procesních subjektů v průběhu řízení [srov. zejména § 36 odst. 1, § 54 odst. 1, § 58 odst. 1, § 60 odst. 1, § 82 odst. 2 písm. b), odst. 3 InsZ]. Při absenci shodných zájmů mají dotčené subjekty hledat společný zájem věřitelů. Ten spočívá v řešení úpadku, které je spravedlivé a výnosnější, než řešení jiné, a to z pohledu všech věřitelů. Aplikace

⁷ Zákon přímo nestanoví, co je účelem insolvenčního práva. Z ustanovení § 1 písm. a) ve spojení s § 5 písm. a) InsZ však můžeme dovodit, že jím je především právě ochrana společného zájmu věřitelů.

⁸ Nezajištění věřitelé mohou mít v typickém případě zájem na sanačním řešení, zatímco v zájmu zajištěného věřitele bude co nejrychlejší zpeněžení zajištěného aktiva v rámci konkursu.

korektivu společného zájmu při rozhodování v rámci insolvenčního řízení jistě nebude snadná a v praxi bude ovlivněna řadou faktorů (např. aktivitou jednotlivých věřitelů). S dobrým přiblížením podstaty společného zájmu přichází Richter, který chápe tento požadavek tak, že přijaté rozhodnutí musí být vždy takové, aby v jeho důsledku nebyl poškozen žádný věřitel a alespoň jeden věřitel z něj měl prospěch. V takovém případě jde o paretovsky efektivní rozhodnutí. (Richter, 2008, s. 146)

Jedním z předpokladů fungujícího trhu musí být tedy insolvenční právem poskytnutá jistota, že v případě výskytu úpadku budou věřitelé moci společně využít kolektivního insolvenčního řízení, a tak nedojde ke zneužití situace jedním z věřitelů, jenž by mohl individuálním postupem vůči dlužníku uspokojení ostatních věřitelů znemožnit. Bez této jistoty by se mohla běžná tržní vyjednávání z důvodu zvýšeného rizika vnímaného věřitelem komplikovat⁹. Je tedy zřejmé, že tržní poměry hrají svou roli při tvorbě insolvenční právní úpravy a právní úprava pak zase zpětně ovlivňuje běžné ekonomické vztahy. Dochází tak k oboustrannému působení ekonomiky a práva.

Účelem insolvenčního práva je tedy ochrana společného zájmu věřitelů jako celku v případě výskytu krizové situace, jakou je úpadek. Vedle schopnosti ex post řešení krizové situace je významné i ex ante působení insolvenčního práva.

2.2. Ekonomický aspekt insolvence

Příčiny úpadku mohou mít povahu vnějších nebo vnitřních příčin, přičemž zpravidla dochází k jejich společnému působení.

Nepříznivé faktory vedoucí k úpadku typicky působí po určitou delší dobu před výskytem úpadku v právním smyslu. Podnikatel totiž nutně nekolabuje následkem špatného hospodaření, ale až v důsledku nedostatku likvidity, tj. stavu, kdy chybí peníze na řádné hrazení splatných dluhů. V této souvislosti Pomazal rozlišuje tři postupující fáze krize od potenciální krize přes krizi latentní až po akutní krizi, která je již spojena s platební neschopností. (Schelleová, 2005, s. 18) Předpokladem pro předejití úpadku nebo úspěšné sanační řešení je identifikace negativních změn již ve fázích potenciální či

⁹ Věřitelé jsou totiž ochotni pouze do jisté míry kompenzovat zvýšenou míru rizika obchodu s dlužníkem vyšším požadovaným výnosem (úrokem). Jednou z cest ke snížení rizika celého obchodu je vysoká úroveň ochrany věřitele v případě dlužníkovy insolvence. Efektivně fungující insolvenční řízení tak ex ante prospívá trhu (nejen úvěrovému) a snižuje transakční náklady spojené s kontraktací. Ostatně jedním z kritérií užívaných v rámci respektovaných ratingových hodnocení podniku/státu je i úroveň insolvenční ochrany věřitelů.

latentní krize a tomu odpovídající úprava strategie. Neschopnost včas postřehnout signály blížící se krize a její příliš pozdní zjištění je pravděpodobně jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících neúspěch sanačních řešení úpadku.

Ve shodě s Richterm (2008, s. 126-127) můžeme poměrně výstižně rozlišit tři typy krizových situací. Nejzávažnější formou je ekonomická krize (*economic distress*). Jedná se o vyhrocenou situaci, kdy je čistá současná hodnota¹⁰ očekávaných peněžních toků z podnikatelských aktiv záporná. Podnikatel není schopen svou činností generovat zdroje vyšší, než jaké jsou náklady podnikání. Při finanční krizi (*financial distress*) je čistá současná hodnota očekávaných peněžních toků kladná, ale současná výše dluhů tuto hodnotu přesto převyšuje. Na rozdíl od ekonomické krize má v případě finanční krize podnikatel potenciál do budoucna. Pro jeho naplnění se však musí určitým způsobem vypořádat s aktuálními dluhy. Třetím, nejméně závažným typem krize je výpadek likvidity (*liquidity constraints*). Podnikatel momentálně není schopen řádně hradit splatné dluhy, zároveň však čistá současná hodnota peněžních toků tyto dluhy převyšuje. Jde z ekonomického hlediska o efektivního podnikatele, kterému momentálně z nejrůznějších příčin schází potřebná likvidita. Příčinou může být například nezvládnutí růstových příležitostí z hlediska jejich kapitálového zajištění.

Insolvenční právo zachází s podnikateli procházejícími všemi těmito případy krizí jako s dlužníky v úpadku (předpokládáme naplnění zákonné definice úpadku). Jeho účelem ostatně není řešení krize podnikatele, ale ochrana společného zájmu věřitelů. Z ekonomického pohledu však jde o rozdílné situace, které by měly najít odraz v rozdílném právním řešení. Při výpadku likvidity jde ve své podstatě o dočasný problém řešitelný odložením splatnosti dluhů či získáním nových finančních zdrojů. Jediným zřejmým řešením ekonomické krize je naopak ukončení činnosti a prodej aktiv. Pouze ve druhém případě (finanční krize) se jasné řešení přímo nenabízí. Vzhledem ke kladné čisté současné hodnotě se ale lze přiklonit k řešení v podobě provedení restrukturalizace činnosti podnikatele (např. s pomocí krizového managementu) a k jejímu zachování.

Otázkou je, zde je insolvenční právo schopno na tyto rozdílné situace adekvátně reagovat. Insolvenční úprava by měla být schopna umožnit zachování činnosti

¹⁰ Existuje více způsobů určení čisté současné hodnoty. Obecně jde o „současnou hodnotu příjmů očekávaných v budoucnosti z provozování hospodářského statku.“ (Marek, 2009, s. 528)

podnikatele s kladnou čistou současnou hodnotou a zlikvidovat činnost toho s čistou současnou hodnotou zápornou. Takový je společný zájem věřitelů.

Po výskytu ekonomické krize je nepochybně zájmem věřitelů vyřešit úpadek urychleně konkursem. Aktiva dlužníka „nepracují“ efektivně a je proto třeba velmi rychle přistoupit k jejich zpeněžení a zabránit tak jejich morálnímu a fyzickému zastarávání. V případě výpadku likvidity je na druhou stranu společným zájmem věřitelů zachovat dlužníkovu činnost, protože lze důvodně očekávat pozdější uspokojení jejich pohledávek, ke kterému by v případě konkursního řešení došlo zřejmě jen omezeně. Vhodným způsobem řešení této situace je využití reorganizace, případně „pouze“ využití institutu soudního moratoria. Stejně tak i pro případ řešení finanční krize se jeví být nejvhodnějším řešením ozdravení hospodaření vhodnou formou reorganizace, neboť podnikatel má potenciál v budoucnu vytvořit hodnotu a uhradit dluhy ve vyšší míře než při okamžitém konkursním zpeněžení majetku.

Limitem je však omezenost lidského poznání. Vzhledem k riziku a časovému odstupu lze jen těžko určit, zda bude reorganizační řešení pro věřitele skutečně výnosnější než řešení konkursní. I v rukou odborníků je totiž určování pozitivní/negativní hodnoty dlužníkovy podnikání procesem mnohdy připomínajícím věštění z křišťálové koule. Ekonomická realita již v mnohých případech varovala před nepodloženým využíváním reorganizace v případech, kdy to není ekonomicky zdůvodnitelné (např. reorganizace společnosti Eastern Airlines v USA¹¹). Na druhou stranu, pokud insolvenční právo nenabízí funkční nekonkursní způsob řešení úpadku pro případy, kdy je to ekonomicky vhodné, mohou dodatečné náklady takové právní úpravy znamenat pro ekonomiku podstatnou zátěž.

Výše uvedeným způsobem však není sebedokonalejší právní úprava schopna zachytit složitou a proměnlivou ekonomickou realitu. Proto insolvenční zákon neobsahuje podrobné mechanismy, podle nichž by se určilo (nebo dokonce měřilo), kdy bude jaké řešení výhodnější než jiné, ale svěřuje rozhodování o způsobu řešení úpadků do rukou subjektů, u kterých předpokládá, že mají vlastní zájem na tom, aby zvolené řešení bylo v dané situaci to nejvhodnější. Ke zvolení nejvhodnějšího způsobu řešení

¹¹ Letecká společnost Eastern Airlines ztratila i v průběhu reorganizačního řízení podle kapitoly 11 USBC polovinu své hodnoty, zatímco soud aktivně podporoval pokusy managementu o její „oživení“ i tehdy, když bylo (nejen) věřitelům zřejmé, že revitalizace společnosti nemůže být úspěšná. (Weiss, 1997, s. 2) Dodnes se tento případ uvádí jako názorná ukázka nebezpečí amerického reorganizačního řízení.

úpadku tak právo přispívá nepřímou. O konečném řešení může rozhodnout schůze věřitelů, a to dokonce i tehdy, bude-li podle názoru insolvenčního soudu takové řešení odporovat společnému zájmu věřitelů. Podle § 54 odst. 1 InsZ totiž soud nemůže zrušit usnesení schůze věřitelů o způsobu řešení úpadku, i když by odporovalo společnému zájmu věřitelů.

Přenesení rozhodovací odpovědnosti na věřitele je však teoreticky správným řešením, neboť právě oni se okamžikem úpadku stávají v ekonomickém smyslu „vlastníky“ aktiv dlužníka. Nárok dlužníka (resp. jeho společníků) totiž zanikl v okamžiku, kdy dluhy vůči věřitelům překročily hodnotu aktiv. (Richter, 2008, s. 122-124) Dlužník by jinak byl motivován volit za každou cenu nereálné reorganizační řešení v naději, že tím dojde k obnovení jeho nároku. (Tamtéž, s. 136-137) Posílení práv věřitelů má dle teoretických úvah vést k jejich vyšší participaci v insolvenčním řízení a tím k důslednější kontrole a zkvalitnění celého procesu. Praxe však ukazuje, že mezi posílením práv věřitelů a pozitivními výsledky insolvenčního řízení nepanuje nutně přímá úměra. Jednotliví věřitelé budou v řízení vyvíjet různé úsilí. Vyšší aktivitu lze očekávat u větších nezajištěných věřitelů a dále u těch, pro které je dlužník významným obchodním partnerem nebo u nichž pohledávka za dlužníkem tvoří významnou část všech jejich pohledávek. Racionálně uvažující věřitel bude vždy poměřovat možnost uspokojení alespoň části pohledávky s náklady na to vynaloženými. Dále může předpokládat, že jeho hlas nijak neovlivní výsledek rozhodování, a proto je racionálním postupem nevynakládat náklady ani na seznámení se s rozhodovacím problémem. Podle Richtera jde v tomto případě o tzv. racionální apatii. (Tamtéž, s. 49)

2.3. Právní povaha insolvenčního řízení

Existence insolvenčního práva je opodstatněna potřebou řešit specifickou situaci, kterou je úpadek, jinými způsoby než jaké nabízí tradiční druhy civilního procesu. Insolvenční řízení je tak svou povahou především specifickým a nenahraditelným procesním způsobem uspořádání majetkových vztahů mezi věřiteli a úpadcem, byť s mnoha hmotněprávními důsledky. Jeho podstatnou charakteristikou je, že v sobě zahrnuje prvky nejen civilního řízení nalézacího, ale i řízení vykonávacího. „*Proces přihlašování, přezkumu a popírání pohledávek je jakési zhuštěné a kolektivizované nalézací řízení.*“ (Richter, 2008, s. 191) V navazujících fázích řízení pak dochází

k uspokojování věřitelů, a to zpravidla prostřednictvím zpeněžení dlužníkovy majetku, což je i typický prvek civilního vykonávacího řízení. Již výrazněji se od vykonávacího řízení odlišují tzv. nelikvidační způsoby řešení úpadku a zejména reorganizace je nejviditelnějším projevem odklonu od klasického vykonávacího řízení, neboť v ní zpravidla nedochází k přímé konverzi dlužníkovy majetku na peněžní prostředky. Fáze insolvenčního řízení nejsou tak zřetelně odděleny a řízení tak tvoří (na rozdíl od civilního řízení) jeden celek. „K tomu, aby mohlo proběhnout, není třeba exekučního titulu (nejde tedy o tzv. univerzální exekuci).“ (Winterová, 2014, s. 41)

Pokud jde o povahu insolvenčního řízení z hlediska jeho sporného či nesporného charakteru, lze se s ohledem na jeho značná specifika přiklonit k tomu, že není na místě označovat ho za řízení sporné ani za řízení nesporné. Účastníci řízení nejsou vzájemně v kontradiktorním postavení typickém pro řízení sporná, zároveň však toto řízení nemůže být zahájeno bez návrhu. Dále je nutné připomenout, že kategorie řízení sporného a nesporného jsou tradičním dělením pouze v rámci řízení nalézacího. Uvedené přesto nebrání některým autorům (např. Kozák, 2013, s. 212) insolvenční řízení označovat za řízení sporné, zatímco jiní autoři (např. O. Richter, 2014, s. 4) namísto toho výslovně uvádějí, že povahu sporného řízení nemá.

Současné insolvenční právo má především procesní či lépe řečeno mechanickou povahu. Předepisuje procesní postup, jímž jsou nároky věřitelů vzniklé z převážně bilaterálního světa přeneseny před insolvenční fórum, kde jsou kolektivním postupem popsáním insolvenčním právem uspokojeny. (Richter, 2008, s. 190) K tomu účelu se vytváří orgány, pravidla a postupy obecnému civilnímu nalézacímu a vykonávacímu řízení neznámé. Přes procesní charakter řízení nelze opomenout „bezprostřední vliv procesu na hmotné právo, a to tak značný, že zasahuje i do obsahu hmotněprávních vztahů, a to často v rozporu s principy, na nichž jsou tyto vztahy vybudovány.“ (Winterová, 2011, s. 594) Příkladem může být působení reorganizačního plánu, který je hmotněprávním základem celé reorganizace (podrobně podkapitola 10.4).

Insolvenční zákon svou rozsáhlou úpravou vytvořil komplexní druh civilního procesu na kvalitativně vyšší úrovni, než jak tomu bylo za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání. Občanský soudní řád je ve vztahu k insolvenčnímu zákonu předpisem subsidiárním. Jeho podpůrné použití bude omezené, protože podle § 7 InsZ se pro insolvenční řízení přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu týkající se

sporného řízení tehdy, nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li postup podle občanského soudního řádu v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Insolvenční řízení se podstatně odlišuje od ostatních druhů civilního procesu¹², čímž je prostor pro užití obecného procesního předpisu omezen. Pokud by snad chyběla potřebná úprava v insolvenčním zákoně a zároveň by nebylo možné subsidiárně použít ani pravidel občanského soudního řádu o sporném řízení, užití se v případě potřeby (jistě však jen výjimečně) dále ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních.

Zvláštní aplikační pravidlo pak platí pro zákonná ustanovení o výkonu rozhodnutí a exekuci. Ta se použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně insolvenční zákon přímo odkazuje. Slovy § 7 InsZ je nyní již výslovně potvrzeno to, že „*mezery v úpadkové úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, které je coby způsob individuálního prosazení práv dlužníkových věřitelů vybudováno na zcela jiných principech ...*“ (Usnesení NS ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 NSČR 50/2011-B-2054) To jen potvrzuje, že insolvenční řízení vsutku není jen jakousi univerzální exekucí, ale specifickým druhem civilního procesu.

Jedním ze základních funkčních principů úpadkového práva je princip přednosti kolektivního insolvenčního řízení a z toho plynoucí suspendování možností využití individuálních prostředků uplatňování práva. Tento princip je vyjádřen v § 109 odst. 1 a souvisejících ustanoveních insolvenčního zákona. Dále rozebírané omezení můžeme ve shodě s Richterem (2008, s. 211) a dalšími označit jako tzv. automatické moratorium.

Podle ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) InsZ po zahájení insolvenčního řízení nemohou být pohledávky nebo jiná práva týkající se majetkové podstaty uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou¹³. Automatické moratorium dopadá na bezesporu nejvýznamnější skupinu práv, tedy na ta, která se v insolvenčním řízení uplatňují přihláškou (jde zejména o většinu z tzv. předinsolvenčních pohledávek). Na ostatní pohledávky a práva uplatňující se v insolvenčním řízení jinak než přihláškou ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) InsZ nedopadá a možnost jejich uplatnění žalobou není vyloučena

¹² Podstatnými rozdíly jsou omezení jednání na nezbytné případy, možnost provádět i nikým nenavrhované důkazy, zjednodušené rozhodování, zvláštní úprava opravných prostředků, neposkytování náhrady nákladů řízení (s výjimkami incidenčních sporů). (Winterová, 2011, s. 594)

¹³ Přihláška pohledávky je podobně jako žaloba především procesním úkonem, který musí vedle označení dlužníka a osoby přihlašující pohledávku obsahovat i obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 OSŘ včetně důvodu vzniku přihlašované pohledávky a její výše (§ 174 odst. 2 InsZ). Pro běh lhůty k promlčení nebo lhůty prekluzivní má přihláška stejné účinky jako žaloba (§ 173 odst. 4 InsZ).

ani po zahájení insolvenčního řízení. Účinky automatického moratoria nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku¹⁴ (§ 109 odst. 4 InsZ). K tomu zbývá podotknout, že v podstatě shodně formulovaný zákaz je obsažený i v § 140c InsZ. Tento zákaz působí až od nastoupení účinků rozhodnutí o úpadku a dopadá navíc i na pohledávky, na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené (např. pohledávky dle § 202 odst. 1 a § 275 InsZ), a také na ty, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170 InsZ).

Přestože soudní praxe nebyla vždy zcela jednotná v tom, jak naložit s žalobou podanou v rozporu s § 109 odst. 1 písm. a) InsZ, výsledek řízení byl v podstatě totožný, ať již došlo zastavení řízení pro nedostatek procesních podmínek podle § 104 odst. 1 OSŘ, nebo k zamítnutí žaloby meritorním rozhodnutím z důvodu ztráty aktivní legitimace žalobce. V obou případech řízení o takové žalobě skončilo, aniž by žalobci bylo vyhověno. (Usnesení ÚS ze dne 2. 12 2010, sp. zn. II. ÚS 2444/10) Od roku 2014 však již příslušný soud bude postupovat jen podle § 141a InsZ a řízení zahájené v rozporu s omezením podle § 109 odst. 1 písm. a) a § 140c InsZ zastaví, a to po nabytí právní moci rozhodnutí o úpadku.

Výše popsané automatické moratorium nedopadá na nalézací řízení zahájená již před nastoupením účinků zahájeného insolvenčního řízení. Ta i po zahájení insolvenčního řízení probíhají a až rozhodnutím o úpadku dlužníka dochází ex lege k jejich přerušení (§ 140a odst. 1 InsZ)¹⁵. Toto přerušení se nyní uplatňuje obecně a nikoliv jen při konkursním řešení úpadku, jak tomu bylo před rokem 2014.

Jak již bylo výše v této podkapitole naznačeno, nemohou vedle sebe insolvenční řízení a řízení vykonávací (exekuční) postihující majetek dlužníka z povahy věci obstát. Přípuštěním jejich souběhu by došlo k narušení principu poměrného uspokojení

¹⁴ V této souvislosti upozorňuje Richter na to, že zákaz žalovat dlužníka podle § 109 odst. 1 písm. a) InsZ se teoreticky uplatní od okamžiku zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení jen v případě insolvenčního návrhu podaného dlužníkem. Podá-li totiž insolvenční návrh některý z jeho věřitelů, vzniká majetková podstata až později (podle § 205 odst. 2 InsZ), a proto by se měl zákaz žalovat dlužníka uplatnit až od okamžiku jejího vzniku, tedy až po zahájení insolvenčního řízení. (Richter, 2008, s. 212)

¹⁵ Je zapotřebí poznamenat, že ustanovení § 140a odst. 1 dopadá pouze na soudní a rozhodčí řízení, v nichž má být rozhodováno o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které se v insolvenčním řízení uplatňují přihláškou anebo se ze zákona považují za přihlášené a o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují. Ostatní soudní a rozhodčí řízení, která se týkají majetkové podstaty, se přeruší až případným prohlášením konkursu podle § 263 odst. 1 InsZ. Bude-li úpadek řešen reorganizací, pak k jejich přerušení nedojde. Logickým výkladem lze dále dospět k tomu, že se rozhodnutím o úpadku nepřerušují ani řízení vypočtená v § 266 odst. 1 InsZ, neboť jde o řízení, která se nepřerušují dokonce ani prohlášením konkursu.

věřitelů. Proto insolvenční zákon v ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) výslovně uvádí, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek náležející do majetkové podstaty, lze nařídit, nikoli však provést. Účinky tohoto automatického moratoria nastávají stejně jako v případě uvedeném výše okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku. „*Soudní rozhodovací praxe se nakonec sjednotila v závěru, že rozhodujícím faktorem pro posouzení, zda došlo k provedení výkonu rozhodnutí či exekuce již po zahájení insolvenčního řízení, je právní moc předmětného vymáhacího úkonu, jímž je vymáhání fakticky prováděno.*“ (Hásová, 2014, s. 469)

V další fázi insolvenčního řízení již nelze podle § 140e odst. 1 InsZ výkon rozhodnutí nebo exekuci ani nařídit¹⁶ nebo zahájit, a to konkrétně od nastoupení účinků rozhodnutí o úpadku. K opatřením přijatým v rozporu s těmito omezeními se podle § 109 odst. 6 věta první a § 140e odst. 2 InsZ v insolvenčním řízení (pouze v něm) nepřihlíží a je-li to nutné k naplnění účelu řízení, má insolvenční soud svěřenu velmi výraznou pravomoc taková rozhodnutí a opatření jiných orgánů (zejména tedy soudů a soudních exekutorů) „odklidit“ způsoby stanovenými v § 109 odst. 6 InsZ. Faktický prostor pro nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce v průběhu insolvenčního řízení se tím výrazně zúžil, a to do okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku. Zároveň však taková úprava stále neumožňuje dlužníku vyhýbat se nařízení exekuce účelovým podáváním neodůvodněných insolvenčních návrhů.

V praxi působí obtíže odlišení úkonů, které lze zahrnout pod pojem „nařízení“ výkonu rozhodnutí (exekuce) od úkonů spadajících pod „provedení“ výkonu rozhodnutí (exekuce). Ustanovení § 109 odst. 2 InsZ se proto pokouší formou negativního vymezení ozřejmit rozdíl mezi nařízením a provedením výkonu rozhodnutí. Provedením tedy podle § 109 odst. 2 InsZ ještě není úkon učiněný k zajištění majetku pro účely jeho postižení výkonem rozhodnutí (exekucí). I po zahájení insolvenčního řízení tak lze postihovat majetek dlužníka exekučními příkazy. Podle Kasíkové je totiž provedením exekuce až úplné dovršení realizace exekuce, tedy faktické postižení majetku, zatímco vydání exekučního příkazu samo o sobě pod provedení exekuce nepatří. (Kasíková,

¹⁶ Prioritu insolvenčního řízení při souběhu s výkonem rozhodnutí (exekucí) posílila novelizace insolvenčního zákona provedená zákonem č. 294/2013 Sb. Až do jejího přijetí bylo možné i po rozhodnutí o úpadku nařizovat výkon rozhodnutí. K tomu důvodová zpráva uvádí: „*paralelní vedení kolektivního a individuálního řízení způsobuje duplicitní náklady nejen soudům, nýbrž i věřitelům a samotným dlužníkům.*“ (Internetový zdroj č. 3)

2013, s. 302) Na základě vydaných exekučních příkazů by však bylo zachováno pořadí pro případ, že by překážka v podobě trvajících insolvenčního řízení později odpadla. V době po zahájení insolvenčního řízení lze tedy činit úkony spadající pod pojem nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce), v době trvání účinků rozhodnutí o úpadku se již činnost soudního vykonavatele (exekutora), byl-li již pověřen, omezuje na pouhé zjišťování toho, zda účinky rozhodnutí o úpadku nadále trvají. (Blažej, 2014, s. 10) Pro možnost nařízení a provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce po účinnosti reorganizačního plánu srov. podkapitulu 10.4.3.

Výjimka z výše uvedených pravidel se uplatní pro pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň, u kterých je provedení výkonu rozhodnutí či exekuce postihující majetek náležející do majetkové podstaty možné [§ 109 odst. 1 písm. c) druhá věta InsZ], a to na základě rozhodnutí vydaného podle § 203 odst. 5 InsZ. Účinek automatického moratoria podle § 109 odst. 1 písm. c) InsZ může insolvenční soud omezit také tehdy, bude-li k tomu mít důvody hodné zvláštního zřetele a nebude-li to odporovat společnému zájmu věřitelů. V těchto případech může i bez návrhu vydat předběžné opatření podle § 82 odst. 2 písm. b) InsZ zejména tehdy, sleduje-li dlužník podáním insolvenčního návrhu účel zablokování výkonu rozhodnutí.

V souvislosti se specifickým charakterem insolvenčního řízení je třeba upozornit na nebezpečí spočívající ve využívání řízení i v případech, kdy nejde o řešení úpadku. Může jít o snahu dosáhnout v jednom řízení jak přiznání pohledávky, tak i jejího uspokojení nebo o snahu poškodit dlužníkův goodwill. Návrhy sledující poškození dlužníka se běžně označují za šikanózní insolvenční návrhy. Reakcí na ně byla tzv. protišikanózní novela insolvenčního zákona provedená zákonem č. 334/2012 Sb. S ohledem na odlišnosti insolvenčního řízení je třeba důsledně trvat na jeho využívání pouze za účelem řešení úpadku, neboť připuštěním jeho širšího užívání „*by se toto řízení stalo jakousi alternativou nahrazující spor a exekuci, čímž by docházelo k příkrému porušování práva na spravedlivý proces.*“ (Winterová, 2011, s. 593)

3. Předmět a základní fáze insolvenčního řízení

Co je předmětem úpravy, vymezuje insolvenční zákon hned ve svém prvním ustanovení. Naproti tomu zákon přímo neuvádí označení „fáze insolvenčního řízení“. Základní fáze průběhu řízení však bez větších obtíží dovodíme z ustanovení zákona.

3.1. Úpadek

Předmětem insolvenčního řízení je řešení úpadku (hrozícího úpadku) dlužníka. Právo kontinentálního typu si nemůže vystačit s výše uvedenými neurčitými ekonomickými vymezeními úpadku, a proto je teprve zákonná definice pojmu úpadek předpokladem fungování insolvenčního řízení. Definicí¹⁷ podává § 3 InsZ, který v mnohém zpřesňuje vymezení úpadku v zákoně o konkursu a vyrovnání.

Insolvenční zákon rozeznává dvě formy úpadku, které jsou na sobě nezávislé, a proto postačí naplnění jedné z nich. V první řadě jde o obecnou formu, jíž je platební neschopnost, ve druhé řadě pak o zvláštní formu, jíž je předlužení. Jeho zvláštnost spočívá v tom, že předlužená může být z pohledu zákona pouze právnická osoba nebo fyzická osoba, jež je podnikatelem. S těmito formami pracují, byť v modifikované podobě, i ustanovení USBC, konkrétně § 303 (h) (1) a § 101 (32), ačkoliv jejich naplnění není nezbytným předpokladem pro zahájení a vedení insolvenčního řízení ve Spojených státech amerických.

Podmínkou dlužníkovy platební neschopnosti je kumulativně existence plurality věřitelů, peněžitých dluhů¹⁸ po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a neschopnosti tyto dluhy plnit.

Předpoklad mnohosti věřitelů je bezesporu základním požadavkem, neboť jediný věřitel nemůže vyvolat pojmově kolektivní insolvenční řízení. Insolvenční zákon brojí proti obcházení znaku plurality věřitelů umělým postupováním pohledávek za dlužníkem na jiné osoby (§ 143 odst. 2 InsZ). Za dalšího věřitele proto nebude považována osoba, na níž byla převedena pohledávka insolvenčního navrhovatele nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení řízení.

Neschopnost plnit splatné dluhy je třeba chápat jako objektivní stav. Pouhá neochota dluhy plnit, ačkoliv je dlužník schopen plnit, nezakládá stav úpadku. Aby byla vyloučena pouhá nahodilost dlužníkovy neschopnosti plnit, ke které může

¹⁷ Striktně vzato § 3 InsZ nepodává ani tak definici úpadku, jako spíš vymezuje podmínky pro existenci úpadku.

¹⁸ Rozsáhlá novelizace insolvenčního zákona provedená zákonem č. 294/2013 Sb. ke škodě věci až na výjimky nereaguje na terminologické změny hmotného práva. Ve shodě s Moravcem a Valentou (2014, s. 345) lze mít za to, že původní pojmy insolvenčního zákona je třeba vyložit ve znění nově zavedených pojmů, a proto bude dále v této práci již používán pojem dluh namísto závazku, závod namísto podniku apod. Takovému přístupu ostatně svědčí i přechodné ustanovení § 3029 odst. 1 OZ. Onou výjimkou je např. ustanovení § 389 InsZ, které již přímo používá pojem „dluh“.

v podnikatelském prostředí běžně dojít, je třeba, aby takový stav určitou dobu trval. Rozhodující tedy bude až prodlení delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti (ZoKV se spokojil s neurčitým pojmem „delší doba“). Tuto podmínku je nutné vyložit spolu s podmínkou plurality věřitelů, musí se tedy vztahovat k více než jednomu věřiteli.

Rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka má podle § 103 odst. 2 InsZ insolvenční navrhovatel povinnost uvést v insolvenčním návrhu. Ustanovení tak požaduje dostatečné osvědčení skutečnosti existence více věřitelů, jež mají vůči dlužníku pohledávky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a dlužník je objektivně není schopen plnit. Neosvědčení všech těchto skutečností dostatečným způsobem¹⁹ je důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu soudem. Obtíže insolvenčních navrhovatelů dostatečně osvědčit rozhodné skutečnosti (zejména neschopnost plnit peněžité dluhy vůči více věřitelům), z nichž by vyplýval závěr o úpadku dlužníka, pomáhá řešit konstrukce čtyř vyvrátitelných domněnek podle ustanovení § 3 odst. 2 InsZ. Podle Nejvyššího soudu tak může být navrhovatelovo tvrzení o neschopnosti dlužníka plnit dluhy nahrazeno tvrzením, z něž lze dovodit, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých dluhů, nebo tyto dluhy neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, anebo uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku není možné dosáhnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (Usnesení NS ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008). Pokud jde o tzv. podstatnou část splatných peněžitých závazků, postačí, jde-li o dvoutřetinovou většinu z jejich celkového objemu. (Zelenka, 2008, s. 35) Přesná hranice však neexistuje a bude ji třeba posoudit podle konkrétních okolností případu.

V § 143 odst. 3 InsZ je zakotvena možnost zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele i tehdy, nachází-li se dlužník skutečně v platební neschopnosti. Půjde o stav platební neschopnosti, do kterého se dlužník dostal v důsledku protiprávního jednání třetí osoby, přičemž lze důvodně předpokládat, že ji odvrátí v době do 3 měsíců po splatnosti jeho peněžitých závazků. Tuto skutečnost musí dlužník jednající v dobré víře soudu osvědčit. Lze předpokládat, že dlužník bude tuto procesní obranu uplatňovat při svém vyjádření k insolvenčnímu návrhu věřitele na základě § 133 odst. 3 InsZ.

¹⁹ „v insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka ... logicky vzato vyplývá. Pouhé konstatování, že dlužník je v úpadku, nebo mu úpadek hrozí, případně, že dlužník je insolventní, nebo že je v platební neschopnosti, anebo že je předlužen, není uvedením okolností, které úpadek osvědčují.“ (Usnesení NS ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009-A-21)

Dlužník je předlužen tehdy, jestliže jeho dluhy vůči více věřitelům jsou vyšší než hodnota jeho majetku. Ještě podle zákona o konkursu a vyrovnání se při předlužení přihlíželo jen ke splatným závazkům (§ 1 odst. 3 ZoKV). Nově se posuzují i dluhy nesplatné a nepeněžitě. Literatura při předlužení často hovoří o rozvahovém testu (balance sheet test). Vzhledem k podmínkám přípustnosti reorganizace (kapitola 6) je rozvahový test využitelný u všech subjektů, pro které je reorganizace přípustná.

Zahájení insolvenčního řízení z důvodu existence úpadku ve formě předlužení je jen omezeně využitelné. Důvodů je více. V první řadě věřitelé nedisponují dostatkem informací pro to, aby mohli objektivně vyhodnotit, zda v určitém okamžiku hodnota dlužnickových dluhů (pasiv) převyšuje hodnotu majetku (aktiv). Takové informace jsou dostupné pouze interně a v konkrétním případě nemusí být známé ani samotnému dlužníku. Aby se zabránilo neuváženým rozhodnutím o úpadku, počítá navíc třetí věta § 3 odst. 3 InsZ s možností zohlednění budoucí hodnoty dlužnickova majetku při zachování provozu (ekonomie podobně užívá tzv. going concern principle). Lze-li důvodně očekávat pokračující činnost a z ní plynoucí rozmnožení dlužnickova majetku, je třeba k tomu přihlídnout při stanovení hodnoty dlužnickova majetku. „*Očekávaný výnos musí být reálný, což mimo jiné znamená i to, že má být získán v dohledné době a že naděje na jeho získání není jen spekulativní, ale je smluvně nebo jinak právně podložena.*“ (Winterová, 2011, s. 596) Možnost podobným způsobem upravit dlužnickovy dluhy však zákon nedává. Z uvedeného vyplývá, že věřitel v drtivé většině případů nebude schopen v návrhu uvést rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka ve formě předlužení (§ 103 odst. 2 InsZ). Nápomocny mu nebudou ani dostupné účetní informace, protože hodnota majetku pro posouzení předlužení by měla být stanovena obvyklou (tržní) cenou, která často hrubě neodpovídá hodnotě aktiv vykazované v účetních výkazech. (Internetový zdroj č. 2) České účetní předpisy navíc ani nenabízejí možnost zohlednit budoucí ekonomické přínosy majetku. (Březinová, 2009, s. 130) Institut předlužení vyvolává i další otázky (např. jakým způsobem majetek ocenit, časový aspekt předlužení, odpovědnost dlužníka za nepodání insolvenčního návrhu pro předlužení). Jde proto spíše o vedlejší formu úpadku, omezeně využitelnou zejména při dlužnických insolvenčních návrzích.

Pro úplnost je zapotřebí zmínit se o ustanovení § 3 odst. 4 InsZ, jež zavádí hrozící úpadek. Dlužnickova snaha o vyřešení hrozícího úpadku může příznivě ovlivnit

rozhodování věřitelů o reorganizačním způsobu řešení úpadku. Pravidlem bývá, že včasné řešení krizové situace přispívá k úspěšnému provedení reorganizace. Využití hrozícího úpadku potencionálně může skrývat i nebezpečí. Nepoctivě jednající dlužník by se touto cestou mohl prostřednictvím reorganizace pokusit „zbavit“ části dluhů.

3.2. Základní fáze insolvenčního řízení

Jako prakticky každý proces, i jednotné insolvenční řízení se rozpadá do více fází, které se doplňují. Lze ho velmi hrubě rozdělit do tří fází, které jsou odděleny klíčovými rozhodnutími insolvenčního soudu. První fáze začíná dnem dojití insolvenčního návrhu příslušnému soudu – tímto dnem je řízení zahájeno. Je-li zjištěn úpadek (hrozící úpadek), vydá insolvenční soud rozhodnutí o úpadku, čímž se řízení dostává do druhé fáze. V této fázi se koná přezkumné jednání a zpravidla až po něm i první schůze věřitelů svolaná insolvenčním soudem. Na této schůzi může být rozhodováno o ustanovení nového insolvenčního správce (koná-li se po přezkumném jednání), koná se volba věřitelského výboru a případně se jedná i o způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Počátkem třetí fáze je pak rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. O něm soud rozhodne samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku, ne však dříve, než po skončení schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku. Insolvenční zákon nabízí tři základní způsoby řešení úpadku a dále zvláštní způsoby jeho řešení. Ve třetí fázi dochází k realizaci zvoleného řešení. Ke skončení řízení dochází v závislosti na způsobu řešení úpadku. Při reorganizaci řízení končí právní mocí usnesení soudu, jímž bere na vědomí splnění reorganizačního plánu.

Insolvenční řízení nemusí projít všemi fázemi. Může skončit již v první fázi v důsledku odmítnutí návrhu, zastavení řízení nebo zamítnutí návrhu. Soud může v další fázi dále rozhodnout o tom, že dlužník není v úpadku. V některých případech řízení neprojde druhou fází, protože rozhodnutí o úpadku bude spojeno s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Jednotlivé fáze jsou vyplněny mnoha dalšími úkony, často jsou stanoveny lhůty, specifické procesní postupy apod.

4. Účastníci insolvenčního řízení

Insolvenční řízení má charakter řízení návrhového. Dispozice s řízením, pokud jde o jeho zahájení, je proto v zásadě v rukou dlužníka a věřitelů, kteří jediní mohou být

insolvenčními navrhovateli²⁰ (§ 97 odst. 5 InsZ). Dlužník a věřitelé uplatňující své právo vůči dlužníku jsou procesními subjekty a účastníky řízení. Přes nesporný význam ostatních procesních subjektů, jejichž taxativní výčet podává § 9 InsZ, bude další část zaměřena na účastníky řízení, kteří mají rozhodující vliv na rozhodování o reorganizačním řešení úpadku. „*Insolvenční zákon je, na rozdíl od předchozí právní úpravy, postaven na principu, že právě účastníci řízení mají předurčovat průběh řízení, a insolvenční soud vykonává nad jejich úkony pouze dohled a svými rozhodnutími je stvrzuje.*“ (Kozák, 2013, s. 41) Insolvenční řízení ostatně slouží právě k vypořádání majetkových vztahů mezi věřiteli a dlužníkem.

Výchozí ustanovení obsahuje díl druhý, hlava druhá, první části insolvenčního zákona. Dle § 14 odst. 1 InsZ jsou účastníky insolvenčního řízení dlužník a věřitelé, kteří vůči němu uplatňují své právo. To doplňuje § 15 InsZ, který stanovuje, že účastníky jsou i jiné osoby, které uplatňují své právo v insolvenčním řízení a zároveň nejsou přihlášenými věřiteli. Tito jsou účastníky po dobu, po kterou soud o jejich právu jedná a rozhoduje. „*Rozdíl v pojetí účastenství v insolvenčním řízení v § 14 odst. 1 a § 15 insolvenčního zákona je v časovém vymezení tohoto postavení.*“ (Kozák, 2013, s. 41)

Pokud budeme obě ustanovení vykládat izolovaně, můžeme dojít k závěru, že první ustanovení mezi účastníky zahrnuje kromě dlužníka i přihlášené věřitele a ostatní dlužníkovy věřitele uplatňující právo jinak než přihláškou; doplňující ustanovení pak mezi účastníky zahrnuje opět ostatní dlužníkovy věřitele uplatňující právo jinak než přihláškou a jiné osoby uplatňující v insolvenčním řízení své právo²¹. Skupina věřitelů dlužníka uplatňujících právo jinak než přihláškou zdánlivě patří pod obě tato ustanovení, což je jistě drobným nedostatkem zákonného textu²². Lze dovodit, že tato skupina spadá právě pod ustanovení § 15 InsZ a z časového hlediska jsou tak účastníky jen po omezenou dobu (po dobu uplatňování jejich práva).

První odstavec této kapitoly tak musí být mírně doplněn. Účastníkem insolvenčního řízení může být totiž i jiná osoba než dlužník nebo věřitel uplatňující své právo vůči

²⁰ V omezeném počtu případů může insolvenční návrh podat i orgán dozoru při postupu podle hlavy IV části druhé InsZ a ve specifickém případě i insolvenční správce při postupu podle čl. 29 Nařízení Rady č. 1346/2000, o úpadkovém řízení.

²¹ Půjde hlavně o osoby, které se domáhají vydání majetku prostřednictvím excindační žaloby, dále půjde například i o soudního znalce oceňujícího majetkovou podstatu dlužníka po dobu, kdy se rozhoduje o jeho odměně, o insolvenčního správce po dobu, kdy se rozhoduje o jeho odměně.

²² K nápravě by stačilo v § 14 odst. 1 InsZ před slovo „věřitelé“ vložit slovo „přihlášení“. Protože ale ostatní ustanovení poměrně jasně uvádějí, koho se které ustanovení dotýká, není takové nápravy třeba.

dlužníku. To však jen po dobu omezenou jednáním a rozhodováním insolvenčního soudu o účastníkem uplatňovaném právu.

Účastníky incidenčních sporů jsou žalobce a žalovaný (§ 16 odst. 1 InsZ). Příslušná ustanovení insolvenčního zákona určují, kdo konkrétně může být v takových sporech účastníkem (často je jedním z nich insolvenční správce). V incidenčních sporech je na rozdíl od zbytku insolvenčního řízení přípustné vedlejší účastenství. Tyto spory totiž představují spor o právo, ve kterém vedlejší účastník může vystupovat na jedné či druhé straně sporu, což v samotném insolvenčním řízení možné není.

Způsobilost být účastníkem řízení se posuzuje podle ustanovení OSŘ. „*Občanský soudní řád (§ 19) zde v zásadě odkazuje do sféry hmotného práva a přiznává způsobilost ... každému, kdo má právní osobnost ...*“ (Winterová, 2014, s. 130)

4.1. Dlužník

Dlužník je účastníkem insolvenčního řízení po celou dobu jeho trvání. V zásadě jím může být jakýkoliv samostatný právní subjekt, tedy osoba fyzická i právnická, pokud ohledně ní není vyloučeno užití zákona - § 6 InsZ. Reorganizací lze řešit pouze úpadek (hrozící úpadek) dlužníka, který je podnikatelem.

Insolvenční zákon pojmy „dlužník“ či „věřitel“ nedefinuje. Z pohledu hmotného práva je dlužníkem ten, kdo má povinnost uspokojit právo věřitele na určité plnění, tedy pohledávku (§ 1721 OZ). V kontextu insolvenčního zákona je nicméně pojem „dlužník“ pojmem čistě procesním. Je jím subjekt, proti němuž směřuje insolvenční návrh²³. Samo zahájení insolvenčního řízení ještě nutně nedeklaruje existenci hmotněprávního vztahu mezi dlužníkem a věřiteli, kteří v řízení uplatňují svá práva. „*Procesněprávní vztah mezi nimi totiž vzniká zahájením řízení, a to bez ohledu na to, zda hmotněprávní vztah ve skutečnosti existuje, či neexistuje.*“ (Winterová, 2014, s. 88)

4.1.1. Insolvenční návrh podaný dlužníkem

Dlužník je oprávněn podat insolvenční návrh i pokud mu úpadek pouze hrozí. Je-li návrh podán dlužníkem, je zpočátku jediným účastníkem insolvenčního řízení dlužník,

²³ Je-li podán návrh na moratorium před zahájením insolvenčního řízení podle § 125 InsZ, je dlužníkem ve smyslu insolvenčního zákona i osoba, vůči které dosud nebylo formálně zahájeno insolvenční řízení. Dále insolvenční zákon výjimečně používá slovo „dlužník“ i tehdy, nejde-li o osobu, proti které směřuje nebo má směřovat insolvenční návrh. Jde např. o druhou větu § 166 InsZ, kde pojem dlužník značí třetí osobu, vůči které má věřitel pohledávku, jež je zajištěna majetkem náležejícím do majetkové podstaty.

a to do okamžiku, než v řízení začne uplatňovat své právo některý z jeho věřitelů. V určitých případech má dlužník (jeho orgán) dokonce povinnost zahájit insolvenční řízení (podkapitola 4.1.2). Pokud chce dlužník řešit svůj úpadek reorganizací, může s insolvenčním návrhem spojit návrh na její povolení s odpovídajícími náležitostmi.

Insolvenční návrh musí obsahovat obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 OSŘ a další náležitosti stanovené v § 103 InsZ. „*Náležitosti, které má obsahovat návrh na zahájení řízení podle § 79 OSŘ se v případě insolvenčního návrhu neuplatní, neboť insolvenční zákon obsahuje úpravu speciální.*“ (Hásová, 2013, s. 65) Předmětem (petitem) insolvenčního návrhu je požadavek navrhovatele, aby soud rozhodl o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka. Absence petitu v insolvenčním návrhu však nemůže vést k odmítnutí návrhu, obsahuje-li návrh jinak všechny zákonem požadované náležitosti. (Himmatová, 2012, s. 17) Dlužník musí k návrhu připojit i další dokumenty podle § 104 InsZ. Jde především o seznam majetku a seznam závazků (dluhů).

Dlužník musí v návrhu uvést především rozhodující skutečnosti, které osvědčují jeho úpadek nebo hrozící úpadek (§ 103 odst. 2 InsZ). To znamená, že má povinnost uvést skutečnosti, ze kterých logicky vzato vyplyne, že je naplněno vymezení úpadku v jedné z jeho forem. K tomu ustanovení § 131 InsZ doplňuje, že skutečnosti, na jejichž základě insolvenční soud o návrhu rozhoduje, musí být v rámci jeho projednání osvědčeny. Ve shodě s Moravcem lze osvědčení chápat jako slabší formu prokázání. Pro osvědčení skutečností zpravidla tedy není nezbytné provádět dokazování v plném rozsahu. Osvědčení nutně neznamená prokázání pravdivosti skutkových tvrzení, ale jejich pravděpodobnosti. (Hásová, 2014, s. 395).

Z insolvenčního zákona je patrný mírný rozdíl v přístupu k projednání návrhu dlužníka a insolvenčních návrhů jiných osob. Na dlužnické návrhy dopadá ustanovení § 132 InsZ. V zásadě tedy pro účely rozhodnutí o úpadku (hrozícího úpadku) postačí, jsou-li rozhodné skutečnosti osvědčeny údaji insolvenčního návrhu a jeho přílohami, a to za předpokladu bezvadného návrhu obsahujícího všechny zákonem vyžadované přílohy. Nevyjde-li v úvodní fázi insolvenčního řízení najevo něco jiného, může se soud spokojit s těmito skutečnostmi, považuje-li je za osvědčené, a nemusí ověřovat jejich pravdivost. V takovém případě má soud dokonce povinnost podle věty druhé § 134 InsZ rozhodnout o insolvenčním návrhu nejpozději do 15 dnů od jeho podání. Dojde-li naopak k tomu, že vyjdou najevo skutečnosti, které jsou v rozporu s tvrzeními dlužníka

nebo insolvenční soud zjistí, že některé osoby oprávněně jednat jménem dlužníka, které nepodepsaly insolvenční návrh, s jeho podáním nesouhlasí, nemůže soud postupovat výše uvedeným způsobem. V takovém případě by soud měl vyvinout větší aktivitu a v souladu s § 86 InsZ provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení úpadku. Přistoupí-li soud takto k dokazování nad rámec důkazních návrhů, nařídí k projednání návrhu jednání bez ohledu na to, kdo je navrhovatelem (§ 133 odst. 2 věta druhá InsZ).

Podle Vrchního soudu v Praze je § 86 InsZ projevem vyšetřovací zásady, jejíž aplikace však neznamena povinnost soudu pátrat po skutečnostech, které mají být dokazovány. Zásada sama o sobě nenahrazuje na prvním místě stojící povinnost tvrzení, jež stíhá insolvenčního navrhovatele (ať již je jím dlužník nebo věřitel). (Usnesení VS v Praze ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 3 VSPH 1007/2010-A-16) Jde tedy o „*projev vyšetřovací zásady k prokázání předložených tvrzení a nikoliv k tomu, aby si soud tato tvrzení opatroval.*“ (Řeháček, 2012, s. 20)

O insolvenčním návrhu rozhodne insolvenční soud jinak než rozhodnutím o úpadku buď nemeritorně jeho odmítnutím pro vady, odmítnutím pro zjevnou bezdůvodnost, zastavením řízení pro nedostatek podmínky řízení či pro zpětvzetí návrhu, nebo meritorně jeho zamítnutím. S účinností od 1. 1. 2014 již nelze zamítnout insolvenční návrh pro nedostatek majetku dlužníka (§ 144 InsZ). „*Lhůta stanovená insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu ... je lhůtou pořádkovou.*“ (Hásová, 2013, s. 66) Vzhledem k výslovnému vyloučení použití ustanovení § 43 OSŘ insolvenční soud nevyzve navrhovatele k opravení či doplnění návrhu a vadný návrh přímo odmítne²⁴ (nepůjde-li o vadu podle druhého odstavce § 128 InsZ).

S ohledem na specifika insolvenčního řízení není soud mimo výše uvedené výjimky vázán konečnou lhůtou k rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

4.1.2. Vliv úpadku na povinnosti členů dlužníka statutárního orgánu

Právní předpisy upravují v souvislosti s úpadkem některé zvláštní povinnosti osob jednajících za dlužníka, který je právnickou osobou. Smyslem těchto povinností je působit motivačně zejména proti oportunistickému chování manažerů obchodních

²⁴ Nejvyšší soud připouští možnost zhojit vady insolvenčního návrhu i v případě, kdy návrh dalšího insolvenčního navrhovatele dojde insolvenčnímu soudu před rozhodnutím o původním návrhu a tento další návrh obsahuje náležitosti, které chyběly v původním návrhu. Další návrh se považuje dle § 107 odst. 1 InsZ za přistoupení k řízení. (Usnesení NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 20/2012-A-56)

korporací a přispět k tomu, aby insolvenční řízení nebylo zahajováno až v době existence značného nepoměru mezi dluhy a majetkem korporace. Věřitelům se tak zároveň ve vymezeném prostoru otevírá cesta k uspokojení jejich pohledávek z potenciálně solventního zdroje, který by jinak mohl zůstat úpadkem společnosti nedotčen. Ve zdejších poměrech tím věřitel mnohdy dosáhne na samotné vlastníky korporací, kteří často zastávají funkce statutárních orgánů.

První výraznou povinností je povinnost podat řádný²⁵ insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se povinné osoby dozvěděly, nebo při náležitě pečlivosti měly dozvědět o dlužníkově úpadku. Ustanovení § 98 odst. 1 InsZ ukládá tuto povinnost dlužníku, je-li fyzickou osobou a zároveň podnikatelem, a pak také (poněkud zbytečně) i dlužníku - právnické osobě. Druhý odstavec citovaného ustanovení stejnou povinnost ukládá zákonným zástupcům dlužníka, případně jeho likvidátorovi a především statutárnímu orgánu dlužníka. Návrh je ve všech případech podáván jménem dlužníka. Pokud je povinných osob více a jsou zároveň oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně (typicky jednatelé společnosti s ručením omezeným), má povinnost podat řádný insolvenční návrh každá z nich. „*V případě kolektivních statutárních orgánů stihá povinnost podat návrh každého jednotlivého člena orgánu.*“ (Žižlavský, 2011, s. 37) Uvedenou povinnost na druhou stranu nelze rozšířit na dlužníkovy jiné zástupce, např. na prokuristy. (Hásová, 2013, s. 61)

Při porušení povinnosti podat jménem dlužníka řádný insolvenční návrh výše uvedené osoby solidárně odpovídají za škodu nebo jinou újmu způsobenou věřiteli tímto omisivním jednáním. Jde se o občanskoprávní objektivní odpovědnost za porušení zákonné povinnosti²⁶, které se povinná osoba může dle § 99 odst. 3 InsZ zprostit.

Chce-li se povinná osoba odpovědnosti zprostit, musí prokázat (nese důkazní břemeno), že porušení její povinnosti nemělo vliv na rozsah uspokojení věřitele. Půjde tedy zejména o situace, kdy nedošlo k prohloubení úpadku mezi dobou vzniku povinnosti a dobou podání insolvenčního návrhu. (Maršíková, 2014, s. 162-163)

²⁵ Povinnost podat řádný návrh není splněna, bylo-li řízení o návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li návrh odmítnut (§ 98 odst. 3 InsZ).

²⁶ Podle ustanovení § 2910 OZ je povinnost k náhradě újmy spojena se zaviněným porušením zákonné povinnosti. Lze mít za to, že ustanovení § 99 InsZ je zvláštním případem povinnosti nahradit škodu, a to bez ohledu na škůdcovo zavinění (ve smyslu § 2895 OZ). Panuje tedy shoda v tom, že i po rekodifikaci zůstala zachována koncepce objektivní odpovědnosti za nepodání insolvenčního návrhu (srov. např. Maršíková, 2014, s. 162 nebo Hásová, 2014, s. 306).

Druhým liberačním důvodem je případ prokázání existence určitých kvalifikovaných skutečností obecně vymezených v § 99 odst. 3 InsZ in fine, které „ospravedlní“ nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh.

Výše způsobené škody nebo jiné újmy se určí přímo podle § 99 odst. 2 InsZ. Potenciálně tak může dojít k velmi citelnému zásahu do majetkové sféry povinného, neboť výše nahrazované újmy se odvozuje až z rozdílu mezi reálným uspokojením věřiteli pohledávky v insolvenčním řízení a v řízení zjištěnou výší pohledávky, nikoliv tedy pouze výší, kterou by věřitel pravděpodobně obdržel při včasném návrhu.

Jak můžeme vidět, podání důkazu, který zproští povinnou osobu odpovědnosti za újmu, je podstatně těžší, než prokázání výše újmy, kterou věřitel určí vcelku jednoduchým výpočtem. Na druhou stranu však i věřitel může mít ve sporu problém doložit existenci příčinné souvislosti mezi způsobenou újmou a včasným nepodáním insolvenčního návrhu²⁷, což je nutným předpokladem jeho úspěchu ve sporu.

K uvedenému je třeba dodat, že „*uplatnění odpovědnosti předpokládá nejen zahájení insolvenčního řízení, uplatnění pohledávky věřitelem, ale též zjištění míry uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení.*“ (Hásová, 2013, s. 63) Přichází tak v zásadě v úvahu až po skončení insolvenčního řízení ve chvíli, kdy bude znám rozsah věřitelova uspokojení, které může při reorganizačním řešení nabývat mnoha různých podob (srov. § 341 InsZ). Spor o náhradu újmy následně probíhá mimo insolvenční řízení (nejde o incidenční spor). Na návrh věřitele však může již dříve dojít k uložení předběžného opatření povinné osobě podle § 100 InsZ.

Členové dlužníkovy statutárního orgánu také ručí za splnění povinností obchodní korporace v situacích vymezených v § 68 ZOK. Vznik tohoto ručení je spojen s právní mocí konstitutivního rozhodnutí soudu vydaného na návrh insolvenčního správce či věřitele. Předpokladem vzniku ručení je sice rozhodnutí o úpadku dlužníka dle § 136 InsZ, samotný věřitel však nemusí uplatňovat pohledávku v insolvenčním řízení. Aktivní legitimaci tak má i věřitel, který se z nejrůznějších důvodů (např. promarnění

²⁷ „*O vztah příčinné souvislosti by ... šlo pouze tehdy, pokud by věřitel nejen tvrdil, ale také osvědčil, že škoda vznikla jen a právě jen proto, že statutární orgán dlužníka nepodal včas insolvenční návrh, a že kdyby tak učinil včas, ke škodě by nedošlo.*“ (Usnesení VS v Olomouci ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 2 VSOL 311/2012-B-95)

propadné lhůty k přihlášení pohledávky) neúčastní insolvenčního řízení²⁸. O ručení člena statutárního orgánu bude rozhodnuto tehdy, pokud přinejmenším měl a mohl vědět o hrozícím úpadku korporace a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné k jeho odvrácení. Povinnost dopadá i na bývalé členy statutárních orgánů, nedopadá však na tzv. krizový management jednající s péčí řádného hospodáře (§ 68 odst. 2 ZOK), což ostatně lze dovodit již z odst. 1 § 68 ZOK.

Rozhodnutí učiněné na základě § 68 ZOK zřejmě nezakládá neomezené ručení členů statutárního orgánu, ale pouze ručení za konkrétní dlužníkovy dluhy ve vztahu k navrhujícímu věřiteli²⁹. (Štenglová, 2013, s. 165) Po tom, co člen statutárního orgánu z titulu svého ručení uspokojí pohledávku přihlášenou v insolvenčním řízení, může teoreticky vstoupit do řízení na místo uspokojeného věřitele postupem podle § 183 odst. 3 druhá věta InsZ. Uspokojí-li takto pohledávku nepřihlášenou, může být řešením její přihlášení jako podmíněné pohledávky (§ 183 odst. 3 první věta InsZ). Problém tohoto postupu spočívá v tom, že ke vzniku ručení dle § 68 ZOK ve většině případů zatím nedošlo (je třeba konstitutivní soudní rozhodnutí) a člen statutárního orgánu by tak přihlašoval (byť podmíněně) neexistující pohledávku. (Řeháček, 2012, s. 365) Sporné by bylo rovněž vyčíslení podmíněné pohledávky. V praxi si nicméně lze jen stěží představit, že by přihláškou podmíněné pohledávky člen statutárního orgánu upozorňoval na možná pochybení týkající se výkonu jeho funkce.

Je třeba dodat, že ručení jako akcesorický právní vztah zaniká (až na výjimky) zánikem dluhu, který zajišťuje (§ 2026 OZ), přičemž právě k zániku některých dluhů dochází účinností reorganizačního plánu (§ 356 odst. 1 InsZ).

Závěrem lze poznamenat, že úprava ručení členů statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace vyvolává v teorii nejasnosti, na které bude muset poskytnout odpovědi až judikatura³⁰.

²⁸ Otázkou je, zda v takovém případě nedojde k naplnění ustanovení § 2022 OZ. Neuplatňování pohledávky v insolvenčním řízení by totiž mohlo být v určitých případech chápáno tak, že věřitel „zavinil, že pohledávka nemůže být uspokojena dlužníkem“. Ručitel by v tom případě mohl odepřít plnění té části pohledávky, která mohla být uspokojena v insolvenčním řízení.

²⁹ Uvedený názor není názorem výlučným. Například podle Boguského ze zákona nevyplývá, že by mělo být ručení omezeno, a proto by mělo být rozhodnutím soudu založeno ručení za splnění všech povinností obchodní korporace vůči všem jejím věřitelům. (Boguský, 2013, s. 315) Tento názor by vyjasnil problém, jak rozumět tomu, že navrhovatelem může být i insolvenční správce. Není totiž jasné, v čí prospěch by jinak správce návrh podával.

³⁰ Především není zcela jasné, zda se soudní rozhodnutí zakládající ručení automaticky vztáhne i na ostatní věřitele, dále zda se má věřitel jedním podáním domáhat vůči členu statutárního orgánu jak vzniku

Zákon o obchodních korporacích nyní důsledněji propojuje právo korporační s právem insolvenčním. Činnost statutárních orgánů je v obecné rovině hodnocena především pohledem péče řádného hospodáře a pravidlem podnikatelského úsudku. Kromě úpravy ručení členů statutárního orgánu zákon upravuje i možnost vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce při úpadku a po vzoru britské úpravy zakotvuje pravidla diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu.

4.2. Věřitelé

Vzhledem k ustanovení § 1721 OZ jsou věřiteli z pohledu hmotného práva osoby, které mají vůči dlužníku právo na plnění, tedy pohledávku.

Věřitelé s pohledávkou podle hmotného práva však nutně nemusejí být účastní insolvenčního řízení. Jeho účastníky jsou jen ti, kteří v něm své právo zákonem předvídaným způsobem uplatňují. Neuplatní-li dlužníkův věřitel svou pohledávku v insolvenčním řízení z jakýchkoliv důvodů, není účastníkem tohoto řízení a insolvenční řízení se ho v takovém případě dotýká jen omezeně. Takovým věřitelům je například zapovězeno uplatnit pohledávku žalobou v rozporu se zákazem § 109 odst. 1 písm. a) InsZ. Těmto věřitelům také nezačínají běžet nebo dále neběží lhůty k uplatnění práv týkajících se jejich pohledávek (§ 109 odst. 3 InsZ), to ale jen po dobu trvání lhůty stanovené k podání přihlášky pohledávky (§ 173a InsZ). Bezspornu nejcitelnější je však dopad § 356 odst. 1 InsZ při předpokládaném reorganizačním řešení, na jehož základě dochází k zániku práv věřitelů vůči dlužníkovi.

Opačným případem jsou insolvenční věřitelé, kteří pohledávku v řízení uplatňují, ač věřiteli z pohledu hmotného práva ve skutečnosti nejsou. Už jen tím, že taková osoba přihlásí svou pohledávku do insolvenčního řízení, se stává insolvenčním věřitelem a náleží jí v tomto řízení práva a povinnosti ve stejném rozsahu jako věřitelům dle hmotného práva. Je tomu tak proto, že „procesní účastenství není závislé a ani není nutně spojeno s hmotněprávním účastenstvím v právním vztahu ...“ (Winterová, 2014, s. 129) K tomu, aby v insolvenčním řízení uplatňovaly své pohledávky pouze osoby, které pohledávky vůči dlužníku z pohledu hmotného práva skutečně mají, slouží procesy hromadného přezkoumání přihlášených pohledávek podle § 190 a násl. InsZ,

ručení, tak i splnění povinnosti ručitele, nejasné jsou i možné právní dopady žaloby podané insolvenčním správcem.

případně i postupy podle § 203a InsZ, jde-li o pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky postavené jim na roveň a pohledávky, které se v řízení neuspokojují. Rozhodující faktorem bude, jakou aktivitu při popírání neoprávněně uplatňovaných pohledávek vyvinou jednotlivé procesní subjekty.

Z výše uvedeného pramení, že počet věřitelů uplatňujících právo vůči dlužníku bude v průběhu insolvenčního řízení proměnlivý. Věřitel se stává účastníkem řízení v okamžiku uplatnění práva zákonem stanoveným postupem (zejména podáním přihlášky) a je jím až do okamžiku, kdy jeho účast v insolvenčním řízení končí (například pravomocným rozhodnutím o odmítnutí přihlášky).

Na řízení vykonávají věřitelé vliv hlavně prostřednictvím věřitelských orgánů, kterými jsou schůze věřitelů a alternativně buď věřitelský výbor, nebo zástupce věřitelů. Schůze věřitelů, jako nejvyšší věřitelský orgán, si může vyhradit cokoliv, co patří do působnosti věřitelských orgánů a atrahovat tak tuto působnost na sebe.

Mezi věřiteli platí zásada *par conditio creditorum*, jež bývá považována za jeden ze základních principů insolvenčních řízení. Zásada rovných možností věřitelů je uplatňována uvnitř vymezených skupin věřitelů, mezi různými skupinami se však zásada důsledně neuplatňuje. Podstata zásady spočívá v tom, že věřitel nesmí mít žádnou výhodu proti ostatním věřitelům, kteří mají stejnou pozici jako on. (Zoulík, 2013, s. 256 - 257)

4.2.1. Insolvenční návrh podaný věřitelem

Pro insolvenční návrh podaný věřitelem platí mnohé, co bylo výše uvedeno při popisu dlužnického insolvenčního návrhu. I s věřitelským návrhem lze spojit návrh na povolení reorganizace s náležitostmi dle § 319 odst. 3 InsZ, byť se zřejmě nebude jednat o častý jev. Na rozdíl od dlužníka nemůže věřitel podat insolvenční návrh v případě dlužníkovy hrozícího úpadku a k návrhu nepřipojuje doklady podle § 104 InsZ. Je však povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku. K návrhu pak musí připojit její přihlášku³¹ (§ 105 InsZ). Nepřipojení přihlášky je vadou insolvenčního návrhu podle druhého odstavce § 128 InsZ a v případě nedoplnění přihlášky v dodatečně určené lhůtě bude mít za následek odmítnutí insolvenčního návrhu.

³¹ Přihlášku pohledávky přikládá i navrhovatel, jehož pohledávka má charakter pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Tito věřitelé jinak (nejsou-li navrhovateli) přihlášku pohledávky nepodávají.

V přihlášce pohledávky připojené k návrhu může věřitel uvést i pohledávky, které v insolvenčním návrhu výslovně neuplatnil. Navrhovatel zpravidla v návrhu uvede pouze pohledávky nezpochybnitelné, které bezpečně prokáží jeho aktivní legitimaci k podání návrhu. (Kozák, 2013, s. 243-244) Další pohledávky může poté insolvenční navrhovatel přihlašovat běžným způsobem.

Rozhodující skutečnosti musí být i v případě věřitelského návrhu osvědčeny. Rozdíl v přístupu k projednání insolvenčního návrhu jiných osob než dlužníka (zejména tedy věřitelů) je patrný ze srovnání § 132 a § 133 InsZ. O insolvenčním návrhu jiné osoby než dlužníka je nutno rozhodnout vždy až po poskytnutí možnosti dlužníku vyjádřit se. Rozhodnout o návrhu bez jednání může (jde o možnost, nikoliv povinnost) soud jen výjimečně (§ 133 odst. 1 InsZ). Zjišťuje-li soud sporné skutečnosti vztahující se k tomu, zda je dlužník v úpadku, nařizuje o návrhu jednání vždy.

Věřitelský insolvenční návrh se od toho dlužnického z věcného hlediska nejvíce liší v tom, že v něm podle § 103 odst. 2 InsZ musí být uvedeny skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění věřitele podat návrh - tedy aktivní legitimace navrhovatele. To znamená, že věřitel musí tvrdit a zároveň i doložit, že je věřitelem dlužníka a má proti němu splatnou pohledávku. Jelikož je nezbytným znakem úpadku pluralita věřitelů (nejméně dvou), musí insolvenční navrhovatel jako součást vyličení okolností osvědčujících úpadek dlužníka uvést nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka se splatnými pohledávkami, ale i konkrétní údaje jejich pohledávkách.

Při zkoumání aktivní legitimace navrhovatele spočívá břemeno tvrzení a břemeno důkazní výhradně na insolvenčním navrhovateli. Zásada vyšetřovací se v činnosti soudu projeví až při zjišťování dlužníkovy úpadku, kdy soud k osvědčení tvrzeného úpadku provádí i nenavrhané důkazy (srov. § 86 InsZ). Teprve poté, co navrhovatel řádně prokáže svou aktivní legitimaci, může se soud zabývat zkoumáním existence dlužníkovy tvrzeného úpadku. (Řeháček, 2012, s. 20)

Lze dodat, že k zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek aktivní legitimace navrhujícího věřitele dojde také za situace, kdy by bylo nutné provést rozsáhlé

dokazování ke zjištění existence pohledávky za dlužníkem, které by ve své podstatě suplovalo nalézací řízení při sporu o pohledávku³².

4.2.2. Způsoby uplatňování práv věřitelů

„Uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení směřuje ... ke stanovení práv, která mají být uspokojována z majetkové podstaty dlužníka.“ (Richter, 2014, s. 3) Tato práva jsou uspokojována zejména v závislosti na tom, do jaké skupiny je pohledávka zařazena. Insolvenční zákon v zásadě rozlišuje následující skupiny pohledávek.

První skupinou jsou pohledávky uplatňované podáním přihlášky. Přihlašují se pohledávky, které vznikly (byť jako podmíněné nebo nesplatné) před zahájením insolvenčního řízení, resp. před vyhlášením moratoria, případně před rozhodnutím o úpadku, takže nemůže jít o pohledávky za majetkovou podstatou a nejde ani o pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. (Richter, 2014, s. 81) Jde o obecnou a základní skupinu pohledávek, která se při reorganizaci uspokojuje v závislosti na obsahu schváleného reorganizačního plánu. Uplatňují se podáním přihlášky pohledávek na stanoveném formuláři, a to od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty 2 měsíců stanovené rozhodnutím o úpadku, jež běží od zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku³³.

Lhůta pro přihlášení pohledávky je lhůtou procesní. Pro její zachování tedy postačuje, je-li přihláška ve lhůtě předána orgánu, který má povinnost ji insolvenčnímu soudu doručit³⁴. Zmeškání přihlašovací lhůty nelze prominout a k přihlášce podané opožděně se v insolvenčním řízení nepřihlíží. V takovém případě ji insolvenční soud

³² Jde o závěr ustálené judikatury, např. Usnesení NS ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009-A-64; Usnesení VS v Olomouci ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 3 VSOL 115/2008-A-53; Usnesení VS v Praze ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 3 VSPH 1007/2010-A-16.

³³ Poslední den lhůty určené pro přihlášení pohledávek je teoreticky nejzazším možným okamžikem vzniku pohledávky, která se má v insolvenčním řízení uplatnit přihláškou. Prakticky však budou pohledávky vznikající až po rozhodnutí o úpadku uplatňovány jako pohledávky za majetkovou podstatou, neboť by v typickém případě mělo jít o pohledávky věřitelů ze smluv uzavřených osobou s dispozičními oprávněními podle § 168 odst. 2 písm. f) InsZ nebo o pohledávky věřitelů z úvěrového financování.

³⁴ Výjimečně může dojít k promlčení (prekluzi) pohledávky přesto, že věřitel podal přihlášku včas. Podle § 109 odst. 3 InsZ lhůty k uplatnění práv dále neběží, a to okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení. Současně však tento účinek zaniká uplynutím lhůty k podání přihlášky (§ 173a InsZ). Hmotněprávní promlčecí lhůta počíná podle § 173a opět běžet uplynutím lhůty k podání přihlášky (nebyla-li podána). Pokud teoreticky poslední den promlčecí lhůty následuje po posledním dnu přihlašovací lhůty a zároveň předchází dnu, ve kterém je přihláška doručena insolvenčnímu soudu, dojde k promlčení, i když byla pohledávka v přihlašovací lhůtě řádně odeslána. V takovém případě je možné promlčenou pohledávku popřít co do její pravosti.

odmítne podle § 185 InsZ, přičemž právní mocí tohoto rozhodnutí účast věřitele v insolvenčním řízení končí. (Sigmund, 2011, s. 33-34)

Zajištěný věřitel se musí svého zajištění dovolat buď přímo v přihlášce pohledávky, nebo samostatným podáním, kterým přihlášku doplňuje, a to pouze po dobu trvání přihlašovací lhůty³⁵. K problematice zajištění je nutné poznamenat, že zajištění věřitelé podle insolvenčního zákona (§ 2 písm. g) jsou podskupinou zajištěných věřitelů ve smyslu hmotného práva. Ne každý věřitel zajištěný zákonnými způsoby zajištění tak může mít postavení zajištěného věřitele i v insolvenčním řízení.

Do první skupiny můžeme včlenit i zvláštní podskupinu pohledávek. Jde o takové pohledávky, na které se hledí jako na přihlášené, ač přihláška pohledávky podána nebyla. Tato fikce přihlášení se uplatní v případech, kdy tak stanoví zákon (§ 202 odst. 1 věta druhá, § 237 odst. 4, § 275 a další InsZ³⁶). Pohledávky uplatněné na základě fikce přihlášení se dále uspokojují jako přihlášené pohledávky.

Druhou skupinou jsou pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou³⁷. Obecně se v případě pohledávek za majetkovou podstatou jedná o pohledávky, které by nevznikly nebýt insolvenčního řízení. Kromě různých pohledávek na náhradu výdajů, nákladů a odměn mezi ně patří i pohledávky z úvěrového financování [§ 168 odst. 1 písm. f) InsZ] a pohledávky ze smluv uzavřených osobou s dispozičními oprávněními [(§ 168 odst. 2 písm. f) InsZ], tedy zejména pohledávky související s udržením provozu dlužníkovy závodu v průběhu insolvenčního řízení. Zařazením těchto pohledávek mezi zapodstatové zákon nepochybně usnadňuje možné sanační řešení úpadku.

V praxi není vyloučené, aby na základě jedné smlouvy průběžně vznikající pohledávky byly uplatňovány přihláškou, pokud vznikly před rozhodnutím o úpadku, a následně již jen jako pohledávky za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. f) InsZ, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku (srov. Usnesení VS v Olomouci ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 2 VSOL 190/2010- P9-7). Kromě odlišného způsobu uplatňování je

³⁵ Judikatura však připouští i možnost uplatnit zajištění dodatečně, a to tehdy, nabyde-li dlužník do majetkové podstaty předmět zajištění až po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek a věřitel zároveň svou pohledávku řádně přihlásil. (Usnesení NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32-2011-B-37)

³⁶ Z toho se poněkud vymyká ustanovení § 121 odst. 2 InsZ. Po dobu trvání moratoria se za věřitele dlužníka ex lege považují i osoby, které neuplatnily pohledávku přihláškou, ale jsou uvedeny v seznamu závazků (dluhů), který dlužník předkládá. Protože je taková osoba věřitelem pouze po dobu trvání moratoria, nemá z hlediska uspokojení její pohledávky toto ustanovení zvláštní význam.

³⁷ Tyto pohledávky budeme pro zjednodušení společně označovat též jako „zapodstatové“.

v takovém případě podstatné zejména to, že dříve vzniklé pohledávky mají být uspokojovány poměrně a pohledávky vzniklé po rozhodnutí o úpadku pak mají být uspokojovány přednostně v plné výši v termínech jejich splatnosti.

U pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou vystupuje do popředí především jejich sociální aspekt. Jde tak například o pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců³⁸ nebo o pohledávky na náhradu škody na zdraví (dle terminologie OZ „újmý na zdraví“). U těchto pohledávek, na rozdíl od pohledávek za majetkovou podstatou, není v zásadě rozhodné, zda vznikly před nebo po zahájení insolvenčního řízení (resp. vyhlášení moratoria).

Výčet zapodstatových pohledávek je taxativní. Velká část jich je uvedena přímo v § 168 a § 169 InsZ, další pak v jiných ustanoveních insolvenčního zákona.

Tyto pohledávky nelze procesně účinně přihlásit. Uplatňují se písemně u osoby s dispozičními oprávněními. (Richter, 2014, s. 8) Dříve se tyto pohledávky uplatňovaly u insolvenčního správce, což nebylo praktické při sanačním způsobu řešení úpadku, kdy správce není v postavení osoby s dispozičními oprávněními. (Hásová, 2014, s. 590) Za písemné uplatnění zapodstatové pohledávky je třeba považovat i její přihlášku. (Richter, 2014, s. 292) Taková přihláška se posoudí podle svého obsahu (§ 41 odst. 2 OSŘ) jako uplatnění zapodstatové pohledávky podle § 203 odst. 1 InsZ. Insolvenční soud pak takové podání postoupí osobě s dispozičními oprávněními³⁹.

Třetí skupinu tvoří pohledávky podřízené. Podle ustanovení § 172 odst. 2 InsZ se jedná o pohledávky, které mají být podle smlouvy uspokojeny až po uspokojení jiné pohledávky nebo ostatních pohledávek za dlužníkem. Jde o smluvní pohledávky, přičemž míra jejich podřízenosti může být různá, a to právě v závislosti na smluvních ujednáních. Jelikož zákon zvláště neupravuje způsob jejich uplatnění, budou se uplatňovat stejně jako pohledávky v jiných skupinách, zejména tedy přihláškou, ve které musí věřitel označit skutečnost, že se jedná o podřízenou pohledávku. Pro tyto pohledávky se však *„zpravidla nedostává peněžních prostředků bez ohledu na to, jakou formou je úpadek dlužníka řešen.“* (Kozák, 2013, s. 428)

³⁸ Pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců nemusejí být těmito zaměstnanci uplatněny, neboť podle § 203 odst. 3 InsZ platí, že se „automaticky“ považují za uplatněné ve výši vyplývající z účetnictví dlužníka (jiné evidence). Ustanovení nebrání zaměstnanci uplatnit pohledávku v jiné výši.

³⁹ Tento postup potvrdilo Usnesení VS v Praze ze dne 21. 8. 2012, sp. zn. 1 VSPH 1060/2012-P70-7.

Čtvrtou skupinou jsou pohledávky společníků nebo členů dlužníka vyplývající z jejich účasti ve společnosti nebo družstvu. Takové pohledávky se uspokojují jako poslední a podle textu zákona se „neuplatňují“, ale pouze se oznamují insolvenčnímu správci (nikoliv tedy osobě s dispozičními oprávněními) podle § 172 odst. 4 InsZ.

Pátou skupinu tvoří pohledávky vyloučené z uspokojení. Jejich výčet podává § 170 InsZ. Tyto pohledávky nemohou být uspokojeny dlužníkem ani insolvenčním správcem. Jejich plnění jinými osobami mimo rámec insolvenčního řízení (ručitelem, spoludlužníkem) ale vyloučeno není. (Richter, 2014, s. 12) V těchto případech se tak v konečném důsledku omezuje okruh osob povinných pohledávku uspokojit, a to o dlužníka, vůči kterému je vedeno insolvenční řízení. Je nutné poznamenat, že reorganizační plán se může u vyloučených pohledávek od výše uvedeného odchýlit.

Mezi různými skupinami pohledávek obecně platí následující pravidla přednosti. Jako poslední se uspokojují (poměrně) pohledávky společníků a členů dlužníka. Před nimi se uspokojují pohledávky podřízené, a to v závislosti na míře jejich podřízenosti. Následuje obecná skupina nezajištěných pohledávek uplatňovaných podáním přihlášky. Přednostně před nimi se pak uspokojují zapodstatové pohledávky. Výjimečné postavení mají zajištění věřitelé, jež mají přednostní přístup k předmětu zajištění, a to i před zapodstatovými pohledávkami⁴⁰.

Již zde je třeba poznamenat, že výše uvedená obecná pravidla přednosti mohou být při reorganizačním řešení modifikována. Zejména zajištěný věřitel může být podle reorganizačního plánu uspokojován i způsobem, při němž není jeho pohledávka uspokojena z předmětu zajištění. Specifika pohledávek z úvěrového financování pak upravuje ustanovení § 357 InsZ (podkapitola 8.2).

Z uspokojení jsou v insolvenčním řízení vyloučeny vedle pohledávek podle § 170 InsZ i pohledávky, ke kterým se poté, co nastaly účinky jejich přihlášení, v důsledku nastalých skutečností nepřihlíží, dále pohledávky, které věřitel řádně nepřihlásil podle § 173 InsZ nebo řádně neuplatnil u osoby s dispozičními oprávněními podle § 203 InsZ. V insolvenčním řízení nelze uplatnit ani pohledávky, které vznikly po uplynutí propadné lhůty k přihlášení pohledávek, pokud nejde o pohledávky za majetkovou

⁴⁰ Výjimkou je postup podle § 298 odst. 2, 4 InsZ při konkursu, protože části odměny insolvenčního správce, pohledávky na zaplacení nákladů spojených se zpeněžením předmětu zajištění a se správou předmětu zajištění mají přednost i před přihlášenými pohledávkami zajištěnými.

podstatou nebo pohledávky postavené jim na roveň. Nepřihlížení k pohledávce je procesní sankcí, která bez dalšího nezakládá hmotněprávní zánik pohledávky.

Uplatňování práv vykazuje i další specifika. V souladu s druhou větou § 166 InsZ podává přihlášku pohledávky i věřitel, jehož pohledávka je sice zajištěna majetkem náležejícím do majetkové podstaty, osobním dlužníkem této zajištěné pohledávky však je třetí osoba a nikoli úpadce. Tento věřitel se může domáhat uspokojení jen z výtěžku zpeněžení zajištěného majetku. Jeho pohledávka či její část neuspokojená z předmětu zajištění se ale nemůže považovat ve zbytku či plném rozsahu za nezajištěnou podle § 167 odst. 3 InsZ.

Přihlašují se i tzv. podmíněné pohledávky (§ 183 odst. 3 InsZ). Podmíněné přihlášky podávají třetí osoby (např. ručitelé, spoludlužníci), od nichž může věřitel požadovat plnění namísto dlužníka podle § 183 odst. 1, 2 InsZ a kterým by z toho důvodu uspokojením věřitele vznikla pohledávka vůči dlužníkovi. Tyto osoby mohou své nároky uplatňovat také prostřednictvím procesního nástupnictví po věřiteli, kterého uspokojili. Tato druhá možnost je z logiky věci možná jen tehdy, uplatnil-li věřitel svou pohledávku řádným způsobem v insolvenčním řízení⁴¹.

Specifický způsob přihlášky pohledávky je upraven v § 203a InsZ. Uplatní-li věřitel pohledávku jako zapodstatovou ač se dle názoru insolvenčního soudu jedná o pohledávku, která by měla být uplatněna podáním přihlášky, vyzve soud věřitele k podání žaloby na určení pořadí pohledávky proti insolvenčnímu správci⁴². Nepodá-li věřitel žalobu, podá-li ji opožděně, nebo žalobě není vyhověno, považuje se písemné uplatnění pohledávky vůči osobě s dispozičními oprávněními za přihlášku pohledávky. O. Richter upozorňuje na to, že zákon správně hovoří o tom, že se podání považuje za „přihlášku pohledávky“ a nikoliv za „přihlášenou pohledávku“. Kdyby se totiž taková pohledávka považovala v těchto případech přímo za přihlášenou, mohlo by docházet k obcházení přihlašovací lhůty tím, že by věřitelé po uplynutí propadlé lhůty k přihlášení pohledávek uplatňovali pohledávku jako zapodstatovou. (Richter, 2014, s. 299)

⁴¹ Problém nastává, pokud věřitel po uspokojení své pohledávky třetí osobou vezme přihlášku zpět, aniž by tento důvod ve zpětvzetí uvedl, což je jeho povinností podle § 184 odst. 2 InsZ. V tomto případě totiž soud třetí osobě neposkytne (procesní) lhůtu k podání návrhu na vstup do řízení místo věřitele (§ 184 odst. 3 InsZ) a nepodá-li třetí osoba návrh na vstup do řízení včas z vlastní iniciativy, nebude moci v důsledku zpětvzetí přihlášky vstoupit na místo původního věřitele. Původní věřitel pak odpovídá třetí osobě za újmu tím vzniklou (§ 184 odst. 2 InsZ).

⁴² O. Richter na základě § 203a odst. 2 a § 336 odst. 2 InsZ dovozuje, že žaloba má být podána proti dlužníkovi, pokud pořadí pohledávky zpochybňuje a byla povolena reorganizace. (Richter, 2014, s. 297)

Uplatnění pohledávek v podobě, v jaké bylo přiblíženo v této podkapitole, je prvním krokem na cestě k uspokojení věřitelů při reorganizačním řešení. Reorganizace budou totiž účastni věřitelé s pohledávkami zařazenými v prvních čtyřech skupinách (§ 334 a § 335 InsZ), v určitých případech i věřitelé s pohledávkami z páté skupiny (§ 359 InsZ). Přihlašované pohledávky však musí ještě před tím projít postupy upravenými v ustanoveních § 184 - § 201 InsZ, kterým se v tato práce blíže nevěnuje. Předpokladem pro uspokojení přihlašované pohledávky v insolvenčním řízení je její zjištění, přičemž toto zjištění je odvozeno zejména od výsledků přezkoumání přihlášených pohledávek. „Zjištění přihlášené pohledávky je stav, který je ... srovnatelný s pravomocným rozhodnutím ve sporném řízení podle OSŘ.“ (Richter, 2014, s. 279) Přirovnání procesů přihlašování, přezkumu a popírání pohledávek ke specifické, zhuštěné a kolektivizované formě nalézacího řízení je tak vcelku výstižné.

5. Pojem reorganizace

Nahlédneme-li do důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu, zjistíme, že zpráva reorganizaci obecně vymezuje jako „soubor sanačních opatření, jež mají vést - ku prospěchu věřitelů - k ozdravení dlužníka podniku.“ (Zelenka, 2008, s. 36) Z toho se nabízí, že podstatu reorganizace je třeba hledat především v provádění specifických sanačních opatření vedoucích ke zlepšení finanční situace dlužníka obchodního závodu. Při tom je nutné mít na paměti, že se i při reorganizačním řešení úpadku stále pohybujeme na půdě insolvenčního řízení, které primárně není určeno k řešení podnikatelského neúspěchu, ale k ochraně společného zájmu věřitelů ve specifické situaci úpadku. Realizovaná sanační opatření by tedy měla vést v první řadě ku prospěchu věřitelů - měla by být spravedlivá a výnosnější než opatření jiná.

Právní úprava reorganizace je obsažena v části druhé, hlavě II insolvenčního zákona. Tato úprava navazuje na ustanovení části první zákona a v mnohém z nich vychází. Samotný insolvenční zákon reorganizaci podrobněji vymezuje v § 316 odst. 1 jako „zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníka podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.“ (§ 316 odst. 1 InsZ) Reorganizaci lze také velmi obecně chápat jako prostředek dosažení určité změny dosavadní organizace závodu, přičemž

jde o dosažení změny, která nemá proběhnout nahodile, ale na základě specifického manuálu - reorganizačního plánu.

Základní znaky reorganizace jsou následující:

- ozdravění (sanace) dlužníkového obchodního závodu a zachování jeho provozu
- postup podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu
- postupné uspokojování pohledávek věřitelů rozdělených do skupin
- průběžná kontrola procesu ze strany věřitelů

Použitím slova „zpravidla“ zákon připouští možnost odchýlit se od těchto znaků. Současná zákonná úprava reorganizace totiž poskytuje především vhodnou procesní platformu pro to, aby se mohlo dospět k určitému způsobu řešení úpadku, aniž by konkrétní způsoby řešení z věcného hlediska omezovala (limitem jsou hlavně základní zásady insolvenčního řízení a pochopitelně ochrana postavení věřitelů). Klíčovým prvkem ovlivňujícím směr, jakým se bude reorganizace ubírat, je aktivita procesních subjektů, zejména účastníků řízení, a jejich schopnost dohodnout se na konkrétních opatřeních. V úpravě reorganizace je patrné rozšíření oprávnění věřitelů, a to zejména ve srovnání s konkursem, v jehož rámci vyvíjí aktivitu především insolvenční správce.

Při reorganizaci bude typicky docházet k uspokojování věřitelů z výnosů pokračující podnikatelské činnosti dlužníka. I prostřednictvím reorganizace ale může dojít k ukončení činnosti podnikatele podobně, jako při konkursu. Zákon ostatně přímo předvídá způsob provedení reorganizace spočívající v prodeji celé majetkové podstaty nebo její části [§ 341 odst. 1 písm. b) InsZ]. Vcelku pravidelně pak bude součástí reorganizačního řešení prodej alespoň části majetku sloužícího vedlejším činnostem dlužníka. Na druhé straně ani v rámci konkursu nemusí nutně dojít k likvidaci činnosti podnikatele. Dojde-li v konkursu ke zpeněžení dlužníkového závodu jedinou smlouvou, je zachování provozu závodu, tedy jeho faktická sanace, dost dobře představitelné.

Rozlišení způsobů řešení úpadku na likvidační (konkurs) a sanační (reorganizace) tak není absolutní. Dojde-li v rámci reorganizace k provedení prodeje majetkové podstaty, bude tento proces, na rozdíl od podobného prodeje v rámci konkursu, probíhat především pod kontrolou věřitelů a dlužníka a nikoliv pod kontrolou insolvenčního správce. Reorganizace tedy může věřitelům posloužit k tomu, aby kontrolovanými postupy dosáhli rozprodání dlužníkových aktiv. Proto platí, že stejně, jako může být

konkurs využít s cílem sanovat závod, může být i reorganizace mechanismem jeho likvidace⁴³. (Kislingerová, 2013, s. 29)

Reorganizace ve smyslu jednoho ze způsobů řešení úpadku je dále pojmem, jenž musí být důsledně vykládán v souladu s jejím vymezením v § 316 odst. 1 InsZ. Nemělo by docházet k jejímu zaměňování s obecným pojmem restrukturalizace, která „představuje obecně změnu, přizpůsobení, zlepšení struktury, organizace nebo systému.“ (Březinová, 2009, s. 96) Restrukturalizace je totiž především neformálním procesem, při kterém jsou opatření k ozdravení závodu realizována v zájmu majitelů korporace (závodu), mimo rámec insolvenčního řízení a jen s minimální kontrolou za strany věřitelů. Naproti tomu reorganizace je formálním procesem pod kontrolou věřitelů, jež probíhá v rámci insolvenčního řízení jako jeden ze způsobů řešení úpadku. (Žížlavský, 2010, s. 28) Proto může být někdy reorganizace označována za formální restrukturalizaci, čímž je naráženo na fakt, že je prováděna způsoby typickými pro restrukturalizaci, avšak pod kontrolou procesních subjektů v rámci insolvenčního řízení. Po obsahové stránce se tedy procesy restrukturalizace a reorganizace lišit nemusí, odlišností je ale subjekt vykonávající kontrolu nad procesem.

Konečně je zapotřebí připomenout, že prostor pro využití reorganizace není omezen jen zákonnou úpravou. Faktickým omezením reorganizačního řešení je konkrétní ekonomický stav dlužníka závodu. V tomto směru lze odkázat zejména na pojednání o ekonomickém aspektu insolvence v podkapitole 2.2, kde je uvedeno, kdy je z ekonomického hlediska vhodné reorganizační řešení úpadku. K tomu lze ještě ve zkratce uvést základní ekonomickou úvahu - reorganizace je ospravedlnitelná tehdy, má-li dlužníkův závod s výhledem do budoucna vyšší tržní hodnotu jako celek v rukou dosavadního vlastníka (vlastníků), než jaký je součet tržních hodnot jeho částí a zároveň nelze tuto tzv. pozitivní going concern hodnotu získat za přijatelných nákladů přímým (konkursním) prodejem běžícího závodu.

6. Přípustnost reorganizace

V podkapitole 4.1 této práce je vymezené, kdo může mít v insolvenčním řízení postavení dlužníka. Reorganizace však není, na rozdíl od konkursu, obecným způsobem

⁴³ Také podle Jacksona klíčovým rozdílem mezi reorganizací a likvidací (tedy konkursem) není to, zda je dlužníkův majetek ponechán pohromadě, ale to, že v případě reorganizace je majetek „prodán“ samotným věřitelům spíše než třetím stranám. (Jackson, 1986, s. 211)

řešení úpadku dlužníka. Je přípustná pro užší skupinu dlužníků, což vyplývá zejména z ustanovení § 316 odst. 2, odst. 3 InsZ.

Při porovnání s vyrovnáním podle zákona o konkursu a vyrovnání zjistíme, že vyrovnání obecným způsobem řešení naopak bylo. Návrh na vyrovnání totiž mohl u soudu podat každý dlužník, u kterého byly dány podmínky pro prohlášení konkursu. (Schelleová, 2005, s. 297)

6.1. Pozitivní podmínky přípustnosti

Podle druhého odstavce § 316 InsZ je reorganizace přípustná pouze, jde-li o dlužníka, který je podnikatelem a týká se vždy jeho obchodního závodu.

Podnikatelem je osoba, která vykonává podnikatelskou činnost, přičemž charakteristické znaky této činnosti jsou výdělečnost, samostatnost, její vykonávání živnostenským nebo obdobným způsobem, na vlastní účet a odpovědnost, se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku (§ 420 odst. 1 OZ). Tyto znaky musí být naplněny kumulativně. Za podnikatele se vedle toho považuje (právní fikce) osoba zapsaná v obchodním rejstříku (§ 421 odst. 1 OZ) a v pochybnostech se má za to (vyvratitelná domněnka), že podnikatelem je i osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění (§ 421 odst. 2 OZ).

Tímto vymezením pojmu podnikatel občanský zákoník opustil dosavadní formální pojetí podnikatele a nahradil jej pojetím materiálním. Podnikatelem tak je obecně ten, kdo podniká a nikoliv jako dříve ten, kdo má podnikatelské oprávnění a je zapsán do příslušné evidence. (Hásová, 2014, s. 25) I přesto může být z právního hlediska podnikatelem nadále osoba fakticky nepodnikající, pokud je zapsána do obchodního rejstříku (tzv. podnikatel podle formy). Taková osoba teoreticky může podstoupit reorganizaci. Je nicméně mnohem přirozenější reorganizovat činnost toho, kdo ji skutečně vykonává, a proto zřejmě budou dlužníky podstupujícími reorganizaci ti, kteří skutečně podnikají, nikoliv ti, kteří jsou považováni za podnikatele jen podle formy.

Podle insolvenčního zákona není rozhodující, zda je podnikatel osobou fyzickou či právnickou. Z povahy reorganizace, její náročnosti a nákladů je ale zřejmé, že reorganizace závodů fyzických osob není prakticky proveditelná, i když ji insolvenční zákon a priori nevylučuje. (Maršíková, 2014, s. 543) Z toho vychází i tato práce, která za typického dlužníka považuje obchodní korporaci.

Předmětem reorganizace je dlužníkův (podnikatelův) obchodní závod. Ten by měl být při reorganizačním řešení schopen vytvářet dostatečné prostředky k průběžnému uspokojování zapodstatovaných věřitelů a současně vytvářet zdroje k úhradě pohledávek ostatních věřitelů v rozsahu a termínech předpokládaných reorganizačním plánem. Občanský zákoník definuje obchodní závod v § 502, přičemž kromě změny označení (insolvenční zákon stále používá pojem „podnik“) přistoupil i k obsahové změně ve srovnání s právní úpravou účinnou před rokem 2014. Nově jsou součástí závodu i dluhy a zároveň se při vymezení jeho obsahu klade důraz v první řadě na vůli podnikatele⁴⁴.

Pro účely reorganizačního řešení je podstatné, že reorganizován bude dlužníkův závod, který je věcí v právním smyslu - věcí hromadnou a který se jako organizovaný soubor jmění skládá z dlužníkova majetku a jeho dluhů.

6.2. Negativní podmínky přípustnosti

Reorganizační řešení úpadku je absolutně nepřipustné pro právnickou osobu v likvidaci, obchodníka s cennými papíry a pro osobu oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního předpisu (§ 316 odst. 3 InsZ). Stejně tak je reorganizace zapovězena pro tuzemské banky, spořitelny a úvěrová družstva, pojišťovny a zajišťovny⁴⁵.

Vyloučení možnosti řešit úpadek právnické osoby v likvidaci reorganizací se jeví logické, neboť u ní nelze předpokládat další provozování závodu. Pro specifika obchodů s cennými papíry a obchodů na komoditní burze se zákonodárce rozhodl neumožnit osobám v úpadku dále provozovat podnikatelskou činnost pod hlavičkou reorganizace. Tím dochází k ochraně čistoty burzovních obchodů a ochraně třetích stran, neboť lze stěží očekávat řádné plnění povinnosti z burzovních obchodů upadnuvším dlužníkem⁴⁶.

Podle Vrchního soudu v Olomouci reorganizace není nepřipustná u osob, které sice byly oprávněny k obchodování na komoditní burze, avšak v době rozhodování o úpadku

⁴⁴ Toto subjektivní vymezení obchodního závodu jako souboru jmění, který z vůle podnikatele slouží k provozování jeho činnosti, je doplněno objektivním korektivem. Pomocí vyvratitelné domněnky je uvedeno, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.

⁴⁵ Srov. § 368 odst. 3 a § 379 odst. 3 InsZ.

⁴⁶ V těchto případech insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o prohlášení konkursu. Tím dojde k diskvalifikaci dlužníka z dalšího obchodování na komoditní burze podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách. Podobně i podle § 145 odst. 1 písm. a) zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu Česká národní banka odejme povolení obchodníku s cennými papíry, vůči kterému bylo vydáno rozhodnutí o úpadku.

již toto oprávnění pozbyly, a to i za situace, kdy je převážná část jejich dluhů spojena právě s burzovními obchody. Pro účely posuzování nepřípustnosti reorganizace je rozhodující dlužníkův status, nikoli povaha činnosti, ze které jeho dluhy vznikly. (Usnesení VS v Olomouci ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. 2 VSOL 106/2009-B-26) Lze doplnit, že rozhodující je status dlužníka v době vyhlášení rozhodnutí, což vyplývá ze subsidiárního použití § 154 odst. 1 OSŘ pro rozhodování o úpadku.

6.3. Podmíněná přípustnost reorganizace

Pro dlužníka, u kterého jsou splněny výše uvedené podmínky, je reorganizace bez dalšího přípustná tehdy, jestliže celkový roční úhrn čistého obratu dlužníka zjištěný podle zákona o účetnictví dosáhl za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu alespoň částku 50 000 000 Kč nebo, alternativně, zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru. Nesplňuje-li dlužník ani jednu z těchto podmínek, je jeho reorganizace přípustná podmíněně, a to při splnění dále uvedených podmínek.

Tato tzv. kvantitativní brána pro vstup do reorganizace představuje snadno aplikovatelné pravidlo. Účetním obdobím bude typicky dvanáct nepřetržitě po sobě jdoucích měsíců a bude se shodovat buď s kalendářním, nebo s hospodářským rokem. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví umožňuje v určitých případech i účetní období delší nebo kratší než dvanáct měsíců. Ročním úhrnem čistého obratu se pak zjednodušeně rozumí výše výnosů získaná podnikatelem⁴⁷. Pokud jde o počet zaměstnanců v pracovním poměru, rozhodující je opět stav v okamžiku, kdy soud o návrhu na povolení reorganizace rozhoduje.

Kvantitativní brána může být kritizována proto, že podmínky obratu nebo počtu zaměstnanců dlužníka nic nevyovídají o vhodnosti reorganizačního řešení. Mnohé korporace, jejichž předmětem podnikání je koupě a další prodej zboží, dosáhnou kritického obratu relativně snadno. Zároveň u nich ale obecně nelze předpokládat, že by přinášely významnou going concern hodnotu, kterou je vhodné reorganizací ochránit.

Konstrukce kvantitativní brány zřejmě vychází z předpokladu, že v případě menších korporací je pravděpodobnost, že existuje hodnota, kterou je vhodné reorganizací

⁴⁷ Ustanovení § 20 odst. 1 písm. a) bod 2 zákona o účetnictví specifikuje roční úhrn čistého obratu přesně jako výši výnosů sníženou o prodejní slevy a dělenou počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobenou číslem 12.

ochránit, obecně nižší než je tomu u korporací větších. Větší korporace jsou také pravděpodobně schopné nést vysoké náklady spojené s reorganizací.

Lze se přiklonit k tomu, že pravidlo o určité „kritické velikosti“ dlužníka má své opodstatnění. Neznamená absolutní záповěď reorganizace pro dlužníky, kteří kvantitativní branou neprojdou. Tito dlužníci mají podle § 316 odst. 5, odst. 6 InsZ možnost předložit nejpozději do rozhodnutí o úpadku (případně ve lhůtě 30 dnů po rozhodnutí o úpadku) reorganizační plán přijatý příslušnými většinami věřitelů, přičemž v takovém případě se omezení podle § 316 odst. 4 InsZ nepoužije. Podle Smrčky dále slouží kvantitativní brána jako pojistka před nesmyslnými návrhy na reorganizaci, které sledují pouze maření insolvenčního řízení. (Hásová, 2014, s. 1051) Za vhodnější zdůvodnění smyslu kvantitativní brány lze považovat Richterovu úvahu, podle které slouží kvantitativní brána k různé alokaci transakčních nákladů na reorganizační řízení. Projde-li společnost kvantitativní branou, dojde k přenesení podstatné části transakčních nákladů na věřitele. Je pak do jisté míry na nich, aby vynaložili aktivitu k dosažení opačného rozhodnutí o způsobu řešení úpadku podle ustanovení § 150 a § 151 InsZ. Nemá-li naopak dlužník kritickou velikost podle § 316 odst. 4 InsZ, musí zpravidla mimo ochranu automatického moratoria vyjednáváním přesvědčit potřebné většiny zajištěných i nezajištěných věřitelů o vhodnosti navrhovaného způsobu reorganizace a přitom nést s tím spojené transakční náklady. (Richter, 2008, s. 353 - 355)

Většina potřebná pro překonání kvantitativní brány je tvořena alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítáno podle výše jejich pohledávek. V této fázi řízení je dlužník zřejmě jediným procesním subjektem, který má skutečný přehled o výši svých dluhů. Jeho případné nečestné jednání spočívající ve snížení přiznané výše jeho dluhů tak, aby „prošel“ branou, by soud měl odhalit nejpozději do uplynutí lhůty určené k přihlašování pohledávek.

Ustanovení § 316 odst. 4 a odst. 5 InsZ zároveň předurčují dva odlišné druhy reorganizace, pro které se vžilo označení nekonsensuální a konsensuální reorganizace. Konsensuální reorganizace spadající pod pátý odstavec § 316 InsZ je jediným přípustným reorganizačním řešením pro dlužníky, jež neprošli kvantitativní branou. Jejich pozice je ztížena tím, že musí předem získat souhlas většin věřitelů jak s návrhem na povolení reorganizace, tak i s reorganizačním plánem.

7. Povolení reorganizace

Nastavení procesů při rozhodování o povolení reorganizace může mít z pohledu úspěchu reorganizačního řešení větší vliv, než jaký má nastavení procesů při schvalování reorganizačního plánu. Je-li totiž insolvenčním právem připuštěno, aby byla povolena reorganizace, při níž se o předkládání reorganizačního plánu budou po určitou dobu pokoušet i osoby, které ve skutečnosti nebudou schopny předložit životaschopný reorganizační plán, může dojít v průběhu této doby ke ztrátě veškeré pozitivní going concern hodnoty závodu, která mohla zpočátku existovat. Pak již nebude mít reorganizační řešení úpadku smysl a z pohledu věřitelů bude prospěšnější řešení konkursní.

I proto je velmi důležité, kdo dle zákona vykonává vliv na procesy předcházející povolení reorganizace.

7.1. Soudní moratorium jako předstupeň reorganizace

Institut moratoria, samostatně upravený v dílu čtvrtém hlavě IV první části insolvenčního zákona, nahrazuje složitý a poměrně kritizovaný institut ochranné lhůty upravený v ZoKV. Stručné pojednání o moratoriu je do této části práce zařazeno proto, že může být potencionálně velmi účinným nástrojem, kterým se dlužník připraví na možné reorganizační řešení, případně se zcela vyhne rozhodnutí o úpadku. Podle Havla moratorium tvoří jeden ze základních prvků sloužících jako most k sanaci, či dohodě věřitelů a dlužníka a nabízí tak prostor pro vyjednání reorganizace. (Havel, 2009, s. 73) Jeho prostřednictvím je dlužníkovi poskytnuta určitá dočasná ochrana před prohlášením úpadku, která mu dává možnost nalézt způsob jeho řešení. O zvláštní způsob řešení úpadku se však nejedná, neboť jeho účelem není přímo uspokojení pohledávek věřitelů.

Návrh na vyhlášení moratoria může podat pouze dlužník, který je podnikatelem a který zároveň není právnickou osobou v likvidaci. Okruh dlužníků, pro něž je moratorium přípustné, se tím blíží okruhu dlužníků, pro které je přípustná reorganizace. Insolvenční zákon rozeznává moratorium podle toho, zda byl návrh na jeho vyhlášení podán před zahájením insolvenčního řízení (předinsolvenční moratorium⁴⁸) nebo po

⁴⁸ Předinsolvenční moratorium umožní dlužníkovi využít ochranná opatření spojená se zahájením insolvenčního řízení, aniž by zároveň došlo k možnému poklesu hodnoty dlužníkovy majetku a jeho

jeho zahájení. Po zahájení insolvenčního řízení je možné navrhnout vyhlášení moratoria ve lhůtě 7 dnů od podání dlužnického insolvenčního návrhu, případně ve lhůtě 14 dnů, jde-li o insolvenční návrh podaný věřitelem⁴⁹.

Ochranou proti tomu, aby se z moratoria nestala jen pouhá „hra o čas“ a prostředek poškozování věřitelů je požadavek, aby dlužník spolu s návrhem na moratorium předložil i písemné prohlášení většiny jeho věřitelů, počítané podle výše jejich pohledávek, že s vyhlášením moratoria souhlasí (§ 116 odst. 2 InsZ). Problémem může být v této situaci fakt, že tato většina se určí ze seznamu závazků (dluhů), který společně s návrhem sestavuje a předkládá právě dlužník. Jiný přístup však z povahy věci ani není možný, protože insolvenční soud zpravidla nemá v této fázi řízení jiné informace o dlužnickových věřitelích. Vyjde-li případně během trvání moratoria najevo, že dlužník uvedl nepravdivé údaje o svých věřitelích (příhlášku podá věřitel neuvedený v dlužníkem předloženém seznamu) nebo že vyhlášením moratoria sledoval nepoctivý záměr, rozhodne soud neprodleně o zrušení moratoria podle § 124 odst. 2 písm. b) InsZ.

Soud vyhlásí moratorium, jsou-li splněny předpoklady uvedené v § 115 a § 116 InsZ a nebylo-li dosud rozhodnuto o insolvenčním návrhu. Insolvenční soud tedy nehodnotí vlastní obsah či přínos moratoria, ale pouze splnění spíše formálních požadavků. Vyhlášené moratorium poté trvá nejdéle 3 měsíce, případně ještě dalších 30 dnů při jeho prodloužení podle § 119 odst. 2 InsZ. Po zániku moratoria, ať již uplynutím doby nebo rozhodnutím soudu o jeho zrušení, insolvenční řízení pokračuje (bylo-li zahájeno). Moratorium zaniká také tehdy, rozhodne-li insolvenční soud o insolvenčním návrhu jinak než rozhodnutím o úpadku.

Pro dlužníka, který se hodlá pokoušet o řešení svého úpadku reorganizací, může být moratorium tím prvním krokem na cestě k povolení reorganizace. Zejména v případě tzv. podmíněně přípustné reorganizace může být moratorium klíčovým faktorem jejího úspěchu, neboť poskytne dlužníku podstatně více času k chráněnému předjednání reorganizace a přípravě reorganizačního plánu. V rámci moratoria je totiž dlužníku bezprostředně po zahájení insolvenčního řízení, případně ještě před jeho zahájením, poskytnuta určitá doba, kdy je chráněn před individuálním postupem ze strany věřitelů a kdy může vlastními silami podniknout sanační opatření k ozdravení provozu závodu. Po

reputace při zahájení formálního insolvenčního řízení. Má svou povahou blízko k neformální restrukturalizaci diskutované v kapitole 5 této práce.

⁴⁹ Jde o lhůty procesní. (Usnesení VS v Praze ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 1 VSPH 799/2009-A-23)

dobu trvání (soudního) moratoria působí účinky tzv. automatického moratoria (podrobně podkapitola 2.3). Současně nelze vydat rozhodnutí o úpadku (§ 120 InsZ).

Aby mohl být zachován provoz závodu, nemohou věřitelé během moratoria odstoupit od určitých druhů smluv nebo tyto smlouvy vypovědět pro prodlení dlužníka s placením úhrady nebo pro zhoršení jeho majetkové situace⁵⁰. To však jen za předpokladu, že smlouvy trvaly ke dni vyhlášení moratoria alespoň 3 měsíce a dlužník řádně a včas hradí alespoň dluhy vzniklé z těchto smluv v posledních 30 dnech před vyhlášením moratoria a v průběhu moratoria. Druhy smluv jsou zákonem vymezeny jen velmi obecně jako smlouvy na dodávky energií, surovin, zboží a služeb, přičemž není rozhodující, o jaký typ smlouvy se jedná.

7.2. Návrh na povolení reorganizace

Reorganizace je fakultativní formou řešení úpadku. K jejímu povolení může dojít tehdy, pokud dlužník nebo přihlášený věřitel podá návrh na povolení reorganizace (§ 317 odst. 1 InsZ).

Jistá asymetričnost postavení navrhovatelů se projevuje v tom, že věřitelský návrh na povolení reorganizace musí schválit schůze věřitelů, jinak jej soud zamítne podle § 326 odst. 1 písm. c) InsZ. Vzhledem k tomu, že § 323 InsZ neobsahuje speciální požadavky týkající se rozhodování schůze věřitelů, jako je tomu v mnoha jiných případech, použije se pro její rozhodování obecné ustanovení § 49 odst. 1 InsZ. Schůze věřitelů schvaluje návrh až po jeho podání insolvenčnímu soudu, nikoliv předběžně, což lze z právní úpravy bezpečně dovodit. Zároveň ke schválení přistupuje až po správcově zprávě o hospodářské situaci dlužníka a po jeho upozornění na důvody k pochybám o poctivém záměru navrhujícího věřitele.

Možnost podat návrh na povolení reorganizace je v první řadě omezena časově. Návrh je nutné podat nejpozději do 10 dnů před první schůzí věřitelů, která se má konat po rozhodnutí o úpadku. Podal-li však dlužník insolvenční návrh pro hrozící úpadek, může podat návrh na povolení reorganizace jen nejpozději do rozhodnutí o úpadku.

⁵⁰ Sem je nutné zařadit i jednání věřitelů, které by vedlo k ukončení takové smlouvy a zjevně obcházelo toto pravidlo, ač by se *stricto sensu* nejednalo o odstoupení nebo výpověď. (Havel, 2009, s. 74)

Otázku, zda platí tato kratší lhůta při hrozícím úpadku i pro podání návrhu na povolení reorganizace přihlášeným věřitelem, je třeba zodpovědět negativně⁵¹.

Uvedené časové omezení se vztahuje jen na případy dlužníků splňující kritéria kvantitativní brány pro vstup do reorganizace. Pro ostatní dlužníky, pro které je reorganizace přípustná podmíněně, je ustanovení § 318 odst. 1 InsZ neaplikovatelné. Tito dlužníci totiž musí již nejpozději do rozhodnutí o úpadku (případně v prodloužené lhůtě dalších 30 dnů) předložit schválený reorganizační plán. Ač to ustanovení § 316 odst. 5 InsZ výslovně neuvádí, musí dlužník i při tomto postupu vedle předložení schváleného reorganizačního plánu pochopitelně předložit i návrh na povolení reorganizace.

Insolvenční zákon upravuje v § 321 přistoupení k řízení, jehož předmětem je reorganizace. Při přistoupení dalších navrhovatelů dojde k přiměřenému použití ustanovení § 107 InsZ o přistoupení k insolvenčnímu řízení. K tomu je navíc zákonem stručně upraven postup při výskytu odlišností mezi podanými návrhy na povolení reorganizace. Neodstraní-li navrhovatelé ve lhůtě poskytnuté jim soudem odlišnosti svých návrhů, anebo o jejich společném stanovisku soud v této lhůtě nevyrozumí, bude se přednostně vycházet z návrhu dlužníka a není-li, pak z návrhu věřitele, který došel soudu nejdříve. Podání návrhu na povolení reorganizace více než jedním přihlášeným věřitelem se však v praxi jeví málo pravděpodobným.

Obecně se lze přiklonit k tomu, že z pohledu celého reorganizačního řešení nemá úprava přednosti návrhů na povolení reorganizace velký význam. Je tomu tak zejména proto, že zákon v dalších ustanoveních stanovuje, kdo má přednostní právo sestavit reorganizační plán, což má nepochybně větší význam než úprava toho, z jakého návrhu na povolení reorganizace bude soud vycházet. Navržený způsob provedení reorganizace pak navíc není v dalším průběhu řízení závazný (§ 319 odst. 5 InsZ).

Výše uvedené závěry by byly poněkud modifikovány právním názorem Nejvyššího soudu z roku 2011. „*Schůze věřitelů přitom může ... přijmout usnesení o tom, že povoluje způsob řešení dlužníkovy úpadku reorganizací, bez zřetele k tomu, že v době konání schůze věřitelů k tomu oprávněným osobám (v intencích § 317 odst. 1*

⁵¹ Jazykový výklad ustanovení § 318 odst. 1 InsZ nasvědčuje, že kratší lhůta platí skutečně jen pro dlužníka a jen tehdy, byl-li insolvenční návrh podán (dlužníkem) pro hrozící úpadek. Jiný názor uvádí Kozák (2013, s. 720), byť nesrozumitelně směřuje legitimaci k podání insolvenčního návrhu s legitimací k podání návrhu na povolení reorganizace.

insolvenčního zákona tedy dlužníku nebo některému z přihlášených věřitelů) již uplynula lhůta k podání návrhu na povolení reorganizace.“ (Usnesení NS ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 NSČR 30/2010-B-34) Pokud by se prosadil tento právní názor, bylo by možné na schůzi věřitelů závazně rozhodnout ve smyslu § 150 InsZ (podrobněji podkapitola 7.3.2), i když návrh na povolení reorganizace nebyl podán v předepsaných lhůtách, což by znamenalo do velké míry průlom ustanovení § 318 InsZ. Soud v citovaném rozhodnutí bohužel nepředložil podrobnější argumentaci obhajující jeho překvapivý názor. V praxi by bylo jistě nadmíru složité kvalifikovaným způsobem rozhodnout o návrhu podaném až na samotné schůzi věřitelů. Otázkou také je, zda by byl vůbec insolvenční správce připraven vyjádřit se ke vhodnosti navrženého způsobu.

7.2.1. Náležitosti návrhu na povolení reorganizace

Náležitosti návrhu dlužníka a přihlášeného věřitele na povolení reorganizace jsou podobné (§ 319 InsZ). V zásadě platí, že věřitelův návrh nemusí obsahovat všechny údaje, které má obsahovat návrh dlužníka. Spojí-li navrhovatel s insolvenčním návrhem i návrh na povolení reorganizace, musí takový spojený návrh obsahovat náležitosti vyžadované pro oba tyto návrhy.

Dlužník musí ke svému návrhu přiložit seznam majetku a seznam závazků (dluhů), případně jen prohlášení o změnách, ke kterým došlo v porovnání se seznamy, které již předložil. Dlužník totiž tyto seznamy předkládá již tehdy, podává-li insolvenční návrh.

Povinnou náležitostí návrhu na povolení reorganizace je i uvedení údaje o způsobu navrhované reorganizace. Není blíže stanoveno, na jaké úrovni obecnosti má být způsob navrhované reorganizace popsán. Zřejmě by nemělo jít o takové popsání, které by soud umožnilo návrh odmítnout pro nesrozumitelnost nebo neurčitost podle § 320 InsZ. Navrženým způsobem provedení reorganizace však nejsou vázány osoby plán sestavující, ani sám navrhovatel. To je logické, uvědomíme-li si, že plán může nakonec sestavovat a předkládat jiná osoba, než ta, která povolení reorganizace navrhla.

7.3. Rozhodování o povolení reorganizace

O povolení reorganizace meritorně rozhoduje vždy insolvenční soud. Toto rozhodnutí buď spojí s rozhodnutím o úpadku dlužníka, nebo rozhodne samostatně rozhodnutím vydaným až po rozhodnutí o úpadku. V každém případě je nutným

předpokladem vydání autoritativního rozhodnutí o způsobu řešení úpadku vlastní zjištění úpadku (hrozícího úpadku) dlužníka.

7.3.1. Spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení reorganizace

Insolvenční soud může rozhodnout o návrhu na povolení reorganizace nejdříve současně s vydáním rozhodnutí o úpadku, a to v případě vymezeném v § 148 odst. 2 InsZ. Předloží-li dlužník již společně s insolvenčním návrhem, ve kterém zároveň navrhuje reorganizační řešení svého úpadku, reorganizační plán přijatý věřiteli, má insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku spojit i rozhodnutí o způsobu jeho řešení⁵².

Tímto postupem dojde k vyloučení celé druhé fáze insolvenčního řízení. Ve shodě s Richterem (2008, s. 380) je možné tento způsob povolení reorganizace označit za předjednanou reorganizaci.

Předně je třeba vzít v potaz, že ustanovení § 148 odst. 2 InsZ dlužníku nezaručuje vydání rozhodnutí o povolení reorganizace, ale pouze vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Bude-li dlužník postupovat výše uvedeným způsobem, rozhodne insolvenční soud o povolení reorganizace jen tehdy, jsou-li pro povolení reorganizace splněny zákonné podmínky. Soud by tedy měl vždy zkoumat, zda nejsou dány důvody pro odmítnutí návrhu na povolení reorganizace pro vady podle § 320 InsZ, zda nedošlo k zpětvzetí návrhu podle § 322 InsZ, či zda by nemělo dojít k meritornímu zamítnutí návrhu podle § 326 InsZ. Dojde-li soud k závěru, že pro povolení reorganizace tyto zákonné podmínky splněny nejsou, nerozhodne o povolení reorganizace, ale naopak s rozhodnutím o úpadku spojí rozhodnutí o prohlášení konkursu. Podle Erbsové by v takovém případě měl být součástí rozhodnutí o úpadku rovněž výrok o zamítnutí či odmítnutí návrhu na povolení reorganizace, popřípadě o tom, že soud bere na vědomí jeho zpětvzetí. (Hásová, 2014, s. 515)

„Jsou-li naplněny uvedené předpoklady pro spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o jeho řešení, nemá soud možnost volby a musí rozhodnout ihned tímto spojeným rozhodnutím.“ (Hásová, 2014, s. 512) V této souvislosti se do budoucna

⁵² Není zřejmě vyloučeno, aby byl i poté, co insolvenční návrh podá dlužníkům věřitel, využit postup podle § 148 odst. 2 InsZ. To však jen v případě, podá-li dlužník vlastní insolvenční návrh vyhovující požadavkům § 148 odst. 2 InsZ dříve, než insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku na základě věřitelova návrhu. Tento další insolvenční návrh se totiž podle § 107 odst. 1 InsZ považuje za přistoupení k řízení a dlužník by byl považován za dalšího insolvenčního navrhovatele, čímž by byly splněny podmínky pro možnost spojení rozhodnutí. Podobně srov. Kozák (2013, s. 372-373).

nabízí otázka, zda je vhodné, aby bylo při postupu podle § 148 odst. 2 InsZ vždy rozhodnuto o prohlášení konkursu, nerozhodne-li soud o povolení reorganizace, a to i v případě podnikatelů splňujících kvantitativní test.

Jestliže je dlužníkem osoba, která nesplňuje pozitivní nebo negativní podmínky přípustnosti reorganizace v době rozhodování insolvenčního soudu, nebude insolvenční soud spojovat s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu podle § 148 odst. 2 InsZ, ale přímo podle ustanovení § 148 odst. 1 InsZ, neboť dlužníkem je osoba, u které insolvenční zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací.

Řešení úpadku reorganizací je vyloučeno i tehdy, je-li dlužníkem osoba, která nesplňuje podmínky kvantitativního testu podle § 316 odst. 4 InsZ a zároveň nejpozději do rozhodnutí o úpadku nepředložila insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných a polovinou nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek ve smyslu § 316 odst. 5 InsZ. I tehdy by měl soud společně s rozhodnutím o úpadku přímo rozhodnout o způsobu řešení úpadku konkursem podle § 148 odst. 1 InsZ, neboť i v tomto případě je řešení úpadku reorganizací vyloučeno.

Uvedený postup se neuplatní tehdy, využije-li dlužník svého práva podle § 316 odst. 6 InsZ a požádá ještě před rozhodnutím o úpadku na základě věřitelského insolvenčního návrhu o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu. Při využití tohoto práva soud rozhodne v rámci rozhodnutí o úpadku o poskytnutí lhůty v trvání až 30 dnů od účinků rozhodnutí o úpadku⁵³. Reorganizace v takové situaci v době rozhodování o úpadku vyloučena není, a proto insolvenční soud nebude moci spojit rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu jeho řešení podle § 148 odst. 1 InsZ. Nepředloží-li však dlužník přijatý reorganizační plán ani v soudem prodloužené lhůtě, stává se pro něj reorganizace definitivně vyloučenou a insolvenční soud může rozhodnout o způsobu řešení úpadku konkursem bezprostředně poté, co se reorganizace stala nepřipustnou, aniž by musel vyčkat na skončení schůze věřitelů. Tento postup je nyní upraven v § 149 odst. 2 písm. b) InsZ a je odrazem judikatury⁵⁴. I pokud by snad insolvenční soud otálel s rozhodnutím o prohlášení konkursu, nebyl by vázán případným usnesením schůze věřitelů o řešení úpadku reorganizací (§ 152 věta druhá InsZ).

⁵³ Ve vztahu k účinnosti rozhodnutí o úpadku nemá zákon speciální úpravu, a proto jsou účinky rozhodnutí o úpadku spojeny se zveřejněním tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku (§ 89 InsZ).

⁵⁴ Srov. např. Usnesení NS ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. 29 NSČR 12/2012-B-50, které dopadá na podobnou situaci dle právní úpravy účinné před rokem 2014.

Reorganizační plán předkládaný dlužníkem spolu s insolvenčním návrhem musí být přijat alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů, počítáno podle výše jejich pohledávek, nikoliv podle „hlav“. Stejně jako v situaci při moratoriu, případně při postupu podle § 316 odst. 5 InsZ je insolvenční soud v této fázi řízení při posuzování, zda byl reorganizační plán přijat potřebnými počty zajištěných i nezajištěných věřitelů, odkázán zejména na seznam závazků (dluhů). Je úkolem dlužníka, aby předložil soudu dostatečné podklady pro jeho rozhodnutí. Zjištění neshod mezi dlužníkem předloženými doklady a skutečností může svědčit o nepoctivém záměru dlužníka, což zpravidla vyústí v zamítnutí návrhu na povolení reorganizace podle § 326 odst. 1 písm. a) InsZ a v prohlášení konkursu.

Při spojení rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení reorganizace vydává soud formálně jediné usnesení, které obsahuje současně výroky odpovídající rozhodnutí o úpadku a výroky vlastního rozhodnutí o povolení reorganizace. (Hásová, 2014, s. 512) Případné zrušení rozhodnutí o úpadku odvolacím soudem automaticky ruší i výrok insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku, protože jeho nezbytným předpokladem je existující rozhodnutí o úpadku dlužníka. (Kozák, 2013, s. 372)

7.3.2. Samostatné rozhodnutí o povolení reorganizace

S účinností od počátku roku 2014 bylo přistoupeno ke zmírnění parametrů kvantitativní brány. Důsledkem zmírnění je mimo jiné to, že u většího počtu dlužníků nově není možné spojit rozhodnutí o úpadku přímo s rozhodnutím o způsobu jeho řešení, neboť jim v okamžiku rozhodování o úpadku ještě není jeho reorganizační řešení zapovězeno. Procesy rozhodování o povolení reorganizace budou v takovém případě probíhat ve druhé fázi insolvenčního řízení. Souběžně však došlo i ke zkrácení lhůty určené k přeložení věřiteli přijatého reorganizačního plánu podle § 316 odst. 5 InsZ, což má dopad přesně opačný. U dlužníků, pro něž je reorganizace přípustná jen podmíněně, bude tedy nyní čtenějším jevem spojení rozhodnutí o úpadku s prohlášením konkursu.

Nepůjde-li o situace popsané v předchozí podkapitole, tedy o postupy podle § 148 odst. 1, § 148 odst. 2 a případně i podle § 149 odst. 2 písm. b) InsZ, rozhodne insolvenční soud o způsobu řešení úpadku dlužníka - podnikatele samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku, ne však dříve než po skončení schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku. Podle § 48 odst. 2 poslední

věty InsZ je totiž předmětem jednání první schůze věřitelů svolané rozhodnutím o úpadku způsob řešení dlužníkovra úpadku. To pochopitelně jen tehdy, pokud insolvenční soud nerozhodl o způsobu řešení dlužníkovra úpadku a je-li dlužník podnikatelem, u kterého je v době rozhodování schůze věřitelů reorganizace vůbec přípustná. Tuto schůzi svolává insolvenční soud tak, aby se konala do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku (§ 137 odst. 1 InsZ). Svolá-li soud schůzi na samém konci tříměsíční lhůty, bude velmi pravděpodobné, že k vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dojde déle než do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku dlužníka. Ačkoliv není nutné, aby se schůze věřitelů konala až po přezkumném jednání, je nanejvýš žádoucí, aby tomu tak v praxi bylo⁵⁵.

Přijetí rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem nebo reorganizací je právem, nikoliv povinností schůze věřitelů. Přijme-li však schůze věřitelů usnesení o způsobu řešení úpadku zákonem předvídaným způsobem, musí insolvenční soud až na výjimky rozhodnout v souladu s tímto usnesením. Usnesení nemůže zrušit pro rozpor se společným zájmem věřitelů. Využití tohoto moderačního práva je v tomto případě výslovně zakázáno (§ 54 odst. 1, § 152 InsZ).

Věřitelé mohou mít zájem formálně rozhodovat o způsobu řešení úpadku především v případech, ve kterých byl podán řádný návrh na povolení reorganizace, která pro ně není přijatelná. Pokud by totiž schůze nepřijala usnesení o řešení úpadku formou konkursu, nezablokovala by tím pokus o reorganizaci a insolvenční soud by pravděpodobně přistoupil k povolení reorganizace (vzhledem ke znění § 328 InsZ). Není-li naopak podán řádný návrh na povolení reorganizace, nemají věřitelé zvláštní důvod vynakládat úsilí na rozhodování o způsobu řešení úpadku.

Při rozhodování obecně platí, že pokud schůze věřitelů potřebnou většinou hlasů nepřijala usnesení o způsobu řešení úpadku konkursem nebo reorganizací, neznamená to, že by tím bylo automaticky přijato rozhodnutí o druhém možném způsobu řešení. Pokud tedy schůze věřitelů při hlasování o konkursním způsobu řešení jednomyslně konkurs odmítne, není tím schůzí přijato usnesení o řešení úpadku reorganizací a

⁵⁵ Přezkumné jednání je z pohledu zjištění přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení zásadní událostí. Lze předpokládat, že po přezkumném jednání již budou pohledávky většiny věřitelů zjištěny a usnesení o způsobu řešení úpadku budou přijímat věřitelé převážně zjištěných pohledávek. Bude-li se konat schůze věřitelů před přezkumným jednáním, budou rozhodnutí o způsobu řešení úpadku přijímat věřitelé, jejichž přihlášené pohledávky dosud nejsou zjištěny a jejichž hlasovací právo na této schůzi se zakládá administrativním rozhodnutím insolvenčního soudu podle § 51 odst. 3 InsZ (které je navíc vydáváno jen na návrh dlužníka, insolvenčního správce, nebo některého z věřitelů).

dokonce tím ani není vyloučeno, aby insolvenční soud rozhodl o řešení úpadku konkursem⁵⁶, neboť mu v cestě nestojí schůzí přijaté usnesení o způsobu řešení úpadku.

Pro insolvenční soud je totiž ve smyslu § 152 InsZ závazné pouze schůzí věřitelů řádně přijaté pozitivní usnesení o konkrétním způsobu řešení. Jedinými výjimkami jsou situace, na které pamatuje druhá věta § 152 InsZ.

První situací, ve které se insolvenční soud nesmí řídit přijatým usnesením schůze věřitelů, je stav, kdy je schůzí zvoleno řešení, které je pro dlužníka ex lege vyloučeno. Pro takové posouzení je rozhodující aktuální stav v době konání schůze věřitelů. Vzhledem k obecnému charakteru konkursu může jít jen o usnesení schůze věřitelů o řešení formou reorganizace, neboť konkurs je řešení úpadku přípustné pro všechny dlužníky. Tuto první výjimku je zřejmě nutné chápat jako určité doplnění ustanovení § 148 odst. 1 a § 149 odst. 2 písm. b) InsZ, jež ujišťuje soud o správném procesním postupu v případě, že schůze rozhodla o reorganizačním řešení i přes to, že je pro dlužníka vyloučeno.

Druhá (a komplikovanější) výjimka z vázanosti soudu usnesením schůze věřitelů dopadá na případy, kdy je přijaté usnesení v rozporu s reorganizačním plánem již přijatým všemi skupinami věřitelů⁵⁷, který dlužník předložil insolvenčnímu soudu po rozhodnutí o úpadku. Smyslem této výjimky je stanovit, zda má větší váhu skupinami věřitelů přijatý reorganizační plán předložený soudu po rozhodnutí o úpadku⁵⁸, nebo poté přijaté usnesení první schůze věřitelů konané po rozhodnutí o úpadku v případě, že je s tímto plánem v rozporu. Zjistí-li tedy soud rozpor mezi takto předloženým plánem a usnesením schůze věřitelů, není pro něj usnesení závazné. Právní úprava však poněkud překvapivě nestanovuje, že by měl soud zároveň přistoupit k rozhodnutí o povolení reorganizace v souladu s předloženým reorganizačním plánem, ač se zdá být takový závěr logický (pochopitelně za předpokladu, že je reorganizace pro dlužníka přípustná).

⁵⁶ Podobně například Usnesení VS v Praze ze dne 23. 1. 2012, sp. zn. 1 VSPH 46/2012-B-180.

⁵⁷ První komplikací je nutnost zabývat se již v této fázi insolvenčního řízení správností rozdělení věřitelů do skupin podle § 337 InsZ a také tím, zda byl plán těmito skupinami také řádně přijat. Již zde lze předeslat, že pravidla pro rozdělení věřitelů do skupin nejsou pevná a představují spíše určité obecné směrnice, než podrobné vodítko pro rozdělení věřitelů.

⁵⁸ Nemůže jít o reorganizační plán předložený soudu před rozhodnutím o úpadku například při postupu podle § 148 odst. 2 nebo § 316 odst. 5 InsZ. Teoreticky by mohlo jít o reorganizační plán předložený v prodloužené lhůtě podle § 316 odst. 6 InsZ. Může tedy jít jen o reorganizační plán, který byl soudu předložen od rozhodnutí o úpadku do (teoreticky) usnesení schůze věřitelů o způsobu řešení úpadku a který byl zároveň již přijat určenými skupinami věřitelů.

O praktické využitelnosti této výjimky lze, vzhledem ke specifčnosti celé situace a složitosti úpravy, oprávněně pochybovat.

Podpořit kvalifikované rozhodnutí schůze věřitelů o způsobu řešení úpadku by měl odborný názor insolvenčního správce, který má podle § 149 odst. 3 InsZ povinnost podat zprávu o své činnosti a zejména se má výslovně vyjádřit o vhodnosti všech navržených způsobů řešení úpadku, včetně vyjádření jednoznačného názoru na to, který navržený způsob považuje za nejvhodnější. Správce by měl k vyjádření přistoupit v duchu zásad insolvenčního řízení a doporučit přijetí takového řešení, které je nejen ekonomicky realizovatelné, ale které zejména chrání společný zájem věřitelů.

Schůze věřitelů usnesením rozhoduje o způsobu řešení dlužníkovy úpadku z povahy věci až po vyjádření insolvenčního správce. Většiny přihlášených věřitelů potřebné pro přijetí usnesení jsou stanoveny v § 151 InsZ. Usnesení o způsobu řešení úpadku je přijato, vyslovila-li se pro něj jedna ze tří alternativně možných většin věřitelů - buď kombinovaně polovina přítomných zajištěných věřitelů spolu s polovinou přítomných nezajištěných věřitelů, nebo 90 % přítomných věřitelů, anebo polovina přítomných hlasujících věřitelů v případech, kdy se hlasování účastní pouze zajištění nebo pouze nezajištění věřitelé. Většina se vždy počítá podle výše pohledávek, nikoli podle „hlav“.

Ustanovení § 49 ani § 151 InsZ výslovně neuvádějí, že by se pro tento účel mělo přihlížet jen k pohledávkám, s nimiž je na schůzi věřitelů spojeno právo hlasu. Výslovně se naopak vyjádřil Vrchní soud v Praze, podle něž *„je pro výsledek tohoto hlasování vždy určující poměr dosažených hlasů vůči celkové výši pohledávek přítomných věřitelů (či dané skupiny věřitelů) s právem hlasu, nikoli vůči celkové výši jejich přihlášených pohledávek, tedy i v rozsahu pohledávek, ohledně nichž hlasovací právo nemají ...“* (Usnesení VS v Praze ze dne 8. 4. 2011, sp. zn. 3 VSPH 324/2011-B-50) Ohledně možnosti hlasovat na schůzi věřitelů je třeba vycházet zejména z § 51 InsZ.

Výkladovým problémem je dále nesystematické použití jak pojmu „přítomní věřitelé“, tak i pojmu „přítomní hlasující věřitelé“ v § 151 InsZ za účelem stanovení základů pro určení většin hlasů nutných k přijetí usnesení. Podle Erbsové, jež se přiklání k jednotnému a extenzivnímu výkladu ustanovení, by měla být rozhodující většina vždy počítána z přítomných a zároveň i hlasujících věřitelů. (Hásová, 2014, s. 525) To je řešení, které zákon nově používá i při hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu.

Zda se takový výklad, jež textu odst. 1 § 151 InsZ neodpovídá doslovně, ale spíše logicky, nakonec prosadí, je otázkou soudní praxe⁵⁹.

Za přítomného věřitele se pro účely stanovení potřebné většiny nepovažuje věřitel, který hlasoval písemně (§ 151 odst. 3 InsZ). Smyslem je zřejmě zabránit tomu, aby bylo o způsobu řešení úpadku rozhodováno neinformovaným věřitelem, který z povahy věci nemůže být obeznámen s odborným vyjádřením insolvenčního správce o vhodnosti navržených řešení. (Kozák, 2013, s. 380)

Insolvenční soud reorganizaci meritorním rozhodnutím povolí, jestliže byl v souladu se zákonem podán návrh na povolení reorganizace a pokud soud nevzal na vědomí zpětvzetí návrhu (§ 322 InsZ), nepřipadá-li v úvahu odmítnutí tohoto návrhu (§ 320 InsZ), anebo nepřistoupil-li ze zákonem vymezených důvodů k meritornímu zamítnutí návrhu na povolení reorganizace (§ 326 InsZ). V předepsaném postupu soudu je viditelná jistá preference sanačního řešení. Nezablokuje-li totiž schůze věřitelů potřebnými většinami snahu o povolení reorganizace, měl by soud, neshledá-li důvody pro jiná rozhodnutí o návrzích na povolení reorganizace, přistoupit k jejímu povolení.

7.3.3. Jiná rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace

Je-li návrh na povolení reorganizace podán, je ho insolvenční soud povinen projednat a rozhodnout o něm. Pokud návrh neodmítne nebo nevezme na vědomí jeho zpětvzetí, rozhodne o něm meritorně, tj. buď ho zamítne, anebo mu vyhoví a navrženou reorganizaci povolí.

Dokud se insolvenční soud výslovně nevypořádá s návrhem na povolení reorganizace některým z výše uvedených způsobů, není možné přistoupit k prohlášení konkursu. Z uvedeného pravidla však dovodil Vrchní soud v Olomouci výjimku. Podle jeho názoru nemusí soud v případě nepřípustnosti reorganizace v době rozhodování o úpadku výslovně o návrhu na její povolení rozhodnout, protože jeho rozhodnutí o tomto návrhu je (implicite) obsaženo již v rozhodnutí o řešení úpadku konkursem. Tomuto výkladu nasvědčuje úprava rozhodování o návrhu, která nezná odmítnutí či zamítnutí návrhu, pokud je reorganizace nepřípustná. (Usnesení VS v Olomouci ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. 2 VSOL 106/2009-B-26) Uvedené platí pouze při rozhodování podle § 148 odst. 1 InsZ, nikoliv pro rozhodnutí podle § 148 odst. 2 InsZ.

⁵⁹ Než byl do ustanovení vložen nový druhý odstavce, vycházela praxe z počtu přítomných věřitelů.

Podobně jako s jiným soudním podáním i s návrhem na povolení reorganizace může jeho navrhovatel disponovat. Navrhovatel tedy může především přistoupit ke zpětvzetí návrhu, a to do doby, než o něm insolvenční soud rozhodne⁶⁰. Zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace bere insolvenční soud na vědomí rozhodnutím. Po vydání tohoto rozhodnutí soud sice nepokračuje v projednání reorganizace, bude však nadále pokračovat v insolvenčním řízení tak, jako by návrh na povolení reorganizace nebyl podán. Poněkud jinak bude řešena situace při podání více návrhů na povolení reorganizace ještě před tím, než bude rozhodnutí o prvním z nich zveřejněno v insolvenčním rejstříku (tedy při tzv. přistoupení k řízení⁶¹). Pokud jeden z navrhovatelů vezme svůj návrh zpět, musí soud také v souladu s § 322 odst. 4 InsZ vyzvat další navrhovatele k tomu, aby mu sdělili, zda trvají na projednání jejich návrhů na povolení reorganizace. Pokud další navrhovatelé ve lhůtě 15 dnů nesdělí, že trvají na projednání jejich návrhů, nepokračuje soud v projednání reorganizace ani ve vztahu k ostatním návrhům na její povolení. V důsledku této konstrukce bude zpětvzetí jednoho z návrhů spolu s nečinností ostatních navrhovatelů znamenat skončení projednávání reorganizace.

K odmítnutí návrhu na povolení reorganizace insolvenční soud přistoupí v souladu s § 320 InsZ tehdy, neobsahuje-li návrh a jeho přílohy předepsané náležitosti, nejsou-li předepsané přílohy k návrhu připojeny, nebo je-li návrh nesrozumitelný či neurčitý a nelze-li pro tyto nedostatky v řízení pokračovat. Ještě před odmítnutím však soud poskytuje navrhovateli maximálně sedmidenní lhůtu k opravě či doplnění návrhu. Soud tedy při rozhodování o odmítnutí návrhu posuzuje návrh zejména z formálního, nikoliv obsahového hlediska. I proto v případech, kdy navrhovatel společně s návrhem předkládá i reorganizační plán platí, že „*postupem podle tohoto ustanovení se neřeší nedostatky v předloženém reorganizačním plánu.*“ (Kozák, 2013, s. 724) K odmítnutí návrhu na povolení reorganizace soud přistupuje i tehdy, je-li návrh podán opožděně (§ 318 odst. 2 InsZ).

Nedošlo-li ke zpětvzetí nebo odmítnutí návrhu na povolení reorganizace, posoudí soud návrh dále z hlediska důvodů, které mohou vést k jeho zamítnutí. Tyto důvody

⁶⁰ Rozhodným okamžikem zde není, na rozdíl od běžné žaloby (§ 96 odst. 2, odst. 5 OSŘ), až nabytí právní moci příslušného soudního rozhodnutí.

⁶¹ Lze se domnívat, že právě možnost (nečekaného) zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace, zejména po uplynutí lhůt dle § 318 odst. 1 InsZ, bude motivovat dlužníka a přihlášené věřitele k tomu, aby „pro jistotu“ přistoupili k řízení, jehož předmětem je reorganizace.

jsou v § 326 odst. 1 InsZ uvedeny tři. Aplikace důvodů uvedených pod písmeny b) a c) tohoto ustanovení by soudem neměla činit problém, neboť podle nich k zamítnutí návrhu dojde tehdy, podala-li ho osoba, o jejímž návrhu na povolení reorganizace bylo již dříve rozhodnuto⁶², nebo v případě návrhu přihlášeného věřitele, nedošlo-li ke schválení jeho návrhu schůzí věřitelů podle § 323 odst. 1 InsZ.

Složitější myšlenkovou aktivitu musí soud vynakládat při posuzování naplnění důvodu uvedeného pod písm. a) § 326 odst. 1 InsZ. Jde o posuzování toho, zda je návrhem na povolení reorganizace případně sledován nepoctivý záměr, a to se zřetelem ke všem nastalým okolnostem. „*Posuzování této podmínky, jež je kategorií ryze subjektivní, zákonem soudem usnadňuje stanovením domněnek nepoctivého záměru v § 326 odst. 2 insolvenčního zákona. Domněnkou zákon úsudku soudu jen napomáhá, tedy tato je pouze možným vodítkem, z kterého lze usuzovat na nepoctivý záměr, nikoliv ho mít za nezvratný.*“ (Usnesení VS v Praze ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. 1 VSPH 632/2009-B-32) Existují-li tedy okolnosti (demonstrativně) vymezené v odst. 2 § 326 InsZ, neznamená to automaticky, že je dán nepoctivý záměr dlužníka. Nejde tedy v pravém smyslu slova o právní domněnku či právní fikci. Dále je nutné poznamenat, že okolnosti, ze kterých lze usuzovat na nepoctivý záměr podle druhého odstavce zdaleka nepokrývají škálu možných okolností, na jejichž základě by soud mohl dospět k závěru o nepoctivém záměru navrhovatele. Možnost sledování nepoctivého záměru soud zjišťuje nejen v případě dlužníkovy návrhu, ale i v případě, kdy je navrhovatelem věřitel.

V každém případě by se měl soud při zamítnutí insolvenčního návrhu dle § 326 odst. 1 písm. a) InsZ s důvody zamítnutí dostatečně vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí. Soud zde totiž hodnotí jen obtížně seznatelnou subjektivní kategorii - nepoctivý záměr, a to prostřednictvím určitých objektivnějších okolností, na jejichž základě lze „důvodně předpokládat“ právě sledování nepoctivého záměru. Kritéria posuzování poctivosti záměru tak v podstatě zákonem nejsou určena a budou se formovat až rozhodovací praxí. Odvolání proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení reorganizace může podat pouze osoba, která návrh podala (§ 326 odst. 3 InsZ).

Zákon výslovně neupravuje, jak bude procesně naloženo s návrhem na povolení reorganizace tehdy, přijme-li schůze věřitelů závazné usnesení o způsobu řešení úpadku

⁶² Ve shodě s Maršíkovou se lze přiklonit k závěru, že předchozím rozhodnutím o návrhu není jen jeho zamítnutí, ale i odmítnutí a vzetí na vědomí jeho zpětvzetí. (Maršíková, 2014, s. 565)

konkursem. Soudní praxe⁶³ se přiklání k tomu, že v takové situaci soud vydá po skončení schůze věřitelů usnesení, kterým zamítne návrh na povolení reorganizace s poukazem na závaznost usnesení schůze věřitelů o způsobu řešení úpadku konkursem a současně prohlásí konkurs na majetek dlužníka, také s poukazem na rozhodnutí schůze věřitelů.

7.3.4. Usnesení o povolení reorganizace

Dospěje-li soud na základě výše uvedených procesů k povolení reorganizace (§ 328 InsZ), vstoupí insolvenční řízení do třetí fáze. Povolení vytvoří nezbytný předpoklad pro možnost realizace reorganizačních opatření. Současná úprava dokonce umožňuje aktivním věřitelům prosadit reorganizační řešení i proti vůli dlužníka v případech, ve kterých je dlužníkem osoba splňující požadavky kvantitativní brány. Ve skutečnosti se nicméně nedá očekávat, že by reorganizace probíhající proti vůli dlužníka mohla být úspěšná. Rysem úspěšných reorganizací je právě naopak proaktivní postoj dlužníka⁶⁴.

O povolení reorganizace rozhoduje soud usnesením, jehož účinky nastávají okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Tímto usnesením soud fakticky rozhoduje pouze o způsobu řešení úpadku, nikoliv o konkrétním způsobu provedení reorganizace či o míře výtěžku připadajícího na jednotlivé skupiny věřitelů. Podle § 329 odst. 1 InsZ musí usnesení o povolení reorganizace obsahovat tyto náležitosti:

- výrok o povolení reorganizace
- informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem, případně výrok o ustanovení správce, který dosud nebyl ustanoven⁶⁵
- výzvu dlužníku k předložení reorganizačního plánu ve lhůtě 120 dnů a ke sdělení, že plán nehodlá předložit
- informaci o tom, za jakých podmínek mohou předložit plán další osoby

Pokud se dlužník již před rozhodnutím o povolení reorganizace vzdal svého přednostního práva na předložení reorganizačního plánu, případně pokud ho tohoto

⁶³ Srov. Usnesení VS v Praze ze dne 13. 9. 2012, sp. zn. 1 VSPH 1223/2012-B-66.

⁶⁴ Dobrymi příklady proaktivních postojů dlužníků k reorganizačnímu řešení jsou například společnosti AuTec Group a.s., CBPS s.r.o., Zemědělské obchodní družstvo Mírotice a další.

⁶⁵ Konstitutivním výrokem bude správce ustanoven při postupu podle § 148 odst. 2 InsZ (předjednaná reorganizace). Došlo-li k odvolání správce a ustanovení nového insolvenčního správce postupem podle § 29 odst. 1 InsZ, bude zpravidla ve výroku usnesení o povolení reorganizace uvedeno, že soud potvrzuje odvolání dosavadního správce a potvrzuje ustanovení insolvenčního správce nového schůzi věřitelů.

práva zbavila schůze věřitelů, neobsahuje usnesení o povolení reorganizace výzvu uvedenou pod písm. c) odst. 1 § 329 InsZ. Kromě uvedených náležitostí může usnesení obsahovat i výrok o jiných opatřeních týkajících se majetkové podstaty nezbytných k zajištění účelu reorganizace. Tím se soudu otevírá poměrně široký prostor k aktivním zásahům, jež by měly zajistit naplnění účelu reorganizace. V praxi se může jednat především o podrobnější úpravu dispozičních oprávnění k majetkové podstatě⁶⁶.

Proti rozhodnutí o povolení reorganizace není přípustné odvolání, čímž dochází k eliminaci zbytečných průtahů v řízení.

Mimo údajů uvedených výše musí být součástí usnesení o povolení reorganizace i výrok o ustanovení znalce za účelem ocenění majetkové podstaty (§ 153 odst. 1 InsZ). Insolvenční soud buď vybere znalce na základě vlastního uvážení, nebo znalcem ustanoví osobu, kterou svým usnesením určila ta schůze věřitelů, která současně přijala usnesení o způsobu řešení úpadku reorganizací. Soud je vázán přijatým usnesením schůze věřitelů o určení osoby znalce. Možnost zrušení tohoto usnesení při využití korektivu společného zájmu věřitelů ve smyslu § 54 InsZ však zřejmě vyloučena není. Usnesení o určení osoby znalce je podle § 153 odst. 3 InsZ schůzí přijato jen tehdy, hlasovala-li pro něj nejméně dvoutřetinová většina přítomných věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek.

Pro účely ocenění je zakotvena fikce, že provoz závodu skončil ke dni podání znaleckého posudku. Vzhledem k proměnlivosti hodnoty závodu je tím stanoveno, ke kterému okamžiku má být ocenění provedeno. Ke škodě věci insolvenční zákon (s výjimkou § 155 odst. 1) nestanovuje další podrobnější pravidla, kterých by se měl znalec při oceňování držet. Společně s ustanovením znalce lze soudu doporučit i stanovení podrobnějších pokynů pro činnost znalce, zejména vymezení cíle znaleckého posudku, a to vždy s ohledem na předpokládané využití posudku v reorganizaci⁶⁷. Pravidelnou součástí výroku o ustanovení znalce by mělo být alespoň stanovení lhůty, ve které má být znalecký posudek předložen insolvenčnímu soudu.

⁶⁶ Například v usnesení o povolení reorganizace společnosti PILSEN STEEL s.r.o. soud poměrně podrobně vymezil úkony, které mohl dlužník provádět pouze po předchozím písemném souhlasu insolvenčního správce.

⁶⁷ Znalec bude postupovat zejména podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku. Dobrým příkladem, ve kterém se soud nespokojil s pouhým stanovením lhůty pro vypracování znaleckého posudku, je usnesení o povolení reorganizace společnosti KORDÁRNA a.s. Obecně lze konstatovat, že znalecký posudek významně přispívá především při posuzování reorganizačního plánu a v neposlední řadě zásadním způsobem ovlivňuje postavení zajištěných věřitelů.

8. Dlužník v průběhu reorganizace

Provoz dlužníkového obchodního závodu v průběhu reorganizace lze přirovnat k formě regulovaného podnikání pod dohledem soudu, insolvenčního správce a věřitelů. Povolením reorganizace se pravidla provozu a správy závodu mění. Jde zejména o změny v dispozičních oprávněních a ve funkcích dlužníkových orgánů.

8.1. Dispoziční oprávnění dlužníka

Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě v sobě zahrnují jak oprávnění s majetkovou podstatou nakládat, tak i oprávnění a povinnost tuto majetkovou podstatu spravovat. (Hásová, 2014, s. 11) Demonstrativní výčet jednání, která jsou považována za nakládání s majetkovou podstatou, je uveden v § 228 InsZ. Z pohledu reorganizace je důležité to, že provozování obchodního závodu je úkonem, který se dle písm. e) tohoto ustanovení považuje za nakládání s majetkovou podstatou. Způsob určení rozsahu dispozičních oprávnění v průběhu insolvenčního řízení je jedním z klíčových prvků insolvenčního systému. V současné podobě je v této otázce patrný rozdíl nejen mezi reorganizací a konkursem, ale i mezi fází řízení po rozhodnutí o úpadku a fází řízení po povolení reorganizace nebo po účinnosti reorganizačního plánu.

8.1.1. Dispoziční oprávnění po povolení reorganizace

Spolu s právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace náleží dlužníku opět veškerá dispoziční oprávnění ohledně majetku tvořícího majetkovou podstatu. Na základě § 330 odst. 1 InsZ se totiž ruší předchozí omezení dispozičních oprávnění stanovená zákonem (§ 111, § 140 InsZ) či předběžným opatřením insolvenčního soudu. Smyslem této úpravy je umožnit dlužníku podnikat a provozovat závod v podmínkách, které se co možno nejvíce blíží stavu mimo insolvenční řízení. Úprava zároveň vychází z toho, že dlužník je nejlépe obeznámen s fungováním závodu a má tak nejlepší předpoklady k efektivnímu nakládání s majetkovou podstatou.

Pro dlužníka s dispozičními oprávněními platí přiměřeně ustanovení § 36 a § 37 InsZ. Při výkonu svých dispozičních oprávnění je dlužník povinen postupovat svědomitě a s odbornou péčí. Konkrétní naplnění obsahu těchto neurčitých právních pojmů v praxi jistě nebude jednoduché podat. Dlužník by měl dále vyvinout veškeré úsilí nutné k tomu, aby jeho věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře, především je při

výkonu dispozičních oprávnění povinen dát společnému zájmu věřitelů přednost před zájmem vlastním i před zájmy jiných osob. Uvedené povinnosti jsou do jisté míry odrazem toho, že věřitelé jsou v ekonomickém smyslu od dlužníkovy úpadku „vlastníky“ jeho majetku. Právě věřitelé jsou v průběhu reorganizace vystaveni (nejen podnikatelskému) riziku dalšího poklesu hodnoty majetku v důsledku dlužníkových dispozic. Dlužník (jeho management) s dispozičními oprávněními tak má povinnost spravovat závod v zájmu věřitelů - je vůči nim vázán svěřeneckými povinnostmi.

Ničím neomezená možnost dlužníka disponovat s majetkem v majetkové podstatě by mohla ohrozit účel insolvenčního práva, totiž ochranu společného zájmu věřitelů. Svěření správy závodu výlučně dlužníku bez zakotvení vlivu věřitelů je proto nemyslitelné. V zásadě tedy po povolení reorganizace platí, že osobou s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě je dlužník [§ 229 odst. 3 písm. d) InsZ]. V zájmu věřitelů je ale dlužníkovy dispoziční oprávnění při provozu a správě závodu omezeno, a to přímo zákonem nebo i rozhodnutím insolvenčního soudu.

K omezení dispozičního oprávnění dochází v první řadě přímo ze zákona (§ 330 odst. 2 InsZ). Jde-li o právní jednání dlužníka týkající se majetkové podstaty, které má zásadní význam, může jej dlužník s dispozičními oprávněními činit jen s předchozím souhlasem věřitelského výboru. Právní jednání se zásadním významem vymezuje zákon poměrně vágně jako úkony, v jejichž důsledku se významně změní hodnota majetkové podstaty, postavení věřitelů nebo míra uspokojení věřitelů (§ 330 odst. 3 InsZ).

Rozhodující tedy není konkrétní povaha dlužníkovy právního jednání, ale závažnost jeho dopadů⁶⁸. V případě potřeby může insolvenční soud přistoupit ke konkrétnímu omezení určitých právních jednání v rámci rozhodnutí podle § 332 InsZ, čímž bude ve stanovených případech postaveno na jisto, zda dlužník své dispoziční oprávnění překračuje. Zaměříme-li se dále na doslovné znění třetího odstavce § 330 InsZ, zjistíme, že dlužník by měl posuzovat „zásadní charakter“ právního jednání sice předem, ale jen s ohledem na jeho skutečné následky, protože ponese odpovědnost až v případě, kdy v důsledku jeho jednání bez souhlasu věřitelského výboru skutečně dojde ke zde

⁶⁸ Tyto dopady jsou vymezeny jen prostřednictvím obecných formulací. Bude se zřejmě jednat zejména o úkony, které znemožní uspokojení zapodstatovaných pohledávek, zpravidla půjde také o uzavírání smluv o úvěrovém financování, o rozprodej majetku potřebného k provozování závodu, může jít i o změny ve výrobním programu, úkony sledující obchodní expanzi a mnohé další. (Maršíková, 2014, s. 573)

předvídaným následkům (zákon volí formulaci „se změní“, nikoliv formulaci „se může změnit“). Tím je dlužník při rozhodování postaven do poměrně složité situace⁶⁹.

Ustanovení § 330a InsZ řeší režim smluv, jejichž stranou je dlužník, v období od povolení reorganizace do nabytí účinnosti reorganizačního plánu. Dochází zde k přiměřené aplikaci některých pravidel využívaných při konkursním řešení s tím rozdílem, že tato práva vykonává namísto insolvenčního správce dlužník s dispozičními oprávněními s nutným souhlasem věřitelského výboru. Dlužníku je svěřeno oprávnění jednostranně zasahovat do závazků, jejichž je stranou, a to způsoby uvedenými v ustanoveních § 253 až 260 InsZ. Zřejmě nejdůležitějším oprávněním je možnost odmítnout plnění povinnosti ze smlouvy o vzájemném plnění podle § 253 InsZ. Neodmítne-li však dlužník splnění ve lhůtě 30 dnů od povolení reorganizace, musí smlouvu splnit (§ 330a odst. 2 InsZ). Jde o pravidlo, které lépe vyhovuje podstatě reorganizace (při konkursním řešení je pravidlo formulováno opačným způsobem).

Další omezení dispozičních oprávnění dlužníka již mají fakultativní charakter. Do okamžiku účinnosti reorganizačního plánu o těchto omezeních rozhoduje insolvenční soud, poté je rozhodující především obsah reorganizačního plánu. V první řadě může již usnesení o povolení reorganizace obsahovat výrok o opatřeních týkajících se majetkové podstaty. K dalšímu omezení může dojít postupem podle § 332 InsZ.

O omezení dispozičních oprávnění dlužníka postupem podle § 332 InsZ rozhoduje výhradně insolvenční soud. Soud může dlužníka v dispozičních oprávněních omezit v podstatě libovolným způsobem, a to i nad rámec omezení aplikovaných před povolením reorganizace. Možné je i úplné vyloučení dlužníkových dispozičních oprávnění k majetkové podstatě. Kritéria pro určení, kdy má soud přistoupit k omezení dispozičních oprávnění, jsou stanovena také velmi volně. Soud je povinen omezit dispoziční oprávnění dlužníka tehdy, pokud je to v zájmu věřitelů. Podle zákona by k omezení mělo dojít především tehdy, vzniknou-li pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka či osob jednajících jeho jménem.

Poněkud paradoxní je, že zatímco k omezení dispozičních oprávnění může soud přistoupit i bez návrhu a v podstatě v libovolném rozsahu, ke změně nebo zrušení

⁶⁹ Nezíská-li dlužník předchozí souhlas, bude odpovídat za případnou újmu, kterou způsobil věřitelům nebo třetím osobám tím, že učinil předmětná právní jednání bez souhlasu věřitelského výboru. Dlužníkovými ručiteli jsou v těchto případech společně a nerozdílně členové jeho statutárního orgánu.

zavedených omezení již může přistoupit pouze na návrh správce nebo věřitelského výboru, a to před schválením reorganizačního plánu (§ 332 odst. 2 věta třetí InsZ).

Nad činností dlužníka s dispozičními oprávněními vykonává v průběhu celé reorganizace dohled insolvenční správce (§ 331, § 354 odst. 2 InsZ). Pokud soud přistoupí k omezení dispozičních oprávnění, přecházejí tato oprávnění v rozsahu omezení automaticky na insolvenčního správce. Jinak je role správce v reorganizaci omezena a soustředí se hlavně na zjišťování a soupis majetkové podstaty společně se sestavováním seznamu přihlášených věřitelů.

Osoba s dispozičními oprávněními mimo jiné i v průběhu reorganizace uspokojuje zapodstatované pohledávky, mezi něž se řadí i pohledávky vedoucích zaměstnanců dlužníka, neboť půjde o pohledávky náležející do skupiny pracovněprávních pohledávek dlužníkových zaměstnanců podle § 169 odst. 1 písm. a) InsZ. Vznikly-li pohledávky vedoucích zaměstnanců (okruh vedoucích zaměstnanců vymezuje zákoník práce) po povolení reorganizace, může je dlužník jako osoba s dispozičními oprávněními uspokojit pouze do výše, kterou určí insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru (§ 330 odst. 4 InsZ). Jde o preventivní „*mechanismus, který ze strany věřitelů umožňuje limitovat výdaje na management dlužníka v reorganizaci.*“ (Hásová, 2014, s. 1084)

8.1.2. Dispoziční oprávnění po účinnosti reorganizačního plánu

Veškerá omezení, ke kterým došlo po povolení reorganizace ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu zanikají účinností reorganizačního plánu (§ 353 InsZ). Od tohoto okamžiku je dlužník osobou oprávněnou nakládat s majetkovou podstatou, přičemž toto jeho dispoziční oprávnění může být omezeno pouze reorganizačním plánem, případně níže uvedeným postupem věřitelského výboru.

Podle § 355 odst. 2 InsZ si může věřitelský výbor předem vyhradit, že některá právní jednání, která mají zásadní význam, může dlužník činit jen s jeho předběžným souhlasem. Vymezení právních jednání „zásadního významu“ provedené v ustanovení § 330 odst. 3 InsZ je nepochybně použitelné i pro tyto účely. (Kozák, 2013, s. 742) Toto oprávnění věřitelského výboru je možné chápat spíše jako jakousi nadstavbu v případě,

že podobná výhrada není zakotvena již přímo v reorganizačním plánu, ze kterého se v této fázi řízení ve věcech omezení dispozičních oprávnění primárně vychází⁷⁰.

Na rozdíl od obdobného ustanovení § 330 odst. 2 InsZ je tento režim pro dlužníka mírnější, protože nedopadá na všechna právní jednání zásadního významu, ale jen na taková, která si věřitelský výbor výslovně vymíní. Riziko spočívá v tom, že věřitelský výbor může definovat, která právní jednání mají právě z jeho pohledu zásadní význam.

Neučiní-li věřitelský výbor výhradu podle § 355 odst. 2 InsZ, lze k omezení dispozičních oprávnění dlužníka přistoupit přímo nebo nepřímo⁷¹ jen v reorganizačním plánu. Dojde-li k takovému omezení, přecházejí tato oprávnění v rozsahu omezení automaticky na insolvenčního správce, stejně jako je tomu ve fázi po povolení reorganizace. Provede-li dlužník právní jednání vymezená v reorganizačním plánu bez souhlasu insolvenčního správce, jsou taková jednání neplatná (§ 354 odst. 4 InsZ).

Překročí-li dlužník jemu uložená omezení dispozičních oprávnění, nese také (vzhledem k přiměřenému použití § 37 InsZ) odpovědnost za újmu kterou tím způsobil. Jeho právní jednání může být v konkrétním případě považováno také za neplatné nebo neúčinné podle obecných ustanovení insolvenčního zákona, přičemž v takových případech je možné využít postupů upravených v hlavě VII části první InsZ.

8.2. Úvěrové financování

Smyslem institutu úvěrového financování je podpořit udržení nebo obnovení provozu obchodního závodu v průběhu insolvenčního řízení. Zákon vychází z toho, že racionálně jednající osoby budou ochotny poskytnout úpadci potřebné finanční prostředky nebo dodávky surovin jen tehdy, bude-li jejich pohledávkám z toho vzniklým v insolvenčním řízení zajištěno privilegované postavení.

Uzavře-li dlužník s dispozičními oprávněními (případně insolvenční správce) se souhlasem věřitelského výboru po účinnosti usnesení insolvenčního soudu o povolení reorganizace smlouvu o úvěrovém financování za účelem udržení provozu obchodního závodu, jsou pohledávky ze smlouvy vzniklé pohledávkami za majetkovou podstatou,

⁷⁰ Smrčka si v této souvislosti dále všímá toho, že zákon v ustanovení § 355 odst. 2 InsZ v podstatě předpokládá, že dlužník s dispozičními oprávněními bude uskutečňovat i opatření zásadního významu, která nebudou součástí reorganizačního plánu, což jistě není žádoucí postup. (Hásová, 2014, s. 1124)

⁷¹ Pod nepřímým omezením dispozičních oprávnění rozumíme taková omezení, která fakticky vyplývají ze zvoleného způsobu provedení reorganizace, aniž by došlo k výslovnému zákazu či omezení určitého právního jednání.

navíc ještě se zvláštním režimem přednosti. V těchto případech mají nejvýhodnější postavení věřitelé, kteří měli podle § 41 odst. 2 InsZ přednostní právo na uzavření smluv o úvěrovém financování a tohoto práva využili. Jejich pohledávky budou mít naprostou prioritu a budou uhrazeny přednostně před dalšími pohledávkami včetně pohledávek zajištěných věřitelů, a to s výjimkou pohledávek insolvenčního správce. Půjde-li o věřitele, kteří přednostní právo neměli, má jejich pohledávka stejné pořadí jako zjištěné pohledávky zajištěných věřitelů, kteří nevyužili svého přednostního práva na uzavření smlouvy o úvěrovém financování, i když ve skutečnosti zajištěna není. Zajištění věřitelé, kteří nevyužili nabídku dlužníka s dispozičními oprávněními, budou muset v takovém případě sdílet část výtěžku ze svého zajištění ve prospěch věřitelů z úvěrového financování, a to v poměru hodnoty zajištění svých pohledávek, zjištěné znaleckým posudkem. Z povahy věci však nemohou být zajištění věřitelé tímto způsobem zatíženi, pokud je dlužník s dispozičními oprávněními „obešel“ a řádně nevyzval k jednání o poskytnutí úvěrového financování.

Ustanovení § 357 InsZ by mělo sloužit jako dostatečná motivace k tomu, aby věřitelé pokračovali v provozním financování závodu i v období po povolení reorganizace. Na druhé straně nelze přehlédnout, že druhý odstavec tohoto ustanovení může vnést nejistotu do postavení zajištěných věřitelů, kteří budou muset ex ante zohlednit možnost snížení míry jejich uspokojení z předmětu zajištění. Richter dále upozorňuje na riziko vzniku koalice mezi společníky korporace a novým věřitelem, jejímž účelem bude expropriovat původní věřitele a dosáhnout přerozdělení prostředků směrem ke společníkům a věřitelům z úvěrového financování. (Richter, 2008, s. 181) V každém případě by měl využitý způsob úvěrového financování zohledňovat přijatý reorganizační plán, ač to zákonem výslovně stanoveno není.

8.3. Funkce dlužnických orgánů

Dlužník je při reorganizaci osobou s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě, přičemž tato jeho oprávnění mohou být omezena. Další omezení se týkají dlužnickovy vnitřní struktury. Rozhodnutím o povolení reorganizace přebírá insolvenční správce výkon funkce a působnost valné hromady nebo členské schůze dlužníka (§ 333

odst. 1 InsZ⁷²). Tím je až na výjimky eliminován přímý vliv společníků, akcionářů, nebo členů na reorganizaci, a to až do okamžiku účinnosti reorganizačního plánu, neboť tím se obnovuje výkon funkce nejvyššího orgánu (§ 353 odst. 2 věta první InsZ). Reorganizační plán však může případně upravit výkon funkce dlužnickových orgánů nebo hlasovací práva spojená s majetkovou účastí v korporaci specifickým způsobem.

I po povolení reorganizace zůstává valné hromadě nebo členské schůzi dlužníka oprávnění jmenovat, volit a odvolávat členy statutárního orgánu a dozorčí rady dlužníka. Aby však takový úkon měl právní účinky, je vyžadován dodatečný souhlas věřitelského výboru. To neplatí, pokud došlo k povolení reorganizace na základě návrhu podaného věřitelem, nebo nemá-li dlužník právo sestavit reorganizační plán. V takových situacích náleží uvedené oprávnění výlučně věřitelskému výboru (§ 333 odst. 2 InsZ), dlužníkův nejvyšší orgán se na chodu korporace de facto nijak nepodílí.

9. Věřitelé při reorganizaci

Ustanovení § 334 InsZ uvádí, kteří věřitelé se účastní reorganizace, přičemž oproti obecné úpravě nevymezuje žádnou novou zvláštní skupinu věřitelů. Okruh věřitelů účastnících se reorganizace je pak v dalších ustanoveních doplněn. Pokud jde o vymezení druhů uplatňovaných pohledávek a způsobů jejich uplatňování, lze v tomto směru odkázat na pojednání v podkapitole 4.2.2. Specifikem reorganizace je zejména rozdělení věřitelů do skupin podle jejich právního postavení a hospodářských zájmů.

9.1. Postavení některých věřitelů

Reorganizace se teoreticky mohou účastnit věřitelé s pohledávkami, které jsou v podkapitole 4.2.2 uvedeny v první až páté skupině.

Pro pohledávky z páté skupiny taxativně vypočtené v § 170 InsZ v zásadě platí, že jsou ex lege vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení. Tyto pohledávky také podle ustanovení § 359 InsZ zanikají přijetím reorganizačního plánu⁷³, není-li v plánu uvedeno jinak nebo nejde-li o mimosmluvní sankce zařazené pod písm. d) § 170 InsZ. Reorganizační plán tedy může zapříčinit, aby jinak vyloučené pohledávky nezanikly a

⁷² Ustanovení dopadá na nejvyšší orgán kapitálových obchodních společností, družstva, evropské společnosti a evropské družstevní společnosti. Osobních obchodních společností se nedotýká.

⁷³ Slova „přijetím reorganizačního plánu“ je zapotřebí vyložit s ohledem na § 352 InsZ a rozumět tím okamžik účinnosti reorganizačního plánu. (Kozák, 2013, s. 804)

byly určitým způsobem uspokojeny. Taková modifikace pak musí být v plánu uvedena výslovně a jednoznačně, přičemž podmínky a rozsah uspokojení těchto pohledávek je nutné vymezit přesně. Možnost uspokojení vyloučených pohledávek je rozvedením zásady uvedené v § 338 odst. 3 InsZ, podle které se lze v reorganizačním plánu odchýlit od ustanovení insolvenčního zákona, pokud jde o uspokojení věřitelů.

Reorganizace se dotýká i podřízených pohledávek společníků nebo členů dlužníka vyplývajících z titulu jejich majetkové účasti v korporaci (§ 335 InsZ). Výše pohledávek těchto věřitelů je při reorganizačním řešení na základě fikce rovna nule. Tito věřitelé se sice mohou účastnit schůzí věřitelů, jejich rozhodnutí však nemohou přímo ovlivnit proto, že nemají žádný hlas. Výjimkou je hlasování o reorganizačním plánu (§ 347 odst. 2 InsZ), při kterém je váha hlasu společníků a členů buď shodná, nebo určená poměrem výše jejich podílu k základnímu kapitálu. Uvedená omezení nedopadají na pohledávky těchto osob z jiných titulů, než jakým je jejich účast v korporaci (např. pohledávky z půjček poskytnutých korporaci).

I v případě společníků a členů dlužníka se může reorganizační plán odchýlit od ustanovení zákona, pokud jde o výši a způsob jejich uspokojení (§ 338 odst. 3 InsZ). Uspokojení těchto věřitelů tedy nemusí být nutně nulové. Vzhledem k § 172 odst. 1 InsZ by však soud neměl přistoupit ke schválení reorganizačního plánu, který by preferoval uspokojení společníků a členů dlužníka na úkor ostatních věřitelů. Pojistkou by mělo být tzv. pravidlo absolutní přednosti uvedené v § 349 odst. 2 InsZ. Toto pravidlo zjednodušeně uvádí, že pokud skupina nezajištěných věřitelů nepřijala reorganizační plán, může být plán přesto soudem schválen tehdy, pokud žádný z věřitelů, jehož pohledávka je podřízena této skupině (typicky tedy pohledávka společníka a člena dlužníka), neobdrží žádné plnění.

Vypracování znaleckého posudku podle § 155 InsZ je klíčové proto, že až na jeho základě dojde v určení, zda se bude s pohledávkou, kterou věřitel přihlásil jako zajištěnou, dále skutečně nakládat jako se zajištěnou. Dokud totiž nedojde k ocenění předmětu zajištění, je nutné vycházet z údajů uvedených v přihlášce. (Richter, 2014, s. 22) Znalci je uloženo, aby části majetkové podstaty, ke kterým je uplatněno právo na uspokojení ze zajištění, v posudku ocenil odděleně (§ 155 odst. 1 InsZ). Prokáže-li se na základě tohoto ocenění, že hodnota zajištění je nižší, považuje se pohledávka co do zjištěného rozdílu za nezajištěnou a pohledávky věřitelů s pozdějším pořadím se

považují za nezajištěné v plném rozsahu, a to až do okamžiku zpeněžení zajištění (§ 167 odst. 3 InsZ). To má v reorganizaci význam zejména při hlasování na schůzi věřitelů, při úhradě nákladů znaleckého posudku podle § 157 odst. 1 InsZ, při úročení pohledávky podle § 171 InsZ a zejména pak při rozdělení věřitelů do skupin. Richter proto upozorňuje na důležitost toho, aby byl znalecký posudek vyhotoven dříve, než dojde k předložení reorganizačního plánu soudu. (Richter, 2008, s. 402)

Dalším speciálním pravidlem je přípuštění úročení zajištěných pohledávek v reorganizaci podle § 171 odst. 4 InsZ. Ode dne následujícího po dni rozhodnutí o povolení reorganizace přirůstají k pohledávce zajištěného věřitele smluvené úroky v rozsahu zajištění. Tyto úroky nejsou pohledávkou vyloučenou podle § 170 InsZ, mají dokonce povahu pohledávek za majetkovou podstatou [§ 168 odst. 2 písm. i) InsZ]. Znalecký posudek, na jehož základě se zjistí, které pohledávky budou dále považovány za zajištěné, bude k dispozici až poté, co dlužníku vznikne povinnost hradit úroky. Proto bude první platba úroků věřiteli provedena až po znaleckém ocenění a bude zahrnovat dosud všechny před tímto oceněním přirostlé úroky podle § 171 InsZ.

Tento způsob úročení pohledávek je významným prvkem ochrany zajištěných věřitelů proti zneužití reorganizace k redistribuci bohatství na jejich úkor. (Richter, 2006, s. 12) Pokud dlužník tyto úroky nebude řádně a včas platit, může insolvenční soud přistoupit vedle odebrání jeho přednostního práva na sestavení reorganizačního plánu i k přeměně reorganizace v konkurs.

Do postavení věřitelů zasahuje i pravidlo uvedené v § 324 odst. 3 InsZ, které modifikuje obecná ustanovení § 140 odst. 2, odst. 3 InsZ týkající se možnosti započtení vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka. Od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku není přípustné započtení vzájemných pohledávek, a to ani tehdy, pokud byly zákonné podmínky započtení splněny ještě před tímto zveřejněním. Tento zákaz zaniká až spolu s účinností reorganizačního plánu (§ 352 odst. 3 InsZ). Dojde-li ještě před účinností plánu k rozhodnutí soudu o přeměně reorganizace v konkurs, nebo k jinému rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace než je její povolení, zaniká zákaz započtení podle § 324 odst. 3 InsZ již spolu s účinností těchto rozhodnutí.

Srovnáním zvláštního ustanovení s obecným ustanovením zjistíme, že zvláštní reorganizační pravidlo § 324 odst. 3 InsZ je „přísnější“, neboť započtení od určitého

okamžiku absolutně zakazuje, i když jsou podmínky započtení splněny již před tímto okamžikem. Zákazem započtení je sledováno to, aby v době příprav reorganizačního plánu nedocházelo k prudkým a nekontrolovatelným změnám pohledávek a dluhů, což by mohlo mít dopad i na financování závodu. Ke zmírnění zákazu započtení může přistoupit insolvenční soud předběžným opatřením dle § 82 odst. 3 písm. b) InsZ tehdy, neodporuje-li to společnému zájmu věřitelů a vyskytnou-li se současně důvody hodné zvláštního zřetele.

9.2. Popěrné právo v reorganizaci

V zásadě platí, že přezkoumání přihlášených pohledávek v reorganizaci se řídí stejnými pravidly jako přezkoumání pohledávek obecně (ustanovení § 190 až § 202 InsZ). Ke zjištění pohledávky dojde zjednodušeně tehdy, pokud byla přezkoumána na přezkumném jednání a není-li tu popření pohledávky s účinky na zjištění pohledávky.

Významnou modifikaci popěrných práv zavádí ustanovení § 336 InsZ. Podle něj má v reorganizaci popření pohledávky dlužníkem stejné účinky na její zjištění jako popření pohledávky insolvenčním správcem. Naproti tomu popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá po dobu trvání reorganizace, na rozdíl od konkursu a oddlužení, vliv na zjištění přihlášené pohledávky.

Popře-li tedy dlužník na přezkumném jednání jakoukoli přihlášenou pohledávku, bude mít v reorganizaci jeho popření vliv na zjištění popřené pohledávky. Postup se bude lišit podle toho, zda byla pohledávka přezkoumána a popřena jako vykonatelná či nevykonatelná. Dlužníkem popřená nevykonatelná pohledávka není na přezkumném jednání zjištěna a nepodá-li dotčený věřitel ve stanovené lhůtě žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky, nebo nebude-li jeho žalobě vyhověno, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží a pohledávky popřené co do výše nebo pořadí se mají za zjištěné ve výši nebo pořadí uvedeném dlužníkem při popření. Dlužníkem popřená vykonatelná⁷⁴ pohledávka bude zjištěna jen tehdy, nepodal-li dlužník včas žalobu, jíž se domáhá určení, že popřená vykonatelná pohledávka není po právu, respektive že je v nižší výši, nebo nebude-li této dlužníkově žalobě vyhověno.

⁷⁴ Možnost popření vykonatelné pohledávky dlužníkem je v porovnání se správcovými možnostmi omezená. Dlužník může popřít vykonatelnou pohledávku jen z důvodů uvedených v § 336 odst. 3 InsZ.

Věřitel popřené nevykonatelné pohledávky podává určovací žalobu buď jen proti dlužníku v případě, že pohledávku popřel pouze dlužník za podmínek § 336 odst. 2 InsZ, nebo proti insolvenčnímu správci i dlužníku v případě, že jeho pohledávka byla popřena správcem i dlužníkem za podmínek § 336 odst. 2 InsZ. Věřitel může postupovat i tak, že soudu navrhne přistoupení dlužníka coby žalovaného podle § 92 odst. 1 OSŘ. (Richter, 2014, s. 234) Bude-li spor veden jen proti správci, přestože má být veden i proti popírajícímu dlužníkovi, bude žaloba soudem zamítnuta. (Richter, 2014, s. 243)

Pokud dlužník popíral pohledávku v okamžiku, kdy jeho popření nemělo vliv na zjištění pohledávky (srov. § 192 odst. 3 InsZ), nastupují účinky popření až dnem, kdy nastávají účinky povolení reorganizace (tedy zveřejněním rozhodnutí v insolvenčním rejstříku). Tento den je zároveň rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky⁷⁵. Je tedy možné, aby byla pohledávka po určitou dobu považována za zjištěnou, ač se k ní později v důsledku dlužníkova popření nebude přihlížet.

Při přeměně reorganizace v konkurs dlužník sice neztrácí právo popřít pohledávku přihlášeného věřitele. S tímto popřením však přestávají být nadále spojeny účinky stanovené v § 336 odst. 2 InsZ. Po prohlášení konkursu se z toho důvodu pohledávka popřená jen dlužníkem pokládá za zjištěnou. (Rozsudek VS v Praze ze dne 5. 1. 2012, č. j. 15 Cmo 89/2011-124) Případná žaloba podaná proti dlužníku z důvodu popření by tak musela být soudem zamítnuta pro ztrátu pasivní legitimace dlužníka.

9.3. Rozdělení věřitelů do skupin

Rozdělení věřitelů do skupin včetně zdůvodnění toho, podle jakých kritérií k rozdělení došlo, je povinnou obsahovou náležitostí reorganizačního plánu. Podle ustanovení § 337 odst. 1 InsZ se věřitelé dlužníka pro potřeby určení rozsahu uspokojení zjištěných pohledávek a hlasování o přijetí reorganizačního plánu rozdělují do skupin tak, aby v každé skupině byli věřitelé se zásadně shodným právním postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy (např. dodavatelé surovin,

⁷⁵ Po dobu, po kterou je o popřené pohledávce veden incidenční spor, nemá dlužník povinnost pohledávku uspokojit, a to až do pravomocného ukončení sporu, ve kterém byla pohledávka zjištěna. Pro případ, že by sporná pohledávka ve sporu zjištěna byla, však musí reorganizační plán s plněním příslušejícím této pohledávce výslovně počítat, což vyplývá z § 340 odst. 2 InsZ (srov. Usnesení VS v Praze ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 3 VSPH 441/2010-B-81)

poskytovatelé financí, orgány státní správy). Tato kritéria „*jsou ze své povahy vágní a umožňují jak prostor pro legitimní diskreci, tak pro nelegitimní manipulaci.*“ (Richter, 2008, s. 406) Posouzení legitimity rozdělení věřitelů, zejména půjde-li o případ rozdělení věřitelů se shodným právním postavením do více skupin podle rozdílných hospodářských zájmů, bude mimořádně obtížné a neobejde se bez soudcovy detailní znalosti situace. Zejména při rozdělení obecných nezajištěných věřitelů do více skupin může docházet ke kolizím se zásadou *par conditio creditorum* a i jinými základními zásadami insolvenčního řízení. Předkladatel reorganizačního plánu by se zejména měl vyvarovat rozdělení, jímž sleduje takové vytvoření skupin věřitelů, jehož účelem je dosažení bezproblémového přijetí reorganizačního plánu zákonem vyžadovanými většinami, a to bez ohledu na shodné či rozdílné postavení věřitelů.

Podle druhého odstavce § 337 InsZ mají být samostatnou skupinou vždy každý zajištěný věřitel, společníci a členové dlužníka (resp. jejich pohledávky vyplývající z titulu majetkové účasti v korporaci) a věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny. Věřitel, který má více pohledávek (případně věřitel, jehož pohledávka je zčásti považována za zajištěnou a zčásti za nezajištěnou), může být (bude) členem více skupin věřitelů, přičemž v každé skupině poté hlasuje jen ohledně té pohledávky, ze které vychází jeho členství ve skupině. Vyčlenění každého ze zajištěných věřitelů do samostatné „skupiny o jednom členu“ zřejmě vychází z toho, že postavení každého z nich je specifické. Specifický je v první řadě sám předmět zajištění. Slouží-li k zajištění více věřitelů shodná věc, je i jejich postavení rozdílné vzhledem k rozdílnému pořadí jejich zajištění.

Ustanovení § 337 odst. 3 InsZ zavádí koncept pohledávky nedotčené reorganizačním plánem. Jde o pohledávku, jejíž výši, splatnost, ani další vlastnosti a práva s ní spojená reorganizační plán nemění. Fikce nedotčenosti pohledávky dále nastane v důsledku písemného prohlášení věřitele, ve kterém uzná, že jeho pohledávka není reorganizačním plánem dotčena. Nedotčenou je i pohledávka odpovídající vymezení v odst. 4 § 337 InsZ. K nedotčeným pohledávkám Smrčka uvádí, že si lze v praxi jen obtížně představit nezajištěnou obecnou pohledávku, která by mohla být považována za nedotčenou. (Hásová, 2014, s. 1094) Zajímavým způsobem nahlíží na nedotčené pohledávky Richter. Podle jeho logické úvahy nestačí, aby byla pohledávka nedotčená ve smyslu § 337 odst. 3 nebo odst. 4 InsZ. Za nedotčeného věřitele podle něj

nemůže být považován ten, jehož pohledávka je sice teoreticky nedotčená, ale fakticky by v důsledku postupu podle plánu neexistoval dostatek majetku k jejímu řádnému uspokojení. (Richter, 2008, s. 405) Taková úvaha nemá přímo v textu zákona oporu. Hlavní smysl vytvoření skupiny nedotčených věřitelů spočívá v tom, že se tato skupina považuje vždy za skupinu, která přijala reorganizační plán (§ 347 odst. 4 InsZ).

Mezi pohledávky nedotčené reorganizačním plánem budou zahrnuty převážně pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené. (Kozák, 2013, s. 756) Věřitelé těchto pohledávek se podle § 334 InsZ reorganizace účastní, v demonstrativním výčtu samostatných skupin nicméně uvedeni nejsou. Vzhledem ke znění § 348 odst. 1 písm. e) InsZ jde o preferované pohledávky a jejich věřitelé budou nejpravděpodobněji považováni právě za nedotčené věřitele.

Judikatura neshledává v rozporu se zákonem takové reorganizační plány, ve kterých nejsou zapodstatové pohledávky přímo vyčleněny do samostatné skupiny věřitelů⁷⁶. Podstatné je, aby reorganizační plán tyto pohledávky konkretizoval a jejich uhrazení určitým způsobem upravoval. Jak ostatně uvádí v této souvislosti Nejvyšší soud, „*již jen ta okolnost, že dlužník v reorganizačním plánu nekonkretizoval věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami jim na roveň postavenými (podle stavu v době předložení reorganizačního plánu) ani neuvedl, jakým způsobem je uhradí ... je důvodem pro zamítnutí reorganizačního plánu ...*“ (Usnesení NS ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 NSČR 18/2010-B-270)

Způsob rozdělení věřitelů do skupin nemusí být definitivní, neboť jej dále posuzuje insolvenční soud, a to potenciálně hned ve dvou případech. V první řadě může soud posoudit rozdělení věřitelů před schválením reorganizačního plánu, a to jen na návrh dotčeného věřitele nebo předkladatele plánu (§ 337 odst. 6 InsZ). Na základě takového návrhu může soud usnesením rozhodnout o přeřazení dotčeného věřitele do jiné skupiny. Odvolání není v tomto případě přípustné. Podle Maršíkové by mělo k tomuto rozhodování v praxi docházet na schůzi věřitelů svolané za účelem projednání a schválení reorganizačního plánu, ještě před hlasováním o něm. (Maršíková, 2014, s. 586) Poté již bude smysluplnější posoudit odůvodněnost a vhodnost rozdělení věřitelů postupem podle § 337 odst. 5 InsZ, a to při schvalování plánu soudem. V tomto případě však zákon výslovně nedává soudu možnost zařadit věřitele do jiné skupiny.

⁷⁶ Srov. např. Usnesení VS v Praze ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 3 VSPH 512/2012-B-116.

10. Reorganizační plán

Reorganizační plán je ve své podstatě souborem ekonomických a právních opatření, která si prostřednictvím ozdravení provozu závodu dlužníka kladou za cíl překonání úpadku a s tím související uspořádání majetkových vztahů s věřiteli. (Zelenka, 2008, s. 498) Jeho význam je, jak je již patrné i z předchozího výkladu, pro reorganizační řešení naprosto zásadní.

Právní povahu reorganizačního plánu lze jen obtížně přirovnat k jinému právnímu institutu. Insolvenční zákon jej obecně vymezuje v § 338 odst. 1, byť se nejedná o legální definici reorganizačního plánu, ale spíše o rámcové vymezení jeho funkce. Reorganizační plán bude zpravidla předurčovat způsob provozování dlužníkovy závodu na dlouhé období dopředu, i když není vyloučeno ani provedení reorganizace prostřednictvím krátkodobých opatření. Ve zkratce je jeho předmětem vymezení závazného způsobu provedení postupné reorganizace závodu a s tím související uspořádání právních vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli.

Schválený reorganizační plán je především hmotněprávním základem procesu reorganizace. Jeho zásadním rysem je schopnost zasáhnout do obsahu hmotněprávních vztahů (srov. § 356 InsZ). Zároveň s tím nemůže být další průběh reorganizace v rozporu se schváleným reorganizačním plánem (§ 338 odst. 4 InsZ).

10.1. Sestavování reorganizačního plánu

Jak naznačuje již podkapitola 7.3, bude reorganizační plán předkládán soudu buď již spolu s insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení reorganizace, nebo nejpozději ve lhůtách vymezených v § 339 InsZ. Přednostní právo sestavit a poté předložit reorganizační plán insolvenčnímu soudu je svěřeno dlužníkovi, a to i tehdy, nepodal-li návrh na povolení reorganizace. Zákon vychází z toho, že dlužník má vzhledem ke své znalosti závodu a jeho okolí nejlepší předpoklady k sestavení reálného a funkčního reorganizačního plánu. Dlužník, který splňuje kvantitativní test, může reorganizační plán předložit ve lhůtě 120 dnů od okamžiku, kdy nastanou účinky usnesení o povolení reorganizace. Tuto lhůtu může soud na návrh dlužníka přiměřeně prodloužit, a to až o 120 dnů. Na prodloužení lhůty není právní nárok.

Dlužník od počátku nemá přednostní právo na sestavení reorganizačního plánu tehdy, pokud soudu oznámil, že reorganizační plán nehodlá předložit (§ 339 odst. 2 InsZ), nebo pokud se na tom usnesla schůze věřitelů⁷⁷ (§ 339 odst. 3 InsZ). Společný zájem věřitelů vyžaduje, aby lhůta k předložení reorganizačního plánu byla dlužníkem využita k sestavení reálného a použitelného reorganizačního plánu. V zákoně jsou proto zakotveny mechanismy, prostřednictvím kterých lze dlužníkovi zabránit v dalším mrhání se zdroji věřitelů jeho závadným postupem při sestavování plánu. Insolvenční soud rozhodne o ukončení lhůty k sestavení reorganizačního plánu tehdy, oznámí-li dlužník v průběhu lhůty pro sestavení, že plán nehodlá předložit. Dále je soud oprávněn rozhodnout o ukončení nebo zkrácení lhůty tehdy, zjistí-li, že dlužník nepokračuje řádně v sestavování plánu, případně postupuje způsobem, kterým může reorganizaci zmařit, nebo neplatí zajištěným věřitelům úroky podle § 171 odst. 4 InsZ (§ 339 odst. 4 InsZ). Ukončení lhůty k sestavení reorganizačního plánu fakticky znamená odejmutí dlužníkova přednostního práva na sestavení plánu, a to bez možnosti odvolat se proti rozhodnutí soudu.

Zatímco přednostní právo dlužníka na sestavení reorganizačního plánu je nepochybné, právní úprava nebyla vždy jednoznačná v tom, kdo případně nastoupí po dlužníku. Doslovný výklad znění šestého odstavce § 339 InsZ mohl vést k závěru, že reorganizační plán může předložit každý věřitel, který bude reagovat na výzvu insolvenčního soudu. Zákonem č. 294/2013 Sb. proto došlo ke zpřesnění tohoto ustanovení.

Nyní bude v případě, že dlužník nemá právo přednostně sestavit reorganizační plán nebo mu toto právo zaniklo rozhodnutím insolvenčního soudu, rozhodující, zda schůze věřitelů přijme rozhodnutí, jímž někomu udělí přednostní právo sestavit reorganizační plán. Pro toto rozhodnutí není stanoveno zvláštní kvorum. Zákon dále žádným způsobem neomezuje okruh osob, kterým může schůze věřitelů udělit právo na sestavení reorganizačního plánu - může tak jít zejména o věřitele, společníka dlužníka, osobu z managementu dlužníka nebo o insolvenčního správce. Nerozhodne-li tímto způsobem schůze věřitelů, vyzve insolvenční soud k předložení reorganizačního plánu další osoby, které podaly návrh na povolení reorganizace, nebo které se k němu

⁷⁷ Takto se může usnést nejen schůze věřitelů, která projednává nebo schvaluje návrh na povolení reorganizace.

připojily (pochopitelně s výjimkou dlužníka). Takto vyzvání mohou být jen přihlášení věřitelé (srov. § 317 odst. 1 InsZ). Tímto se okruh osob, které bude soud vyzývat, výrazně redukuje, neboť v praxi nelze očekávat, že by návrh na povolení reorganizace podávalo větší množství přihlášených věřitelů.

Pro účely reorganizace je velmi důležité, že se na další osoby s právem sestavení reorganizačního plánu použijí ustanovení odstavců 2 a 4 § 339 InsZ. Insolvenční soud tedy zejména může rozhodnout o zkrácení nebo ukončení lhůty k předložení plánu ze zákonem stanovených důvodů. Přiměřeně platí také ustanovení odstavce 1 § 339 InsZ o lhůtě k předložení reorganizačního plánu a možnosti jejího prodloužení. Ke škodě věci zákon výslovně neuvádí, zda lhůta 120 dnů běží i v případě jiných předkladatelů již od rozhodnutí o povolení reorganizace⁷⁸.

Nesestavení reorganizačního plánu výše uvedenými oprávněnými osobami bude znamenat přeměnu reorganizace v konkurs ve shodě s § 363 odst. 1 písm. b) InsZ. O přeměně rozhodne insolvenční soud tehdy, nepředloží-li oprávněná osoba ve stanovené lhůtě reorganizační plán nebo předložený reorganizační plán vezme zpět⁷⁹ a současně nebude do 30 dnů poté podán návrh na svolání schůze věřitelů, jež by určila novou osobu s přednostním právem sestavit reorganizační plán⁸⁰. Z textu ustanovení lze dovodit, že insolvenční soud má povinnost takto vyčkávat jen jednou. Nepředloží-li schůzi věřitelů nově určená osoba ve stanovené lhůtě plán nebo jej vezme zpět, rozhodne poté soud již přímo o přeměně reorganizace v konkurs, aniž by opět vyčkával, zda nebude podán další návrh na svolání schůze věřitelů.

Pokud insolvenční soud neschválí předložený reorganizační plán (§ 351 InsZ) a osobám oprávněným sestavit plán současně uplyne lhůta k jeho předložení, rozhodne soud také o přeměně reorganizace v konkurs, tentokrát podle § 363 odst. 1 písm. c) InsZ. Zákonem je výslovně připuštěno, aby osoba, jejíž předložený plán byl již soudem zamítnut, předložila soudu plán znovu, neuplynula-li jí dosud lhůta stanovená k jeho

⁷⁸ Použití slov „platí pro tyto osoby přiměřeně“ nasvědčuje výkladu, že další předkladatelé sice mají k dispozici lhůtu 120 dnů (případně lhůtu prodlouženou) stejně jako dlužník, tato lhůta však většinou neběží od rozhodnutí o povolení reorganizace, ale od okamžiku, kdy je postupem podle šestého odstavce k sestavení plánu určena další osoba. K tomu se zřejmě přiklání i Maršíková (srov. Maršíková, 2014, s. 590). Tento výklad nepřímou podporuje i novelizované znění § 363 odst. 1 písm. b) InsZ.

⁷⁹ Ke zpětvzetí přitom může dojít až do okamžiku schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem (§ 350 odst. 2 InsZ).

⁸⁰ Pokud bude v této lhůtě podán návrh na svolání schůze věřitelů, ale svolaná schůze věřitelů neurčí osobu s přednostním právem na sestavení plánu, měl by soud logicky také přistoupit k přeměně reorganizace v konkurs.

předložení (§ 351 odst. 3 InsZ). V takovém případě je insolvenční soud dokonce oprávněn v odůvodněných případech lhůtu před jejím uplynutím prodloužit, a to přímo v usnesení, kterým předložený reorganizační plán zamítá.

V praxi bude nejčastěji sestavovat reorganizační plán přímo dlužník. Ačkoli a priori není vyloučeno předložení plánu věřitelem⁸¹, lze si jen obtížně představit, že by mohla reorganizace úspěšně proběhnout bez aktivní spolupráce předkladatele s dlužníkem již při sestavování plánu.

Předkladatel reorganizačního plánu je povinen zpracovat i zprávu o reorganizačním plánu. Jejím účelem je poskytnout věřitelům veškeré nezbytné informace k tomu, aby mohli o přijetí plánu kvalifikovaně rozhodnout. Věřitelé nepodílející se na přípravě plánu jsou totiž vystaveni značné informační asymetrii. Zpráva se nejprve předkládá insolvenčnímu soudu ke schválení a poté se zveřejňuje s předstihem minimálně 15 dnů před konáním schůze věřitelů, jež má rozhodnout o přijetí reorganizačního plánu.

Schválení zprávy o reorganizačním plánu insolvenčním soudem je přitom podmínkou pro to, aby soud mohl svolat schůzi věřitelů, na níž se bude reorganizační plán projednávat a věřitelé o něm budou hlasovat (případně i mimo schůzi). (Usnesení VS v Praze ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 3 VSPH 512/2012-B-116) Při schvalování zprávy se insolvenční soud omezuje na posouzení formálních náležitostí zprávy, její faktickou správnost neposuzuje.

V období mezi předložením reorganizačního plánu a okamžikem zveřejnění zprávy o plánu v insolvenčním rejstříku⁸² nesmí nikdo vyvíjet činnost, která by směřovala k přijetí nebo nepřijetí (zákon užívá nevhodně termín „odmítnutí“) plánu. Předkladatel se navíc musí zdržet aktivit v rozporu s reorganizačním plánem, případně aktivit ovlivňujících jeho splnění. Podle Maršíkové je smyslem § 338 odst. 2 InsZ zachování (zakonzervování) hospodářské situace, majetkové struktury a obchodních vztahů v takovém stavu, aby v případě, že bude plán schválen, byl ještě pro reorganizaci vůbec použitelný. (Maršíková, 2014, s. 588) Praktická využitelnost tohoto ustanovení bude zřejmě problematická. Jednak jsou zákazy formulované velmi obecně a jednak není s jejich porušením přímo spojena specifická sankce.

⁸¹ Příkladem úspěšně skončené reorganizace provedené na základě reorganizačního plánu předloženého věřitelem je reorganizace společnosti BESTSPORT akciová společnost.

⁸² Zákon nesrozumitelně uvádí „až do zprávy o reorganizačním plánu“. Tento výraz je možné spojit jen s okamžikem zveřejnění zprávy odsouhlasené soudem v insolvenčním rejstříku. (Kozák, 2013, s. 758)

10.2. Obsah reorganizačního plánu

Ustanovení § 340 odst. 1, odst. 2 a § 341 odst. 3, odst. 4 InsZ vymezují obligatorní náležitosti reorganizačního plánu. Další náležitosti jsou pak uvedeny v § 24a vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška“). Ustanovení zákona a vyhlášky vymezující náležitosti reorganizačního plánu se do určité míry překrývají.

Právními předpisy požadované náležitosti jsou náležitostmi minimálními. Zpravidla bude reorganizační plán doplněn o další specifické údaje, zejména pokud jde o vylíčení toho, v jaké podobě bude pokračovat dlužníkovo podnikání. Základním východiskem je § 340 odst. 3 InsZ, podle kterého musí být plán sestaven tak, aby údaje v něm obsažené věrně zobrazovaly ekonomické a právní možnosti dlužníka. Ať již bude plán sestaven jakkoliv, vždy bude do jisté míry vycházet pouze z předpokladů a odhadů a případné přecenění možností dlužníka bude řešeno až ve fázi provádění reorganizačního plánu. Je nutné poznamenat, že insolvenční soud není schopen do hloubky posoudit, zda v plánu uvedené informace skutečně věrně vystihují hospodářské možnosti dlužníka. Proto se zpravidla omezí především na posuzování toho, zda plán obsahuje právními předpisy požadované náležitosti a nebude-li tomu tak, přistoupí k jeho zamítnutí.

Zásadní náležitostí reorganizačního plánu je v první řadě určení způsobu provedení reorganizace a dále i uvedení způsobu naložení s pohledávkami věřitelů v jednotlivých skupinách. V plánu musí dále dojít k uvedení osob, které se budou podílet na financování opatření uskutečňovaných na základě reorganizačního plánu, případně osob, které převezmou část dlužníkových dluhů. Jednou z příloh plánu ostatně bude prohlášení těchto osob s úředně ověřeným podpisem [§ 342 písm. b) InsZ]. Reorganizační plán by měl zejména výslovně zohlednit způsob úvěrového financování.

Plán musí dále obsahovat informaci o tom, zda bude pokračovat provoz dlužníkovra závodu a za jakých podmínek. V praxi se objevily a byly schváleny reorganizační plány, které se v tomto bodě omezily na pouhé konstatování, že závod dlužníka bude nadále provozován. (Maršíková, 2014, s. 592)

K reorganizačnímu plánu musejí být připojeny doklady, jejichž demonstrativní výčet je uveden v § 342 InsZ. Připojeny budou jen ty, které souvisejí s navrhovaným

typem reorganizace, nikoliv tedy všechny zde uvedené doklady. Rozsah připojených dokladů bude odpovídat především zvoleným způsobům provedení reorganizace.

Pro věřitele potýkající se v průběhu reorganizace se značnou informační asymetrií může být prospěšnější prostudovat zprávu o reorganizačním plánu, která by měla obsahovat dostatečné informace o předkládaném reorganizačním plánu, zejména pokud jde o specifikaci plnění, jež mají skupiny věřitelů v reorganizaci obdržet. Podle § 25 vyhlášky se zpráva musí členit do 18 částí, jejichž minimální náležitosti jsou uvedeny v příloze vyhlášky. Věřitelům by tím měly být poskytnuty zejména kvalifikované informace o příčinách dlužnickových problémů (část 5 zprávy), dosavadním průběhu řízení (část 6 zprávy), dopadech reorganizace na věřitele, společníky, členy statutárního orgánu (část 10 zprávy), odhadu pravděpodobného uspokojení v případě řešení úpadku konkursem (část 11 zprávy) a rizikových faktorech schopných ovlivnit schopnost dlužníka splnit závazky podle plánu (část 14 zprávy). Zpráva tedy nemá sloužit jen jako jakýsi výtah či shrnutí reorganizačního plánu. Ve zprávě uvedené informace jdou v mnohých ohledech nad rámec reorganizačního plánu.

10.3. Schvalování reorganizačního plánu

Proces schvalování reorganizačního plánu je dvoufázový. O reorganizačním plánu nejprve hlasuje schůze věřitelů svolaná právě za tímto účelem. Poté má být reorganizační plán schválen insolvenčním soudem. Namísto hlasování na schůzi věřitelů mohou věřitelé o plánu hlasovat i mimo schůzi věřitelů.

10.3.1. Hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu

Věřitelé mají možnost hlasovat o přijetí reorganizačního plánu mimo schůzi věřitelů, a to dokonce i před samotným zahájením insolvenčního řízení. Zpravidla se bude jednat o tzv. předjednané reorganizace podle § 148 odst. 2 InsZ, případně podle § 316 odst. 5 InsZ, ačkoliv zákon hlasování mimo schůzi věřitelů neomezuje jen na tyto případy. Podmínkou pro hlasování mimo schůzi věřitelů je, aby měli takto hlasující věřitelé možnost seznámit se s informacemi, které odpovídají informacím, jež by měla jinak obsahovat zpráva o reorganizačním plánu. Zřejmě nejpraktičtější řešením této situace bude, vyhotoví-li předkladatel reorganizačního plánu informační dokument, který bude obsahovat náležitosti zprávy o reorganizačním plánu, přestože stricto sensu o zprávu o reorganizačním plánu podle § 343 nepůjde. Nedojde-li soud k závěru, že

věřitelé hlasující mimo schůzi věřitelů měli možnost seznámit se s požadovanými informacemi, nebude k hlasům takto hlasujících věřitelů přihlížet.

Formální a technický způsob hlasování mimo schůzi věřitelů upravují odst. 1 a odst. 2 § 346 InsZ. Pravidla pro hlasování před zahájením insolvenčního řízení (odst. 2) a po jeho zahájení (odst. 1) se příliš neliší. K hlasu věřitele se přihlíží jen tehdy, bude-li hlasovací lístek obsahovat v těchto ustanoveních stanovené náležitosti. Mimo schůzi věřitelů může věřitel hlasovat nejpozději tak, aby byl hlasovací lístek doručen insolvenčnímu soudu v den předcházející schůzi věřitelů svolané za účelem projednání reorganizačního plánu.

Předpokladem postupů podle § 316 odst. 5 InsZ a 148 odst. 2 InsZ je předložení reorganizačního plánu přijatého alespoň polovinou zajištěných a polovinou nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek (srov. podkapitola 7.3). Je zapotřebí uvést, že takto vyjádřená stanoviska věřitelů automaticky neznamení souhlas s reorganizačním plánem podle § 346 InsZ, ledaže by zároveň splňovala formální náležitosti dle tohoto ustanovení. (Kozák, 2013, s. 776) V takovém případě, ukáže-li se zároveň, že „předjednaný“ reorganizační plán tímto způsobem přijaly příslušné skupiny věřitelů v souladu s § 347 InsZ, může soud dospět k závěru, že byl reorganizační plán skupinami věřitelů přijat mimo schůzi věřitelů.

Nejsou-li splněny podmínky uvedené v § 344 odst. 3 InsZ, je insolvenční soud povinen svolat k projednání a schválení reorganizačního plánu zvláštní schůzi věřitelů. Ke svolání schůze tedy nedojde jen tehdy, jestliže mimo schůzi hlasovala o přijetí reorganizačního plánu každá jím stanovená skupina věřitelů nebo považuje-li se plán za přijatý bez hlasování podle § 347 odst. 4 InsZ. Oznámení o konání schůze věřitelů musí být zveřejněno nejméně 15 dnů přede dnem konání v insolvenčním rejstříku. Zákon jinak nestanovuje, do jaké doby po předložení reorganizačního plánu má soud schůzi věřitelů svolat.

Výsledky hlasování dosažené mimo schůzi věřitelů se připočítávají k výsledkům dosaženým na schůzi. Věřitel má právo hlasovat na schůzi věřitelů i tehdy, pokud již hlasoval o přijetí reorganizačního plánu mimo schůzi věřitelů. V takovém případě je rozhodné jeho hlasování na schůzi věřitelů.

O přijetí reorganizačního plánu se hlasuje ve skupinách věřitelů stanovených reorganizačním plánem. Jde o výraznou odchylku od obecných pravidel rozhodování

věřitelů (srov. § 49 InsZ). Skupina věřitelů reorganizační plán přijala, vyslovila-li se pro jeho přijetí nadpoloviční většina hlasujících věřitelů skupiny a současně ti věřitelé, jejichž pohledávky tvoří nejméně polovinu z celkové zjištěné jmenovité hodnoty⁸³ pohledávek hlasujících věřitelů skupiny. Pro přijetí reorganizačního plánu jsou tedy souběžně uplatňována dvě kritéria, přičemž rozhodující není celkový počet věřitelů skupiny oprávněných hlasovat, ale jen počet věřitelů, kteří se hlasování aktivně účastní.

Věřitelé nedotčení reorganizačním plánem o přijetí plánu v pravém slova smyslu nehlasují. V jejich případě se uplatňuje fikce přijetí plánu. Tito věřitelé proto ani nejsou aktivně legitimováni k podání odvolání proti usnesení soudu o schválení reorganizačního plánu (§ 350 odst. 1 InsZ).

Specificky jsou upraveny potřebné většiny ve skupině tvořené pohledávkami společníků nebo členů dlužníka vyplývajícími z jejich majetkové účasti v korporaci. Pravidla se dílčím způsobem liší v závislosti na tom, zda dlužník vytváří či nevytváří základní kapitál (§ 347 odst. 2 InsZ).

Dále platí, že věřitel, který má pohledávky zařazené do více skupin, hlasuje v každé z těchto skupin zvlášť. Paradoxně tedy není vyloučeno, aby hlasoval současně pro i proti přijetí reorganizačního plánu, byť by mělo jít spíše jen o teoretickou možnost.

Pátý odstavec § 347 InsZ dává soudu k dispozici korektiv proti zneužívajícímu jednání v souvislosti se získáváním hlasů věřitelů pro nebo proti přijetí plánu. Zneužívajícím jednáním může být přednostní uspokojení pohledávek věřitele jiným způsobem než na základě reorganizačního plánu, například v podobě pro dlužníka cenově nevýhodných transakcí uskutečňovaných s věřitelem při pokračujícím provozu závodu. (Richter, 2008, s. 407) Věřitelova ztráta v podobě nižšího uspokojení podle reorganizačního plánu je tak kompenzována výhodnými podmínkami při poskytování úvěrového financování. Zneužívající jednání se však neomezuje pouze na tento případ. Podstatné je, že věřitel o přijetí plánu hlasoval v důsledku jednání v rozporu se zákonem nebo zákon obcházejícího. Dospěje-li insolvenční soud k takovému závěru, rozhodne i bez návrhu o tom, že se k hlasu takového věřitele nepřihlíží. Půjde-li o rozhodující hlas, tj. hlas, který přímo ovlivňuje přijetí nebo odmítnutí plánu skupinou, přistoupí soud navíc k nařízení nového hlasování o přijetí reorganizačního plánu.

⁸³ „Jmenovitou hodnotou je nutno rozumět jistinu; k úrokům přirostlým v průběhu insolvenčního řízení se nepřihlíží.“ (Usnesení VS v Praze ze dne 28. 6. 2009, sp. zn. 1 VSPH 343/2009-B-103)

Jak již bylo uvedeno výše, pro účely rozdělení věřitelů na zajištěné a nezajištěné má velký význam znalecký posudek dle § 155 InsZ. Ze zákona nicméně nevyplývá, že by předpokladem hlasování věřitelů o předloženém plánu bylo schválení znaleckého posudku schůzí věřitelů (§ 155 odst. 3 InsZ), což potvrdil i Nejvyšší soud⁸⁴.

10.3.2. Schválení reorganizačního plánu insolvenčním soudem

Poté, co se k předloženému reorganizačnímu plánu vyjádřili věřitelé, posoudí plán i insolvenční soud. Soud zkoumá v první řadě splnění kritérií uvedených v § 348 InsZ, a to i tehdy, byl-li reorganizační plán přijat všemi skupinami věřitelů. Již zde je možné předeslat, že insolvenčnímu soudu je zákonem vymezen poměrně široký prostor pro schválení reorganizačního plánu i přes odpor většiny věřitelů.

Podle prvních dvou kritérií soud posuzuje, zda je reorganizační plán v souladu s insolvenčním zákonem a jinými právními předpisy a zda lze důvodně předpokládat, že jím není sledován nepoctivý záměr. „*Jinými slovy, soud má podle těchto ustanovení širokou diskreci pro posouzení legality a férovosti plánu. V rámci těchto kritérií by se soud měl zaměřit především na dvě otázky - poměrné uspokojení věřitelů uvnitř jednotlivých skupin a legitimnost rozřazení věřitelů do skupin.*“ (Richter, 2008, s. 409) Soud by v první řadě neměl schválit plán, který by věřiteli bez jeho výslovného souhlasu nabízel nižší plnění, než ostatním věřitelům se shodným právním postavením a hospodářskými zájmy. Při posuzování legality by měl soud zohlednit též ustanovení § 338 odst. 3 InsZ, které upravuje poměrně široké možnosti odchýlení se od zákona, jež zahrnují vedle způsobu uspokojení věřitelů i stav dluhů po skončení insolvenčního řízení. Vedle legality plánu se soud musí, stejně jako v jiných fázích řízení (srov. podkapitola 7.3.3), opět vypořádávat i se subjektivní kategorií poctivosti záměru.

Po vzoru americké praxe dále soud posuzuje splnění parametru uvedeného pod písm. d) § 348 odst. 1 InsZ, který je obvykle nazýván testem nejlepšího zájmu. (Richter, 2008, s. 410) Při aplikaci tohoto testu soud porovnává, zda věřitel podle reorganizačního plánu získá plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby byl úpadek řešen konkursem. V tomto kritériu se zřejmě nejvíce projevuje aspekt ochrany společného zájmu věřitelů.

⁸⁴ Usnesení NS ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 NSČR 18/2010-B-270.

Ohledně plnění, které by dlužník pravděpodobně obdržel při konkursním řešení, bude soud vycházet především ze znaleckého posudku vypracovaného podle § 153 a násl. InsZ. Současná hodnota plnění podle reorganizačního plánu se určí za využití metod diskontování na hodnotu ke dni účinnosti reorganizačního plánu. Má-li však věřitel získat plnění, které nemá jen peněžní charakter, bude se soud muset vedle diskontování vypořádat i s nelehkou otázkou ocenění tohoto nepeněžitého plnění.

Důležitým kritériem je požadavek uvedený v písm. e) § 348 odst. 1 InsZ. Soud dle něj posuzuje, zda byly zapodstatové pohledávky již uhrazeny, nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným. Dojde-li k závěru, že reorganizační plán poskytuje dostatečný podklad pro závěr, že zapodstatové pohledávky budou uhrazeny, považuje toto kritérium pro účely schválení plánu za splněné⁸⁵.

Jelikož se významná část zapodstatových pohledávek vztahuje k provozu dlužníkovy závodu, vychází zde zákon z toho, že neosvědčení schopnosti zajištění jejich úhrady bezprostředně po účinnosti reorganizačního plánu svědčí o nereálnosti provedení sanace závodu vůbec. Není-li tedy dlužník schopen zajistit úhradu zapodstatových pohledávek, bude stěží schopen zajistit úhradu dalších (nepreferovaných) pohledávek.

Kritéria legality a poctivosti záměru jsou soudem posuzována vždy bez výjimky. Naproti tomu od požadavku testu nejlepšího zájmu se lze odchýlit v případě, že dotčení věřitelé s nižším uspokojením souhlasí⁸⁶. Stejně tak lze uspokojování zapodstatových pohledávek za souhlasu jejich věřitelů modifikovat, typicky tedy odložit.

Podle § 348 odst. 1 písm. c) InsZ soud dále zkoumá, zda při hlasování na schůzi věřitelů nebo mimo ni schválila plán potřebnou většinou každá skupina a zda skupiny, které jsou reorganizačním plánem považovány za nedotčené, jimi skutečně jsou.

Dospěje-li soud k závěru, že jsou kumulativně splněny všechny podmínky uvedené v § 348 odst. 1 písm. a) až e) InsZ, přistoupí ke schválení reorganizačního plánu.

⁸⁵ Judikatura se již vypořádala i se situací, ve které je o zapodstatové pohledávce veden soudní spor. Vrchní soud v Praze uvádí, že jestliže není dlužník při provádění reorganizace povinen uspokojit spornou pohledávku uplatňovanou podáním přihlášky dříve, než bude ve sporu pravomocně určena, není žádného rozumného důvodu, aby bylo jinak zacházeno se spornými pohledávkami, jež svojí povahou náležejí mezi zapodstatové pohledávky. Pro ten případ ovšem musí s plněním příslušejícím této pohledávce v reorganizačním plánu počítat a zajištění tohoto plnění také reálně vymezit. (Usnesení VS v Praze ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 3 VSPH 441/2010-B-81)

⁸⁶ Podle Kozáka by v takovém případě měl být tento věřitel zařazen do zvláštní skupiny. (Kozák, 2013, s. 781)

V opačném případě, nepůjde-li o dále uvedenou výjimku, insolvenční soud reorganizační plán zamítne. Usnesení o zamítnutí reorganizačního plánu nepředstavuje překážku „rei iudicatae“ ve smyslu § 159a odst. 4 OSŘ, neboť předkladateli plánu je výslovně umožněno za podmínek uvedených v § 351 odst. 3 InsZ předložit reorganizační plán znovu.

Pokud není splněna podmínka uvedená v písm. c) § 348 odst. 1 InsZ, tedy nedošlo-li k přijetí plánu každou skupinou věřitelů, může být nesouhlas věřitelských skupin nahrazen úvahou insolvenčního soudu za těchto podmínek (§ 348 odst. 2 InsZ):

- souhlas s reorganizačním plánem vyslovila alespoň jedna skupina věřitelů s výjimkou skupiny tvořené společníky a členy dlužníka
- plán zajišťuje rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci skupiny věřitelů, která jej nepřijala
- plán je ve vztahu ke každé skupině, která jej nepřijala, spravedlivý
- lze důvodně předpokládat, že uskutečnění plánu nepovede k dalšímu úpadku dlužníka nebo k jeho likvidaci (není-li výslovně předpokládána)

Vztah druhého a prvního odstavce § 348 InsZ již byl předmětem doplňujícího soudního výkladu. Podle Vrchního soudu v Praze platí, že podmínky, které zákon stanoví v odstavci druhém, soud nepřezkoumává ani v rámci zkoumání podmínky zákonnosti, ani v rámci zkoumání podmínky poctivosti záměru podle prvního odstavce. Z toho vyplývá, že podmínkami uvedenými v odstavci druhém se soud zabývá jen tehdy, není-li dosaženo úplného konsenzu skupin věřitelů. (Usnesení VS v Praze ze dne 28. 6. 2009, sp. zn. 1 VSPH 343/2009-B-103) Vrchní soud v Olomouci dále potvrdil, že právo na přezkum závěrů soudu prvního stupně ohledně splnění předpokladů uvedených ve druhém odstavci § 348 InsZ má jen skupina věřitelů, která plán nepřijala, nikoliv věřitel, který sice hlasoval proti přijetí, avšak skupina, do které je zařazen, plán přijala. (Usnesení VS v Olomouci ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 2 VSOL 264/2010-B-175)

Vzhledem k tomu, že v případech nekonsenzuálních reorganizací bude dost dobře možné, že některá z vymezených skupin reorganizační plán nepřijme, bude insolvenční soud často posuzovat naplnění podmínek uvedených ve druhém odstavci § 348 InsZ. Zvláště složitým se jeví hodnocení toho, zda realizace plánu nepovede se zřetelem ke všem okolnostem k dalšímu úpadku dlužníka. Tento požadavek lze výstižně označit za

„kritérium uskutečnitelnosti“ reorganizačního plánu. Insolvenční soud je nucen posuzovat předpokládaný ekonomický dopad opatření uvedených v plánu, což je bezesporu myšlenkový proces zatížený značnou mírou nejistoty.

Podmínka spravedlnosti plánu ve vztahu ke každé skupině věřitelů, která plán nepřijala, má specifický význam blíže vymezený v § 349 InsZ. Měřítkem „spravedlnosti“ plánu je obecně současná hodnota očekávaného budoucího plnění. Ustanovení rozlišuje mezi skupinami zajištěných věřitelů (odst. 1), nezajištěných věřitelů (odst. 2) a skupinou společníků a členů dlužníka (odst. 3, 4).

Ve vztahu ke každému zajištěnému věřiteli je plán spravedlivý a může být tedy schválen i přes jeho nesouhlas tehdy, pokud má zajištěný věřitel obdržet plnění, jehož současná hodnota ke dni účinnosti reorganizačního plánu se bude rovnat nejméně hodnotě původního zajištění (stanovené ve znaleckém posudku). Současně musí věřitel získat stejné nebo obdobné zajištění, jakým bylo původní zajištění věřitelem uplatněné a zjištěné v insolvenčním řízení.

Ve vztahu ke každému nezajištěnému věřiteli je naproti tomu plán spravedlivý tehdy, dojde-li k naplnění jedné z alternativně formulovaných podmínek.

Splnění první podmínky, jež by de facto znamenalo předpokládané plné uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, je jen obtížně představitelné. Zpravidla tak bude dostačující vyhovění druhé podmínce - věřitelé podřízení skupině nezajištěných věřitelů nesmí dle plánu obdržet žádné plnění.

Aby mohl být plán považován za spravedlivý, postačí ve vztahu k nezajištěným věřitelům, aby jim podřízení věřitelé neobdrželi plnění, zatímco zajištění věřitelé mají získat plnění minimálně ve výši hodnoty zajištění. I v reorganizaci se tak projevuje výjimečné postavení zajištěných věřitelů, které je typické pro insolvenční řízení obecně.

Nahrazení souhlasu skupiny společníků a členů dlužníka bude zpravidla velmi jednoduché. Ve vztahu k této skupině je totiž podmínka spravedlnosti plánu splněna již tím, že některá skupina nezajištěných věřitelů nemá podle plánu obdržet plnění rovnající se hodnotě součtu zjištěných pohledávek skupiny. To bude v reorganizačních řízeních velmi pravděpodobné.

Nebude-li reorganizační plán přijat všemi skupinami věřitelů, může jeho předkladatel postupovat buď výše uvedeným způsobem, nebo může ještě před

rozhodnutím soudu reorganizační plán doplnit či změnit podle § 350 odst. 3 InsZ. Opakované předložení reorganizačního plánu je však stále časově omezeno původními lhůtami k předložení plánu, což lze z úpravy dovodit, byť to ustanovení § 350 odst. 3 InsZ výslovně neuvádí. Opakovaně předložený plán schvalují věřitelé opět jako celek.

Pokud soud reorganizační plán schválí, mohou proti jeho rozhodnutí podat odvolání věřitelé, kteří hlasovali proti přijetí. Proti rozhodnutí o zamítnutí plánu pak mohou podat odvolání věřitelé, kteří hlasovali pro jeho přijetí, dlužník a předkladatel plánu. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí nenabývá právní moci, dokud o včas podaném přípustném odvolání nerozhodne odvolací soud (§ 206 odst. 1 OSŘ), způsobí odvolání proti usnesení o schválení reorganizačního plánu odsunutí jeho účinnosti.

10.4. Účinky reorganizačního plánu

Reorganizační plán je účinný, jakmile rozhodnutí o jeho schválení nabylo právní moci, nebyla-li samotným plánem jeho účinnost odložena, nebo nerozhodl-li o pozdější účinnosti plánu insolvenční soud (§ 352 odst. 1 InsZ). Tímto okamžikem přechází insolvenční řízení do další fáze - fáze plnění reorganizačního plánu. Usnesení o schválení plánu je podle § 353 odst. 2 InsZ závazné nejen pro účastníky řízení, ale i pro osoby, které fakticky neměly možnost o schválení reorganizačního plánu rozhodovat, byť jsou jejich práva a povinnosti reorganizačním plánem dotčeny.

S účinností reorganizačního plánu jsou spojeny významné účinky. Dopad plánu na dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, výkon funkce valné hromady či členské schůze dlužníka, obsah údajů a skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku, pravidla započtení pohledávek a na pohledávky vypočtené v § 170 InsZ je uveden na jiných místech této práce. Zásadní dopady účinného plánu jsou v první řadě upraveny v ustanovení § 356 InsZ, které činí z reorganizačního plánu právní důvod vzniku, změny či zániku práv dotčených osob.

10.4.1. Nahrazení práv věřitelů vůči dlužníkovi

Klíčové ustanovení § 356 odst. 1 InsZ je důvodem zániku dosavadních práv (pohledávek) věřitelů vůči dlužníkovi a jejich nahrazení nově vzniklými právy (pohledávkami). Tento účinek lze připodobnit k účinku vícestranné privativní novace (srov. § 1902 OZ), byť přirovnání k „dohodě“ není zcela výstižné proto, že se opírá v první řadě o zákon. V americké úpravě se pro podobný účinek vžil pojem *discharge*.

Účinností reorganizačního plánu zanikají všechny pohledávky věřitelů, a to bez ohledu na to, zda dlužníkovi věřitelé dle hmotného práva své pohledávky v řízení vůbec uplatňovali. Jde o takový zásah do hmotněprávního postavení věřitelů, který mimo insolvenční řízení nemá obdoby - zanikají všechna práva vzniklá až do okamžiku účinnosti reorganizačního plánu. To ovšem s výjimkou práv, o kterých to reorganizační plán či insolvenční zákon výslovně uvede jinak.

Za věřitele dlužníka jsou nově považovány osoby uvedené v reorganizačním plánu za podmínek v plánu stanovených. Jejich nově vzniklé pohledávky mají vlastnosti (výše, splatnost apod.) stanovené reorganizačním plánem, a to nezávisle na vlastnostech pohledávek, které nahrazují. Proto je nadmíru důležité, aby reorganizační plán přesně a úplně vymezil všechny nově vzniklé pohledávky (srov. § 341 odst. 3 InsZ).

U pohledávek, které nemají být reorganizačním plánem dotčeny, má předkladatel plánu v zásadě dvě možnosti úpravy v plánu. Buď v plánu určí nedotčeným věřitelům nově vzniklé pohledávky se zcela identickými vlastnostmi, jaké mají zanikající pohledávky (pozitivní vymezení), nebo pouze stanoví, že tyto konkrétní pohledávky nezanikají (negativní vymezení). Tímto druhým řešením dojde k vyloučení účinku § 356 odst. 1 InsZ, což ostatně samo ustanovení přímo předvídá.

10.4.2. Nahrazení práv třetích osob k majetku v majetkové podstatě

V podstatě analogická k výše uvedenému je úprava § 356 odst. 2 InsZ. S účinností reorganizačního plánu se spojení i zánik práv třetích osob k majetku náležejícímu do majetkové podstaty dlužníka a nahrazení těchto práv nově vzniklými právy stanovenými v reorganizačním plánu. Ustanovení dopadá především na zajištěné věřitele ve smyslu § 2 písm. g) InsZ⁸⁷. Má-li být jejich zajištění zachováno, je třeba výslovné úpravy v reorganizačním plánu.

Zánik práv třetích osob se naopak nevztahuje na jejich právo domáhat se vyloučení majetku z majetkové podstaty postupem podle § 225 InsZ, což vyplývá z § 356 odst. 2 poslední věty InsZ. „*Reorganizační plán musí počítat i s eventualitou, že třetí osoba*

⁸⁷ Podle Maršíkové ustanovení druhého odstavce § 356 InsZ dopadá i na předkupní práva, věcná břemena, nájemní smlouvy, leasingové smlouvy a na jakékoliv další nároky vůči majetku náležejícímu do majetkové podstaty. (Maršíková, 2014, s. 623) Doslovným výkladem ustanovení by tedy došlo k zániku jakýchkoliv práv třetích osob k majetku v majetkové podstatě. Richter nicméně takovéto řešení nepovažuje za ústavně konformní a zastává užší výklad, podle kterého by se toto ustanovení mělo dotýkat jen osob, jež jsou věřiteli oprávněnými v insolvenčním řízení uplatňovat vůči dlužníku pohledávky, či osob, které se změnou svých práv k majetku majetkové podstaty vysloví souhlas. (Richter, 2008, s. 424)

bude v excindačním sporu úspěšná a majetek nebude možné při realizaci reorganizačního plánu využít.“ (Kozák, 2013, s. 797)

10.4.3. Některé další dopady účinného reorganizačního plánu

V souladu s ustanovením § 356 odst. 4 InsZ mohou být přímou součástí reorganizačního plánu právní jednání, která vyvolají vznik, změnu či zánik práv a povinností jednajících osob ve vztahu k majetkové podstatě. Tímto způsobem lze například zrušit stávající smlouvu a nahradit ji novou smlouvou, která je již přímo inkorporována do reorganizačního plánu. Předpokladem pro to je, aby byly potřebné projevy vůle jednajících zahrnuty v plánu. Účinný reorganizační plán obsahující příslušné právní jednání poté může být podkladem pro provedení zápisu v katastru nemovitostí nebo jiném veřejném seznamu.

Vztah insolvenčního řízení k řízení vykonávacímu a exekučnímu, jenž je podrobně popsán v podkapitole 2.3, je v počátcích insolvenčního řízení řešen ve prospěch kolektivního řízení insolvenčního. Ve fázi plnění reorganizačního plánu by se již správa dlužníka měla blížit režimu správy solventního subjektu. I proto lze po účinnosti reorganizačního plánu již opět proti dlužníkovi nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo exekuci (§ 360 odst. 1 InsZ), a to k vymožení pohledávky stanovené v reorganizačním plánu. Pro pohledávku, které byla účinně popřena, lze však vést výkon rozhodnutí nebo exekuci až poté, co rozhodnutí soudu o jejím zjištění nabylo právní moci.

Ustanovení § 360 odst. 1 InsZ můžeme považovat za ustanovení speciální k § 140e InsZ, které obecně zapovídá nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí (exekuce) po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku⁸⁸.

Z uvedeného je patrné, že schválený reorganizační plán má, jako hmotněprávní základ reorganizace, dalekosáhlé dopady na úroveň uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení. Na základě plánu jsou dosavadní práva věřitelů určitým způsobem transformována do práv nových, která nemusí nutně spočívat v přímém peněžním plnění. Přitom platí, že účinný reorganizační plán působí zánik práv věřitelů bez ohledu na to, zda se stali účastníky insolvenčního řízení.

⁸⁸ Není zřejmé, proč ustanovení § 360 InsZ nepamatuje i na pohledávky vznikající po účinnosti reorganizačního plánu. Tyto pohledávky již nemusí být „stanovené reorganizačním plánem“ (ani úvěrové financování), a proto na ně nedopadá výjimka uvedená v § 360 odst. 1 InsZ. Doslovný výklad obou ustanovení by tak nasvědčoval tomu, že ohledně nich nelze nařídit výkon rozhodnutí, který by postihoval majetek náležející do majetkové podstaty, po celou dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku.

11. Způsoby provedení reorganizace

Insolvenční zákon nabízí v ustanovení § 341 odst. 1 InsZ demonstrativním výčtem sedm možných způsobů provedení reorganizace, přičemž jednotlivá řešení je možné vzájemně kumulovat. Zvolené způsoby provedení reorganizace budou zpravidla kombinací ekonomicko-právních opatření, která by měla být vzhledem k dlužnickově specifické situaci jasně vymezená. „*Obecné prohlášení by neměly projít testem hlasování u jednotlivých skupin věřitelů ... a schválením rozhodnutím insolvenčního soudu.*“ (Kozák, 2013, s. 766)

V demonstrativním výčtu jsou uvedena tato opatření:

- restrukturalizace pohledávek věřitelů
- prodej (části) majetkové podstaty
- vydání dlužnickových aktiv věřitelům, případně jejich převod na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast
- fúze dlužníka
- vydání cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou
- zajištění financování provozu dlužnickova závodu
- změna dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka

Zřejmě nejméně často využívaným opatřením je tzv. restrukturalizace pohledávek věřitelů. Na základě reorganizačního plánu může dojít ke změně výše, splatnosti, úrokového výnosu, pořadí a i jiných parametrů zjištěných pohledávek věřitelů. Předkladatel reorganizačního plánu musí v plánu výslovně uvést všechny věřitele, do jejichž práv se tímto zasahuje, a to včetně přesné specifikace způsobu zásahu do jejich práv (§ 341 odst. 3 InsZ).

Jak již bylo uvedeno v kapitole 5, je možným způsobem provedení reorganizace i prodej celé majetkové podstaty nebo její části. Můžeme předpokládat, že i když v rámci reorganizace typicky nebude docházet k prodeji celého závodu, bude frekventovaným opatřením prodej jeho určitých nepotřebných částí sloužících vedlejšími činnostem, nerentabilních provozů apod. Smysl takového opatření je dvojitý. Jednak dojde k získání potřebných finančních prostředků, jednak by měl prodej přispět k eliminaci nákladů vynakládaných na provozování a udržování nepotřebných částí závodu. Na rozdíl od

zpeněžení majetkové podstaty při konkursu bude v tomto případě prodej probíhat pod kontrolou dlužníka a věřitelů, nikoliv pod kontrolou insolvenčního správce.

Bude-li přesto cílem reorganizace řízený prodej fungujícího závodu dlužníka třetí osobě, budou zjištěné pohledávky (částečně) uspokojeny z výtěžku prodeje podle klíče stanoveného v reorganizačním plánu. Tím zpravidla dojde ke splnění reorganizačního plánu, což vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, kterým se reorganizace končí. Touto de facto likvidační cestou může být celá fáze provádění reorganizačního plánu výrazně zkrácena.

Specifickou formou provedení reorganizace je tzv. kapitalizace pohledávek. Kapitalizace spočívá v konverzi pohledávek věřitelů do podílů na základním kapitálu dlužníka - obchodní korporace. Při kapitalizaci dochází ke zvýšení základního kapitálu dlužníka, aniž by o tom rozhodoval jeho nejvyšší orgán. „*Právní skutečností, na jejímž základě dojde ke zvýšení základního kapitálu, je schválený plán reorganizace.*“ (Internetový zdroj č. 4) Využitím kapitalizace pohledávek současně s opatřeními týkajícími se stávajících podílů lze dosáhnout výrazných změn ve vlastnické struktuře dlužníka⁸⁹.

V souvislosti s tím je zapotřebí zmínit význam ustanovení § 353 odst. 3 InsZ. Okamžikem účinnosti plánu dochází ke změnám dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka způsobem, který je uveden v reorganizačním plánu. To platí i tehdy, je-li podle jiných právních předpisů pro takovou změnu vyžadován určitý postup (např. rozhodnutí valné hromady přijaté ve formě notářského zápisu). „*Účinný reorganizační plán je potom na místo dokumentu předvídaného právním předpisem dokumentem sloužícím k provedení změny zápisu v obchodním rejstříku.*“ (Maršíková, 2014, s. 619-620) Změna dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka (zakladatelská listina, stanovy) je zákonem považována za jeden ze způsobů provedení reorganizace, byť ji striktně vzato můžeme považovat spíše za nutný doplněk jiných realizovaných opatření.

Frekventovaným způsobem provedení reorganizace je zajištění financování provozu dlužníkovra závodu. Různé formy financování budou neodmyslitelným předpokladem

⁸⁹ Například reorganizační plán společnosti K Maso spol. s.r.o. (předložený soudu dne 14. 9. 2012) upravuje opatření spočívající v kapitalizaci pohledávek jednoho z věřitelů společně se snížením podílu na základním kapitálu dosavadního společníka. Tím došlo současně jednak ke zvýšení základního kapitálu (peněžitý vklad věřitele - kapitalizace) a jednak ke snížení základního kapitálu (snížení vkladu dosavadního společníka).

pro uskutečnění ostatních sanačních opatření v těch reorganizacích, které se zakládají na pokračování provozu dlužníkovy závodu. V souvislosti s tímto způsobem provedení reorganizace Nejvyšší soud mimo jiné poznamenal, že na nepoctivost dlužníkovy záměru nelze usuzovat z toho, že na sebe účinností reorganizačního plánu převezme nové dluhy v podobě půjček, a to již proto, že jde o jeden z předjímaných způsobů provedení reorganizace. (Usnesení NS ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 29 NSCR 43/2013-B-113) Pokud bude financování provozu zajišťováno cizími zdroji, musí být podle § 342 písm. b) InsZ k reorganizačnímu plánu přiloženo prohlášení osob ochotných financovat provedení reorganizačního plánu⁹⁰.

12. Plnění reorganizačního plánu

Po účinnosti reorganizačního plánu se insolvenční řízení dostává do fáze plnění reorganizačního plánu. Ohledně dlužníka stále probíhá insolvenční řízení, což přináší výhody i nevýhody. Ekonomickému rozvoji závodu by zřejmě prospělo jeho zařazení do „normální režimu“. Na druhé straně je v zájmu ochrany společného zájmu věřitelů zapotřebí vykonávat dohled nad prováděním reorganizačního plánu dlužníkem, který i v této fázi vystupuje jako osoba s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě. Režim správy dlužníka - korporace je tedy v období plnění reorganizačního plánu „jistým hybridem mezi správou solventní a insolventní společnosti.“ (Richter, 2008, s. 426)

Reorganizační plán představuje závazný rámec provedení reorganizace. Podle § 338 odst. 4 InsZ nesmí být další průběh reorganizace s plánem v rozporu, pokud nedošlo stanoveným způsobem k jeho změně. Právě v této fázi řízení dochází k zavádění opatření k ozdravení podnikatelské činnosti a současně k uspokojování pohledávek věřitelů v rozsahu předvídaném reorganizačním plánem. Nad řádným prováděním reorganizačního plánu dlužníkem vykonává dohled insolvenční správce v součinnosti s věřitelským výborem.

Nebudou-li dispoziční oprávnění dlužníka omezena, spočívá role insolvenčního správce převážně v činnosti evidenční a kontrolní povahy. O výsledcích své činnosti informuje nejméně jednou za 3 měsíce insolvenční soud a věřitelský výbor. Kromě

⁹⁰ Předložením prohlášení se osoba, která prohlášení činí, přímo nezavazuje k uskutečnění v prohlášení předvídaného úkonu a takový závazek by tedy nebyl vůči takové osobě přímo vynutitelný. (Maršíková, 2014, s. 598) Z důvodu vyšší jistoty lze přesto doporučit uzavření smlouvy (např. o úvěru) s odkládací podmínkou vázanou na účinnost reorganizačního plánu.

výrazného oprávnění dle § 355 odst. 2 InsZ je věřitelský výbor v rámci své kontrolní činnosti dále legitimován k podání návrhu na přijetí opatření k odstranění nedostatků v činnosti dlužníka, včetně opatření přímo směřujících k přeměně reorganizace v konkurs, a to insolvenčnímu soudu (§ 355 odst. 3 InsZ).

Insolvenční soud ve fázi plnění plánu zejména bere na vědomí a projednává zprávy správce a věřitelského výboru o plnění reorganizačního plánu. Podle ustanovení § 364 odst. 1 InsZ provádí soud jiná opatření jen tehdy, jsou-li navrhována. Ustanovení jistě směřuje na výkon dohlédací činnosti insolvenčního soudu ve smyslu § 11 odst. 1 InsZ. Dohlédací činnost soudu je nicméně v průběhu provádění reorganizačního plánu limitována. Soud nejedná ex officio, ale na základě předchozího návrhu oprávněných osob. Ke škodě věci není v předmětném ustanovení uveden výčet subjektů oprávněných navrhnout opatření (zejména) k zajištění dodržování reorganizačního plánu. Kozák (2013, s. 813) mezi tyto subjekty řadí dlužníka, věřitele zúčastněné na reorganizaci, věřitelský výbor a insolvenčního správce. Hášová a Moravec (2013, s. 207) pak uvádějí pouze dlužníka, insolvenčního správce a věřitelský výbor⁹¹.

Neplnění podstatných povinností stanovených dlužníku reorganizačním plánem povede nevyhnutelně k přeměně reorganizace v konkurs.

12.1. Změna reorganizačního plánu

Projekt reorganizace vychází z určitých předpokladů. Skutečnost se v průběhu plnění reorganizačního plánu od těchto předpokladů může více či méně odchylovat. Navrhovatel⁹² reorganizačního plánu proto může navrhnout takovou změnu účinného reorganizačního plánu, v jejímž důsledku má být účel reorganizace lépe splnitelný.

Procesní požadavky na schválení změny plánu jsou popsány v § 361 InsZ. Výraznou odchylkou od postupů při schvalování reorganizačního plánu je zaslání návrhu změny původním i novým věřitelům s určením minimálně 30 denní lhůty ode dne doručení návrhu do vlastních rukou, ve které mohou změněný plán odmítnout. Nesdělí-li věřitelé

⁹¹ Vzhledem k tomu, že ustanovení § 355 odst. 3 InsZ k podání návrhu na vydání opatření zcela výslovně legitimuje věřitelský výbor, který jedná jako sbor, lze se na základě logického výkladu spíše přiklonit k závěru, že jednotliví věřitelé k tomu oprávnění nejsou.

⁹² „Navrhovatelem“ zákon zřejmě míní právě jen předkladatele plánu, jehož změna je navrhována, nikoliv každého navrhovatele reorganizačního.

ve stanovené lhůtě nebo v průběhu jednání svolaného k projednání návrhu změny, že s návrhem na změnu plánu nesouhlasí, uplatní se fikce jejich souhlasu se změnou.

Ke schválení změny se vyžaduje souhlas většin věřitelů uvedených ve čtvrtém odstavci § 361 InsZ. Pravidlem je, že soud nemůže nahradit nesouhlas některé skupiny věřitelů podobně, jako tomu je při schvalování plánu. To představuje pro navrhovatele změny komplikaci, uvědomíme-li si, že samostatnou skupinu tvoří i každý zajištěný věřitel. Ustanovení § 361 InsZ přímo odkazuje na obdobné použití § 347 InsZ, přiměřeně se však použijí i jiná ustanovení (např. ve vztahu k účinnosti změny plánu).

Lze mít za to, že i přes souhlas potřebných většin věřitelů není insolvenční soud povinen schválit změnu reorganizačního plánu, pokud navrhovaná změna nesplňuje (vágním způsobem) stanovený předpoklad, jímž je zajištění lepší splnitelnosti účelu reorganizace v důsledku provedení změny plánu.

13. Skončení reorganizace

Lapidárně vyjádřeno, reorganizace může skončit buďto dobře, tedy splněním reorganizačního plánu, nebo špatně, tedy její přeměnou na konkurs.

13.1. Přeměna reorganizace v konkurs

„Špatný“ konec reorganizace upravují § 362 a § 363 InsZ. Univerzálnost konkursu nespočívá jen v tom, že jím lze řešit úpadek jakéhokoliv subjektu v postavení insolvenčního dlužníka, ale také v tom, že alternativní řešení úpadku, jímž reorganizace je, může být v konkurs při splnění zákonných podmínek přeměněno.

Podle ustanovení § 362 InsZ má insolvenční soud přistoupit ke zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu ve třech taxativně vyjmenovaných výjimečných situacích, které souvisejí s protiprávním jednáním v průběhu řízení⁹³. Soud je přitom limitován lhůtou 6 měsíců (odst. 1), případně 3 let (odst. 2) od účinnosti reorganizačního plánu, v níž může přistoupit ke zrušení rozhodnutí o schválení plánu.

O situacích vymezených v § 362 InsZ je pojednáváno v souvislosti s přeměnou reorganizace v konkurs proto, že se v důsledku zrušení rozhodnutí o schválení

⁹³ Jde o poskytnutí zvláštních výhod některému z věřitelů, schválení plánu podvodným způsobem, pravomocné odsouzení dlužníka nebo člena jeho statutárního orgánu pro úmyslný trestný čin, kterým odsouzený dosáhl schválení plánu nebo kterým podstatně zkrátil práva věřitelů.

reorganizačního plánu řízení stále nachází ve fázi povolené reorganizace, ve které však neexistuje účinný reorganizační plán a současně s největší pravděpodobností uběhly lhůty k jeho předložení. Tím je naplněn důvod pro bezprostřední konverzi reorganizace na konkurs podle § 363 odst. 1 písm. c) InsZ.

Řešení výše popsané situace provedené třetím odstavcem § 362 InsZ lze považovat za jednu z největších slabin zákonné úpravy reorganizace. Dojde-li ke zrušení reorganizačního plánu⁹⁴, mohou věřitelé bez dalšího požadovat uspokojení svých práv, která měli před nastoupením účinků reorganizačního plánu. Obnovují se tak v plném rozsahu pohledávky, které zanikly účinností reorganizačního plánu podle § 356 odst. 1 InsZ. Současně však podle zákona platí, že práva věřitelů a třetích osob založená reorganizačním plánem nejsou dotčena. Touto úpravou tedy vzniká velmi nepřehledná a komplikovaná situace (např. pokud jde o postavení zajištěných věřitelů). Pro její řešení bude mít zásadní význam rozhodnutí insolvenčního soudu, neboť ten je povinen přijmout opatření k ochraně oprávněných zájmů věřitelů, je-li to objektivně vzato nutné.

Při zamyšlení se nad touto úpravou se nelze zbavit dojmu, že tímto způsobem zákonodárce ve skutečnosti přehodil řešení komplikované situace, kterou zjevně není schopen vyřešit na úrovni ex ante přijatého obecného právního pravidla na ex post soudní rozhodnutí. (Richter, 2008, s. 423)

Zatímco zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu dopadá na vcelku výjimečné situace, obecné důvody pro předčasné ukončení reorganizace její přeměnou v konkurs jsou již vypočítány pod písmeny a) až g) § 363 odst. 1 InsZ.

Důvody uvedené pod písm. b) a písm. c) dopadají na fázi před účinností reorganizačního plánu a byly již rozebrány v podkapitole 10.1.

Podle písm. a) dochází k přeměně v konkurs tehdy, navrhne-li přeměnu dlužník, na jehož návrh byla reorganizace povolena. Pokud však k povolení reorganizace došlo na návrh osoby odlišné od dlužníka, není důvod uvedený pod písm. a) aplikovatelný. Podle písm. f) pak dojde ke konverzi na konkurs i tehdy, pokud dlužník po schválení reorganizačního plánu přestal podnikat, ačkoliv podle plánu podnikat měl.

Za stěžejní důvody pro přeměnu reorganizace v konkurs lze považovat případy vymezené v písm. d). Insolvenční soud přistoupí k přeměně, pokud dlužník neplní své

⁹⁴ Zatímco v předchozích ustanoveních zákon uvádí „zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu“, v tomto ustanovení je již uvedeno „zrušení reorganizačního plánu“.

podstatné povinnosti stanovené účinným reorganizačním plánem, nebo ukáže-li se, že podstatnou část plánu nebude možné plnit. Zejména tento druhý důvod by měl zabránit tomu, aby docházelo k vynakládání nákladů i v době, kdy je patrné, že splnění reorganizačního plánu není realizovatelné vzhledem k situaci samotného dlužníka a jeho ekonomického okolí. Tímto lze k přeměně přikročit ještě před tím, než dlužník skutečně přestane plnit své podstatné povinnosti.

Poslední dva důvody postihují specifické porušení dlužnických povinností. Soud přistoupí k přeměně v konkurs podle písm. e), pokud dlužník neplatí řádně a včas úroky zajištěným věřitelům nebo v podstatném rozsahu neplní své jiné splatné peněžité dluhy. Stejně tak rozhodne soud o přeměně podle písm. g), neuhradí-li dlužník zapodstatové pohledávky předvídaným způsobem, tedy hned po účinnosti reorganizačního plánu.

V případech uvedených pod písm. a) až c) insolvenční soud rozhoduje bez jednání, zatímco v případech pod písm. d) až f) po jednání⁹⁵. K podání odvolání jsou oprávněni dlužník, navrhovatel reorganizace, insolvenční správce a věřitelský výbor.

O přeměně reorganizace v konkurs nelze rozhodnout, jestliže byl reorganizační plán v podstatných bodech splněn (§ 363 odst. 4 InsZ). Podání výkladu pojmu „splněn v podstatných bodech“ je v obecné rovině velmi složité a ne příliš užitečné, neboť v praxi bude vždy záviset především na individuálním posouzení každého reorganizačního plánu.

Účinky spojené s přeměnou reorganizace v konkurs budou spojeny již s okamžikem účinnosti usnesení o přeměně reorganizace v konkurs (§ 89 InsZ). Tímto okamžikem nastávají účinky spojené s prohlášením konkursu, nestanoví-li soud podmínky této přeměny jinak. Podle § 283 odst. 2 InsZ však nemůže být přistoupeno ke zpeněžení majetkové podstaty dříve, než po nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu (za které se považuje i rozhodnutí o přeměně). Tím je zaručeno, že v případě úspěšného odvolání proti usnesení o přeměně reorganizace v konkurs nedojde k nevratným krokům, které by následně zmařily dokončení reorganizace. (Kozák, 2013, s. 812)

⁹⁵ Zákonem č. 294/2013 Sb. bylo do ustanovení § 363 odst. 1 InsZ vloženo nové písmeno g), což se však neprojevovalo v odpovídající změně navazujících odstavců. Proto v současné době není výslovně stanoveno, zda bude soud při přeměně reorganizace v konkurs podle písm. g) nařizovat jednání ani kdo je oprávněn podat proti tomuto rozhodnutí odvolání. Vzhledem k tomu, že situace vymezená po písm. g) je zvláštním případem situace podle písm. d), lze tuto legislativní nepřesnost překlentout přiřazením písm. g) k těm případům, ve kterých je jednání nařizováno.

13.2. Splnění reorganizačního plánu

Otázkou splnění reorganizačního plánu se insolvenční zákon zabývá jen velmi stručně. Podle § 364 odst. 2 InsZ vezme insolvenční soud splnění reorganizačního plánu nebo jeho podstatných částí na vědomí rozhodnutím, kterým se reorganizace končí. Proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. Právní mocí usnesení insolvenčního soudu reorganizace, jakož i celé insolvenční řízení ve vztahu k dlužníkovi končí. Skončení reorganizace má mimo jiné dopad i na vedené incidenční spory (srov. § 159 odst. 3 až 6 InsZ).

Jak bylo uvedeno, může soud ke skončení reorganizace přistoupit i pokud není reorganizační plán beze zbytku splněn. Podle Richtera je takový postup na místě, pokud bude splněna podstatná část dluhů, ostatní dluhy bude dlužník řádně plnit a nebude existovat žádný důvod domnívat se, že by tomu v době zbývající do jejich úplného uspokojení mělo být jinak. (Richter, 2008, s. 429) Tím dojde k dřívějšímu ukončení velmi nákladného režimu reorganizace a obnovení běžné správy dlužníkovy závodu.

14. Přehled právní úpravy reorganizace v USA

Podle důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu nebylo možné v případě reorganizace navázat na předchozí právní úpravu ani na soudní judikaturu, a proto se vzorem staly úpravy obsažené v jiných právních řádech, přičemž základním vzorem byla úprava platná v USA. (Zelenka, 2008, s. 466) Následující text je zaměřen právě na postihnutí základních prvků tohoto ideového zdroje naší reorganizace, jež je upraven ve federálním zákoně Bankruptcy Reform Act of 1978⁹⁶, především tedy v jeho Chapter 11. Procesní pravidla jsou pak zakotvena především ve Federal Rules of Bankruptcy Procedure (dále jen „FRBP“). Americká úprava vychází nejen ze specifických ekonomických podmínek, ale i z angloamerického právního prostředí, jež se fundamentálně odlišuje od kontinentálního pojetí práva. Není tak dost dobře možné podat na omezeném prostoru porovnání procesů reorganizace v USA a České republice v jejich jednotlivých detailech.

⁹⁶ Bankruptcy Reform Act of 1978, jež v současnosti tvoří Title 11 U. S. Code - Bankruptcy, bude dále uváděn pod běžně užívaným označením „USBC“ (zkratka United States Bankruptcy Code). Chapter 11, která je v současnosti jednou z devíti kapitol USBC, pak bude označována zpravidla jen jako „kapitola 11 USBC“. Vzhledem ke specifickým pojmům používaným americkou právní úpravou budou dále v některých případech pro přehlednost uváděny i původní termíny v angličtině.

Dle Richtera není česká úprava reorganizace pouhým transplantátem kapitoly 11 USBC. Nad tradičním americkým reorganizačním řízením má totiž plnou kontrolu management dlužníka, který řízení zahajuje, je chráněn okamžitým suspendováním práv individuálního vymáhání pohledávek a má k dispozici (zpravidla bez dohledu správce či jiné externí osoby) relativně dlouhou přednostní lhůtu k tomu, aby věřitelům navrhl tzv. plán reorganizace. (Richter, 2006, s. 12) Ve své podstatě tím kapitola 11 USBC poskytuje dlužníkovi velmi dobrou příležitost k udržení jeho podnikání jako going concern hodnoty do budoucna. Na druhou stranu, často zmiňovaný fakt podstatně čtenějšího používání postupů podle kapitoly 11 USBC nutně neznamená, že je v těchto řízeních skutečně zachován provoz reorganizovaných podniků. I zde totiž platí, že kapitola 11 USBC bývá ve většině případů využita k dohodě zainteresovaných stran na přesném a výhodném postupu, jak dlužníkův závod zlikvidovat způsobem pro věřitele co možno nejefektivnějším. (Kislingerová, 2013, s. 31)

14.1. Zahájení řízení

Samotné řízení je zahájeno podáním návrhu na zahájení (*filing a petition*) dle konkrétní kapitoly USBC, v případě reorganizace tedy návrhem na zahájení reorganizačního řízení dle kapitoly 11 USBC. Zatímco v české úpravě je způsob řešení úpadku určen až v průběhu řízení, ve Spojených státech rozhoduje o tom, podle jaké kapitoly bude řízení vedeno, již návrhově. Ten se v zásadě rozhoduje mezi kapitolou 7 USBC (*liquidation*) a kapitolou 11 USBC (*reorganization*). Řízení je tak jednofázové.

Řízení podle kapitoly 11 USBC je zahajováno buď na dobrovolné (*voluntary cases* - § 301 USBC), nebo na nedobrovolné bázi (*involuntary cases* - § 303 USBC). Zahájí-li dlužník dobrovolně řízení podle kapitoly 11 USBC, není nezbytně nutné, aby byl v úpadku, neboť není vyžadováno naplnění definic předlužení či platební neschopnosti. Pokud je návrh podáván věřitelem na nedobrovolné bázi, je nutné, aby splňoval podmínky uvedené v § 303 USBC. Má-li dlužník 12 a více nezajištěných věřitelů, je k podání návrhu zapotřebí součinnosti nejméně tří nezajištěných věřitelů s nepodmíněnými pohledávkami, které dohromady dosahují minimální výše uvedené v tomto ustanovení⁹⁷. Při nižším počtu věřitelů může návrh na zahájení reorganizace podat i jen jeden z nich. Vyjádří-li dlužník včas svůj nesouhlas s věřitelským návrhem,

⁹⁷ V roce 2015 musí být minimální výše pohledávek nejméně \$15,325.

přistoupí soud k vydání příkazu (*order for relief*), který je jinak spojen přímo s dobrovolným návrhem, až poté, co rozhodne, že došlo k naplnění jednoho ze dvou alternativních kritérií. Jedním z nich je stav platební neschopnosti dlužníka⁹⁸. Ta je přitom v § 303 (h) (1) USBC vymezena jako stav, ve kterém dlužník všeobecně neplatí své dluhy v termínech splatnosti, ledaže jsou takové dluhy předmětem sporu („cash flow test“). Nezáleží na tom, zda dlužník pouze není ochoten plnit, nebo zda má jeho neschopnost plnit objektivnější charakter.

Ačkoliv může být kapitola 11 USBC využita i pro fyzické osoby, jež nepodnikají⁹⁹, je v typickém případě dlužníkem korporace provozující podnikatelskou činnost. Drtivá většina případů podle kapitoly 11 USBC je pak zahájena samotným dlužníkem na dobrovolné bázi. (Jordan, 1999, s. 638) Přesnou odpověď na to, kdo může být dlužníkem podstupujícím kapitolu 11 USBC dává ustanovení § 109 (d) USBC. Obecně jím může být jakákoliv osoba až na stanovené výjimky. Zejména akcioví a komoditní makléři mohou být dlužníky jen podle kapitoly 7 USBC (srov. § 316 odst. 3 InsZ).

Široká přípustnost reorganizace je projevem prodlužnického charakteru řízení podle kapitoly 11 USBC. Toto řízení nezná kvantitativní bránu (srov. § 316 odst. 4 InsZ) a rozlišuje i některé specifické skupiny dlužníků, zejména dlužníka se statutem drobného podniku (*small business debtor*), pro které platí několik zvláštních ustanovení.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 2.3, je základním funkčním principem úpadkového práva princip přednosti kolektivního insolvenčního řízení. I úpadkové právo USA proto podrobně upravuje automatické moratorium (*stay, automatic stay*), a to dokonce ještě v širším rozsahu, než jak to činí § 109 InsZ. Účinkem podání návrhu na zahájení řízení je (až na výjimky) automaticky zákaz zahájení či pokračování ve veškerých právních „akcích“ dopadajících na dlužníka nebo na jeho majetek, jež jsou vypočteny v § 362 (a) USBC. Tento zákaz působí bez ohledu na to, zda dlužníkovi věřitelé zahájení řízení zaznamenali. „Zákaz dlužníkovi poskytuje dobu oddechu, během které lze přistoupit k vyjednávání za účelem vyřešení potíží v dlužnickově finanční situaci.“ (Internetový zdroj č. 5) Po dobu trvání účinků automatického moratoria dlužník v zásadě hradí jen pohledávky vznikající po zahájení řízení.

⁹⁸ Druhé kritérium dopadá na situaci, kdy byl v době 120 dnů před podáním návrhu dlužníku ustanoven opatrovník za účelem převzetí jeho majetku.

⁹⁹ To bylo potvrzeno rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států - *Toibb v. Radloff*, 501 U.S. 157 (1991).

14.2. Dispoziční oprávnění

Po podání návrhu na zahájení řízení podle kapitoly 11 USBC na dobrovolné bázi nebo po vydání soudního příkazu v případě nedobrovolného zahájení řízení se dlužník automaticky stává zároveň i tzv. osobou s dispozičním oprávněním (*debtor in possession*). To znamená, že je osobou spravující majetkovou podstatu a vykonávající veškeré úkony s tím související (majetková podstata zůstává v „držbě“ dlužníka). Dlužník tak zejména nadále provozuje podnikatelskou činnost a vykonává většinu funkcí, které v případech podle jiných kapitol USBC vykonává správce¹⁰⁰. V postavení osoby s dispozičním oprávněním dlužník zůstává až do okamžiku schválení reorganizačního plánu, zrušení dlužníkovy případu, jeho konverze na případ podle kapitoly 7 USBC, anebo do okamžiku jmenování správce. Ke jmenování správce (*trustee*) nicméně dochází jen ve velmi malém počtu případů řízení podle kapitoly 11 USBC. (Internetový zdroj č. 5)

Úkony dlužníka mající z hlediska majetkové podstaty zásadní význam podléhají schválení soudu. Jde zejména o prodej majetku nad rámec běžného obchodního styku, významné změny v podnikatelské činnosti nebo o uzavírání specifických typů smluv.

Postavení dlužníka jako osoby s dispozičním oprávněním je velmi komplexní. Je třeba zdůraznit fakt, že v typickém případě je dlužníkovu stávajícímu (a mnohdy neúspěšnému) managementu ponechána kontrola nad veškerými aktivitami v průběhu řízení bez požadavku na předchozí schválení managementu soudem. Jde proto o jeden z hlavních a pro dlužníky nejpřitažlivějších rysů reorganizace podle kapitoly 11 USBC.

Jmenování správce může soud nařídít za podmínek § 1104 USBC. Učiní tak pouze na návrh věřitele nebo United States trustee (dále též jen „federální správce“), a to kdykoliv před schválením reorganizačního plánu především tam, kde existují důkazy o podvodném či nepoctivém jednání dlužníka nebo důležitém zájmu věřitelů. Konkrétní správce je poté jmenován federálním správcem po konzultaci se zainteresovanými stranami a se souhlasem soudu. (Internetový zdroj č. 6) V dalším průběhu reorganizace je správce zodpovědný především za činnosti, jež jinak vykonává *debtor in possession*.

¹⁰⁰ Zmatení může vyvolat např. § 1108 USBC, které výslovně uvádí, že dlužníkovo podnikání provozuje správce. Podle výkladového ustanovení § 1107 (a) USBC však platí, že pokud kapitola 11 USBC používá pojem správce, je tím míněn (až na výjimky) právě *debtor in possession*, není-li správce v řízení skutečně jmenován. Práva dlužníka s dispozičními oprávněními jsou tak v podstatě vymezena pomocí odkazu na práva správce.

Jmenování správce tedy není obligatorní. Pokud ale výjimečně dojde k jeho ustanovení, ztratí tím dlužník své výjimečné postavení osoby s dispozičním oprávněním.

Od funkce správce (*trustee*) je třeba odlišit funkci federálního správce (*United States trustee*). Zatímco federální správce plní především roli veřejného kontrolora, který dohlíží na činnost dlužníka s dispozičními oprávněními, role správce (soukromého) je odlišná, neboť ten vykonává konkrétní činnosti při provozu dlužníkovy závodu. Tento dvojkolejný systém je velmi odlišný od systému insolvenčních správců podle české úpravy. Konkrétní srovnání obou modelů nemá valný význam již proto, že v drtivé většině případů podle kapitoly 11 USBC není správce vůbec jmenován.

Dlužník v postavení osoby s dispozičním oprávněním (případně jmenovaný správce) má mezi jinými oprávněními svěřeny tzv. „avoiding powers“. Je tak oprávněn odporovat určitým transferům peněz či majetku uskutečněným ve stanovené době před podáním návrhu na zahájení řízení. Po úspěšném uplatnění odpůřícího práva náleží plnění zpět do majetkové podstaty. (Internetový zdroj č. 5) Oprávnění se týká především podvodných či zkracujících úkonů (tzv. fraudulent transfers) učiněných v době dvou roků před zahájením řízení (§ 548 USBC) a zvýhodňujících úkonů (tzv. preferences) učiněných ve prospěch věřitelů v době 90 dnů před zahájením řízení¹⁰¹ (§ 547 USBC). Jde o jeden z projevů ochrany zásady *par conditio creditorum*.

Vedle toho je dlužník v postavení osoby s dispozičním oprávněním oprávněn rozhodnout o osudu smluv o vzájemném plnění¹⁰² (*executory contracts*) a nájemních smluv (*leases*). Má možnost rozhodnout o pokračování v plnění smlouvy, o odmítnutí dalšího plnění smlouvy, nebo dokonce i o postoupení smlouvy na třetí osobu. Rozhodne-li se plnění smlouvy odmítnout, vznikne druhé smluvní straně právo na náhradu škody, které bude mít povahu obecné nezajištěné pohledávky. Na rozdíl od české úpravy (srov. § 330a InsZ) nepodléhá rozhodnutí souhlasu věřitelského výboru, ale schválení soudem. Dlužník je navíc oprávněn takto rozhodnout kdykoliv až do schválení reorganizačního plánu soudem (s výjimkou určitých druhů nájemních smluv). Tento široký prostor však může být na návrh druhé smluvní strany omezen rozhodnutím

¹⁰¹ Pokud byly tyto úkony učiněny ve prospěch spřízněných osob, tzv. insiders [§ 101 (31) USBC], lze odporovat úkonům učiněným v době 1 roku před zahájením řízení.

¹⁰² Ačkoliv zákon neobsahuje přesnou definici smlouvy o vzájemném plnění, lze mít za to, že jde obecně o smlouvy, které k okamžiku zahájení řízení nebyly zcela splněny ani jednou ze smluvních stran.

soudu, kterým bude dlužníkovi určena lhůta, ve které musí rozhodnout o plnění či odmítnutí plnění smlouvy o vzájemném plnění [§ 365 (d) (2) USBC].

14.3. Věřitelé

Obecně se má za to, že řízení podle kapitoly 11 USBC probíhá v typickém případě především pod vlivem dlužníka. Účinky automatického moratoria suspendují možnosti využití individuálních prostředků vymáhání práva a odkazují věřitele na postupy podle USBC. Při reorganizačním řízení vykonávají věřitelé svá práva prostřednictvím věřitelského výboru, nejsilnější postavení pak mají při hlasování o reorganizačním plánu. Mnohá další ustanovení USBC však věřitelům nabízejí dílčí specifické postupy sloužící k ochraně jejich práv v průběhu řízení.

V zásadě platí, že věřitel by měl podle § 502 USBC včas předložit důkaz o svém nároku (*proof of claim*) vůči dlužníku. Lhůtu pro takové uplatnění pohledávky určuje soud [§ 3003 (c) (3) FRBP]. Vzhledem ke znění § 1111 USBC však k výslovnému uplatnění svého nároku nebude muset přistoupit tehdy, je-li jeho pohledávka zachycena v dokumentech, které dlužník povinně předkládá (půjde zejména o *schedule of liabilities*), a zároveň v nich není zaznamenána jako sporná, podmíněná či nezjištěná. Rozhodne-li se věřitel i přesto svůj nárok předložit, bude rozhodující nárok jím takto uplatněný, nikoliv záznam v dlužníkem předkládaných dokumentech [§ 3003 (c) (4) FRBP].

Pokud dlužník přistoupí ke změnám v předložených dokumentech, zejména změní-li status některé z pohledávek na spornou, podmíněnou či nezjištěnou, musí o tom uvědomit všechny dotčené subjekty s poučením o tom, že pokud nepředloží důkaz o nároku, mohou být vyloučeni z hlasování o reorganizačním plánu a z účasti na rozdělování podle tohoto plánu. (Internetový zdroj č. 6) Přes patrné rozdíly v porovnání s postupy přihlašování pohledávek do insolvenčního řízení podle insolvenčního zákona vyvolá nezachycení věřitelovy pohledávky v dlužníkem předložených dokumentech spolu s jejím včasným nepředložením soudu (*proof of claim*) v konečném důsledku podobné účinky jako opožděné podání přihlášky podle insolvenčního zákona. Uspokojení takové neuplatněné pohledávky je v průběhu reorganizačního řízení nevynutitelné a zároveň na ni po schválení reorganizačního plánu soudem zpravidla dopadne účinek zproštění dlužníka od jeho dluhů (*discharge*).

Z pohledu věřitelů hraje hlavní roli v postupech podle kapitoly 11 USBC věřitelský výbor (*creditors' committee*). Ten je jmenován federálním správcem, přičemž obvykle má být složen z nezajištěných věřitelů, kteří jsou „ochotni sloužit“ a jejichž pohledávky představují sedm nejvyšších nezajištěných pohledávek uplatňovaných vůči dlužníkovi. Federální správce je dále oprávněn jmenovat i další věřitelský výbor z vlastní vůle. Na příkaz soudu je také povinen jmenovat další věřitelský výbor, či provést změnu ve stávajících výborech, pokud je dle soudu změna nezbytná k zajištění adekvátní reprezentace věřitelů ve výboru. Jak je vidět, pravidla pro sestavování věřitelského jsou do značné míry vágní, a proto bude jejich složení v praxi záviset především na posouzení federálního správce a soudu.

Přesto, že jsou věřitelským výborům podle § 1103 (c) USBC poskytnuty široké pravomoci, je jejich nejdůležitější úlohou vyjednávání s dlužníkem s dispozičními oprávněními o podmínkách reorganizačního plánu. (Jordan, 1999, s. 645)

Podobně jako insolvenční zákon, i USBC rozlišuje mezi pohledávkami věřitelů a určitým druhům pohledávek přiznává prioritu před jinými (srov. zejm. § 507 USBC). Klíčové je zejména rozlišení mezi zajištěnými a nezajištěnými věřiteli. Zajištění věřitelé jsou v průběhu řízení chráněni proti poklesu hodnoty jejich zajištění. Zjednodušeně řečeno, neprokáže-li dlužník, že zájem zajištěného věřitele je dostatečným způsobem ochráněn (*adequate protection*), může soud věřiteli udělit výjimku z účinků automatického moratoria, přičemž poté je věřitel oprávněn uplatnit své zajištěné právo [§ 362 (d) (1) USBC]. Z hlediska uspokojení věřitelů bude nicméně rozhodující zejména obsah reorganizačního plánu a způsob jeho přijímání, podobně jako je tomu v současné české úpravě.

Pro účely hlasování o reorganizačním plánu a pro účely nakládání s jednotlivými pohledávkami na základě schváleného plánu musí být věřitelé rozděleni do skupin. Přitom mají být v každé skupině zařazeny pohledávky, které jsou „v podstatě shodné“ (*substantially similar*), a to tak, aby bylo zajištěno stejné zacházení s pohledávkami uvnitř každé ze skupin [§ 1122 (a), § 1123 (a) (4) USBC]. Každá zajištěná pohledávka je pak vyčleněna do samostatné skupiny. I zde tedy nalezneme značnou podobnost s pravidly rozdělení věřitelů podle insolvenčního zákona.

14.4. Reorganizační plán

Nejdůležitějšími dokumenty v procesu reorganizace jsou zpráva o reorganizačním plánu (*disclosure statement*) a reorganizační plán (*plan of reorganization*) samotný. Jejich obsahové náležitosti jsou velmi podobné náležitostem těchto dokumentů vyžadovaným českým právem. Zjednodušeně řečeno směřuje vlastně celý proces podle kapitoly 11 USBC pouze k sestavení a schválení vhodného reorganizačního plánu.

Přednostní právo sestavit reorganizační plán náleží dlužníkovi, a to po dobu 120 dnů od podání návrhu na zahájení řízení (případně od vydání příkazu při nedobrovolném zahájení). Tuto exkluzivní dobu k sestavení a předložení plánu může soud na návrh prodloužit maximálně na 18 měsíců počítaných od zahájení řízení. Soud nicméně může dobu k předložení plánu dlužníkem na návrh také zkrátit. Předloží-li dlužník plán v této době, je mu poskytnuta navíc dodatečná doba v délce 180 dnů počítaných od zahájení řízení, jež je určena k přijetí plánu skupinami věřitelů. I tato doba může být prodloužena. Zákon neupravuje jasná hlediska, na základě kterých by měl soud přistoupit ke zkrácení nebo prodloužení doby pro sestavení a předložení plánu, což soudu umožňuje značnou míru diskrece. Na rozdíl od české úpravy věřitelé nemohou přímo rozhodnout o odebrání přednostního práva k sestavení plánu.

Další osoby¹⁰³, které mají na reorganizaci dlužníka zájem (tedy nikoliv jen věřitelé), mohou plán předložit poté, co dlužník nepředložil plán ve stanovené exkluzivní době, nebo poté, co nebyl včas předložený plán přijat ve stanovené době věřiteli, případně poté, co byl jmenován správce [§ 1121 (c) USBC]. Správcovo jmenování dlužníkovi automaticky odebírá právo na přednostní předložení plánu. Právo dalších zainteresovaných osob na předložení plánu není podmíněno rozhodnutím soudu či věřitelského výboru.

Obsahem reorganizačního plánu bude zpravidla vedle návrhu komplexních změn ve finanční a obchodní struktuře dlužníka i návrh změn výše, splatnosti a dalších parametrů pohledávek uplatňovaných věřiteli.

Ještě před tím, než se přistoupí k jakémukoliv hlasování o přijetí reorganizačního plánu věřiteli, musí dojít ke schválení předkladatelem vypracované zprávy o reorganizačním plánu soudem. Výjimkou jsou tzv. předschválené reorganizace, při

¹⁰³ Striktně vzato nemusí jít jen o osoby, neboť ve výčtu § 1121 (c) USBC je uveden i věřitelský výbor.

kterých je plán přijat příslušnými skupinami věřitelů ještě před zahájením reorganizačního řízení. „Zpráva musí obsahovat adekvátní informace, které věřiteli umožní vytvoření informovaného úsudku o plánu.“ (Jordan, 1999, s. 703) Po schválení zprávy musí navrhovatel mimo jiné vyrozumět věřitele a federálního správce o lhůtě, ve které mohou věřitelé přistoupit k akceptaci nebo odmítnutí reorganizačního plánu [§ 3017 (d) (3) FRBP].

O přijetí plánu hlasují věřitelé podle plánem vymezených skupin, aniž by za tímto účelem byla svolávána obdoba české schůze věřitelů. Nehlasují věřitelé s pohledávkami nedotčenými reorganizačním plánem (*unimpaired claims*), kteří jsou považováni za skupinu, jež plán přijala, a také věřitelé, kteří nemají dle plánu získat žádné plnění. Ti jsou naopak považováni za skupinu, která plán odmítla. Skupinou věřitelů je reorganizační plán přijat, pokud pro jeho přijetí hlasovala 2/3 většina hlasujících věřitelů počítaná podle výše pohledávek a zároveň nadpoloviční většina hlasujících věřitelů počítaná podle počtu pohledávek (nikoliv počtu věřitelů). Pokud bude o plánu hlasovat i skupina společníků dlužníka, pak platí, že plán přijala, hlasovala-li pro jeho přijetí jejich 2/3 většina počítaná podle výše podílů na základním kapitálu.

Požadavky na schválení reorganizačního plánu soudem jsou obsaženy v § 1129 USBC, přičemž základní požadavky nápadně připomínají pravidla pro schválení plánu soudem v České republice (srov. podkapitola 10.3.2). Soud hodnotí splnění zejména těchto základních požadavků:

- plán je v souladu se zákonem a byl předložen navrhovatelem v souladu se zákonem
- plán byl předložen v dobré víře
- plán je proveditelný - schválení plánu pravděpodobně nepovede k likvidaci nebo potřebě další finanční reorganizace, ledaže je to výslovně záměrem plánu
- plán je v nejlepším zájmu věřitelů - každý dotčený věřitel s ním vyslovil souhlas, nebo na jeho základě získá plnění, jehož hodnota není ke dni účinnosti plánu nižší než hodnota plnění, kterou by zřejmě obdržel při likvidaci podle kapitoly 7 USBC
- plán přijala alespoň jedna z dotčených skupin (mimo skupinu společníků dlužníka) a soud dospěje k závěru, že není diskriminační (*discriminate unfairly*)

ani nespravedlivý (*fair and equitable*) vůči každé dotčené skupině, která jej nepřijala

Spravedlnost reorganizačního plánu soud hodnotí zvláště ve vztahu k zajištěnému a nezajištěnému věřiteli podle § 1129 (b) (2) USBC. Ve vztahu k nezajištěným věřitelům soud využívá tzv. absolute priority rule.

Vzhledem k tomu, že soudu může být ke schválení předloženo více plánů, stanovuje zákon výslovně, že pokud požadavkům na schválení plánu vyhovuje víc než jeden plán, zváží soud při rozhodování preference věřitelů [1129 (c) USBC].

Po schválení reorganizačního plánu soud již převážně jen dohlíží na implementaci plánu, na možné změny plánu a na řešení sporů týkajících se implementace plánu. Vzhledem ke skončení automatického moratoria může být dlužník žalován pro porušení povinností stanovených v plánu, stejně jako pro porušení jeho jiných povinností vzniklých po schválení plánu, a to i u jiných soudů. (Jordan, 1999, s. 793) Schválený plán zavazuje nejen dlužníka, ale i jeho věřitele, společníky a další zainteresované osoby, ať již plán přijaly či nepřijaly [1141 (a) USBC]. Jeho zásadním účinkem je zproštění dlužníka od dluhů vzniklých přede dnem schválení plánu (*discharge*)¹⁰⁴ a jejich nahrazení dluhy dle reorganizačního plánu a také zánik práv třetích osob k majetku náležejícímu do majetkové podstaty.

14.5. Postihnutí základních rysů právní úpravy

Právní úprava reorganizačního řízení vedeného podle kapitoly 11 USBC je charakteristická jeho širokou přípustností, byť z praktického hlediska není zcela vhodná pro nepodnikající fyzické osoby. Na rozdíl od české úpravy není nutnou podmínkou zahájení a vedení řízení osvědčení existence úpadku v některé z jeho forem. Dlužník typicky v průběhu vystupuje jako debtor in possession, čímž vykonává na reorganizační procesy rozhodující vliv (zpravidla prostřednictvím managementu). Kontrola nad jeho činností je svěřena v první řadě insolvenčnímu soudu, neboť ke jmenování správce dochází jen výjimečně. Soud je především oprávněn na návrh samotného dlužníka nebo některého z věřitelů reorganizační řízení zastavit nebo konvertovat na řízení likvidační podle kapitoly 7 USBC, a to především tehdy, je-li to v nejlepším zájmu věřitelů a

¹⁰⁴ Zřejmě nejvýznamnější výjimkou z tohoto „zproštění“ je situace, kdy má plán týkající se dlužníka - právnické osoby povahu plánu likvidačního.

majetkové podstaty (srov. § 1112 USBC). Věřitelé však nemají možnost přímo rozhodnout o závazném způsobu řešení dlužníkovi situace podobně, jako je tomu podle § 150 InsZ. I proto je poměrně velkým rizikem pro zúčastněné věřitele možnost vést po poměrně dlouhou dobu řízení pod kontrolou dlužníkového managementu a soudu i v případech dlužníků, u nichž takové řešení nemá z ekonomického hlediska smysl. Pro činnost soudu je obecně charakteristická široká možnost využití soudního uvážení, což klade na odbornost insolvenčních soudců vysoké nároky.

15. Závěr

V rámci této diplomové práce došlo k naplnění jejího základního cíle, jímž bylo podání analýzy právní úpravy reorganizačního řešení úpadku v České republice. V jejím rámci bylo nejprve přistoupeno k rozboru problémů obecnějšího charakteru, jež se dotýkají samotné podstaty insolvenčního řízení. Poté byla analyzována a vyložena ustanovení zákona bezprostředně se vztahující k řešení dlužníkového úpadku reorganizací, kterou je třeba chápat v zásadě jako sanační řešení úpadku. Reorganizační řešení představuje pro dlužníka příležitost provést v součinnosti se svými věřiteli potřebné změny v majetkové a kapitálově struktuře podnikání, prostřednictvím kterých dojde k alespoň částečnému uspokojení věřitelů. Výsledkem tohoto řešení by v zásadě mělo být zachování dlužníka jako samostatné ekonomické entity, ačkoliv reorganizací lze sledovat i záměr v podobě postupné likvidace činnosti dlužníka.

Právní úprava reorganizace provedená v jednotlivých ustanoveních insolvenčního zákona je detailní zejména po formálně-procesní stránce. Pokud jde o jednotlivé faktické způsoby provedení reorganizace, poskytuje úprava účastníkům řízení poměrně velkou volnost ve volbě způsobů jejího provedení. S tím souvisí i časně používání neurčitých formulací, jejichž význam musí být vždy vztažen ke konkrétní situaci vyskytnuvší se v insolvenční praxi. Přes určité nedostatky současné úpravy, na které bylo v práci upozorněno, lze mít za to, že současná právní úprava může skutečně sloužit jako vhodná platforma pro vyřešení finančních problémů podnikatelů při zohlednění zájmů věřitelů.

Klíčovým aspektem úspěchu reorganizace je sestavení reálného reorganizačního plánu, který bude úpadek skutečně řešit, nikoliv ho jen oddalovat či dokonce skrytě prohlubovat. Jeho účinky jsou přitom pro všechny zainteresované zásadní.

Přestože cílem práce nebylo odhalování příčin dosud nízkého počtu reorganizací ukončených rozhodnutím insolvenčního soudu o vzetí na vědomí splnění reorganizačního plánu ani analyzování konkrétních případů povolených reorganizací, lze poznamenat, že limitem využívání reorganizace v praxi nemusí být ani tak právní úprava, jako spíše ekonomické podmínky ve státě, nízká aktivita procesních subjektů a v neposlední řadě nedostatečná motivace především dlužníka ke včasnému zahájení insolvenčního řízení. Srovnáme-li tuzemskou úpravu s jejím inspiračním zdrojem, je patrné, že insolvenční zákon za úpravou provedenou v USBC nezaostává. Velkým rozdílem však je množství reorganizačních řízení zahájených samotným dlužníkem na dobrovolné bázi. To jistě souvisí nejen odlišnými ekonomickými podmínkami, ale i se silnějším postavením dlužníka v reorganizaci podle kapitoly 11 USBC. Zatím poslední výrazné změny insolvenčního zákona a souvisejících předpisů se pokoušejí právě o zvýšení motivace dlužníka ke včasnému řešení krizové situace, jakou úpadek nepochybně je, spolu se zvýšením jeho odpovědnosti, což lze považovat za správnou cestu.

16. Použité zkratky

FRBP	Federal Rules of Bankruptcy Procedure
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
NS	Nejvyšší soud České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
USBC	Bankruptcy Reform Act of 1978 (americký federální úpadkový zákon)
ÚS	Ústavní soud České republiky
VS	Vrchní soud
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZoKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

17. Seznam pramenů

Knižní monografie:

- [1] BŘEZINOVÁ, H. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona: účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení*. 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2009, 196 s. ISBN 978-80-7273-159-6.
- [2] HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8.
- [3] HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.
- [4] JACKSON, T. H. *The logic and limits of bankruptcy law*. 1. vyd. Cambridge: Harvard University Press, 1986, 287 p. ISBN 1-58798-114-9.
- [5] JORDAN, R. L., WARREN, W. D., BUSSEL, D. J. *Bankruptcy*. 5. vyd. New York: Foundation Press, 1999, 890 p. ISBN 1-56662-693-5
- [6] KASÍKOVÁ, M. a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6.
- [7] KISLINGEROVÁ, E., RICHTER, T., SMRČKA, L. a kol. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008 – 2013*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 143 s. ISBN 978-80-7400-497-1.
- [8] KOZÁK, J. a kol. *Insolvenční zákon a předpisy související; Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 1246 s. ISBN 978-80-7357-243-3.
- [9] MAREK, P. a kol. *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. akt. vyd. Praha: Ekopress, 2009, 634 s. ISBN 978-80-86929-49-1.
- [10] MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9.
- [11] RICHTER, O. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 307 s. ISBN 978-80-7400-549-7.
- [12] RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.
- [13] SCHELLE, K., FRÝDEK, M. *Vývoj konkursního práva*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2010, 90 s. ISBN 978-80-7418-073-6.
- [14] SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Konkurz a vyrovnání*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 829 s. ISBN 80-86861-47-3.
- [15] SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do insolvenčního práva*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2007, 94 s. ISBN 978-80-87071-54-0.
- [16] ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 994 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

- [17] WINTEROVÁ, A. aj. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0.
- [18] WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část - Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, 624 s. ISBN 978-80-7201-940-3.
- [19] ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. akt. vyd. Praha: Linde Praha, 2008, 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2.
- [20] ZOULÍK, F., DVOŘÁK, B. *Cesty práva: výbor statí*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 293 s. ISBN 978-80-7478-039-4.

Odborné články

- [21] BLAŽEJ, P. *Změny v úpravě souběhu insolvenčního řízení a exekuce od 1. 1. 2014*. Komorní listy, 2014, č. II, s. 9-12.
- [22] BOGUSKÝ, P. *Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 11-12, s. 313-318.
- [23] HAVEL, B. *Co se smí a co třeba již ne v moratoriu podle insolvenčního zákona? Glosa k účinkům moratoria podle § 122 InsZ*. Obchodněprávní revue, 2009, č. 3, s. 72-75.
- [24] HIMMATOVÁ, H. *Odmítnutí insolvenčního návrhu - jak tomu zabránit?* Bulletin Advokacie, 2012, č. 9, s. 17-19.
- [25] MORAVEC, T., VALENTA, P. *Povedená (či nepovedená) novelizace insolvenčního zákona z pohledu rekodifikace*. Obchodní právo, 2014, č. 8, s. 343-350.
- [26] POHL, T. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona*. Bulletin Advokacie, 2010, č. 7-8, s. 33-41.
- [27] RICHTER, T. *Reorganizace podle nového insolvenčního zákona*. Noviny pro konkurs a vyrovnání, 2006, č. 5, s. 12-15.
- [28] ŘEHÁČEK, O. *Úpadek a jeho osvědčení*. Bulletin Advokacie, 2012, č. 9, s. 19-21.
- [29] ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. *Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem*. Právní rozhledy, 2012, č. 10, s. 360-366.
- [30] SIGMUND, A. *Přihlašování pohledávek do insolvence - doma i v zahraničí*. Bulletin Advokacie, 2011, č. 12, s. 33-35.
- [31] WEISS, L. A., WRUCK, K. H. *Information Problems, Conflict of Interest and Asset Stripping: Chapter 11's Failure in the Case of Eastern Airlines*. Harvard Business School Working Paper, 1997, No. 97-013. p. 1-35
- [32] ŽIŽLAVSKÝ, M. *Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012*. Bulletin Advokacie, 2011, č. 11, s. 36-40.

- [33] ŽIŽLAVSKÝ, M. *Soumrak restrukturalizace, úsvit reorganizace?* Bulletin Advokacie, 2010, č. 6, s. 28-30.

Internetové zdroje:

- [1] Pospíšil, Richard. Konkurs a vyrovnání [online]. Plzeň : SVO s. r. o., poslední aktualizace 28. 2. 2013 [cit. 26. 4. 2014]. Oddíl : heslo „Inslovenční zákon krok za krokem, Mgr. Jan Kozák, 1. část“. Dostupné na: <<http://www.konkurs-vyrovnani.cz/>>, <<http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>>.
- [2] Konkursní noviny. Konkursní noviny [online]. Brno : Konkursní noviny, poslední aktualizace 16. 10. 2015 [cit. 17. 9. 2015]. Oddíl, Archiv novin. Část, Vydání č. 01/2012, heslo: Podat insolvenční návrh pro předlužení je již povinnost. Dostupné na <<http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/podat-insolvencni-navrh-pro-predluzeni-je-jiz-povinnost>>
- [3] Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk 929/0, část. 1/13: Důvodová zpráva [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 26. 4. 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/>>, <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>>.
- [4] APOGEO Group. APOGEO audit/tax/valuation/finance [online]. Praha : APOGEO Group, poslední aktualizace 9. 11. 2015 [cit. 15. 9. 2015]. Oddíl, Úvod. Část, Tiskové centrum, heslo: Aktuality; Možnosti řešení úpadku dlužníka reorganizací a způsoby jejího provedení. Dostupné na: <<http://www.apogeo.cz/aktuality/moznosti-reseni-upadku-dluznika-reorganizaci-a-zpusoby-jejeho-provedeni-404/>>
- [5] United States Courts. United States Courts [online]. Washington, D.C. : United States Courts, poslední aktualizace 19. 11. 2015 [cit. 17. 9. 2015]. Oddíl, Services & Forms. Část, Bankruptcy, heslo: Bankruptcy Basics; Chapter 11. Reorganization Under the Bankruptcy Code. Dostupné na: <<http://www.uscourts.gov/services-forms/bankruptcy/bankruptcy-basics/chapter-11-bankruptcy-basics>>
- [6] Konkursní noviny. Konkursní noviny [online]. Brno : Konkursní noviny, poslední aktualizace 16. 10. 2015 [cit. 17. 9. 2015]. Oddíl, Archiv novin. Část,

Vydání č. 02/2003, heslo: Častější označení: reorganizační konkurs. Dostupné na < <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/castejsi-oznaceni-reorganizacni-konkurs>>

18. Seznam judikatury

- [1] Nález ÚS ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10 (N 133/58 SbNU 67)
- [2] Usnesení VS v Praze ze dne 20. 2. 2012, sp. zn. 1 VSPH 147/2012-B-107
- [3] Usnesení NS ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 NSČR 50/2011-B-2054
- [4] Usnesení ÚS ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. II. ÚS 2444/10
- [5] Usnesení NS ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 NSČR 22/2009-A-21
- [6] Usnesení NS ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008-A-15
- [7] Usnesení VS v Praze ze dne 3. 5. 2011, sp. zn. 3 VSPH 1007/2010-A-16
- [8] Usnesení NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 20/2012-A-56
- [9] Usnesení VS v Olomouci ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 2 VSOL 311/2012-B-95
- [10] Usnesení NS ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSČR 30/2009-A-64
- [11] Usnesení VS v Olomouci ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 3 VSOL 115/2008-A-53
- [12] Usnesení NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 NSČR 32-2011-B-37
- [13] Usnesení VS v Olomouci ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 2 VSOL 190/2010-P9-7
- [14] Usnesení VS v Praze ze dne 21. 8. 2012, sp. zn. 1 VSPH 1060/2012-P70-7
- [15] Usnesení VS v Olomouci ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. 2 VSOL 106/2009-B-26
- [16] Usnesení VS v Praze ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. 1 VSPH 799/2009-A-23
- [17] Usnesení NS ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 NSČR 30/2010-B-34
- [18] Usnesení NS ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. 29 NSČR 12/2012-B-50
- [19] Usnesení VS v Praze ze dne 23. 1. 2012, sp. zn. 1 VSPH 46/2012-B-180
- [20] Usnesení VS v Praze ze dne 8. 4. 2011, sp. zn. 3 VSPH 324/2011-B-50
- [21] Usnesení VS v Praze ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. 1 VSPH 632/2009-B-32
- [22] Usnesení VS v Praze ze dne 13. 9. 2012, sp. zn. 1 VSPH 1223/2012-B-66
- [23] Rozsudek VS v Praze ze dne 5. 1. 2012, č. j. 15 Cmo 89/2011-124
- [24] Usnesení VS v Praze ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 3 VSPH 441/2010-B-81
- [25] Usnesení VS v Praze ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 3 VSPH 512/2012-B-116
- [26] Usnesení NS ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 NSČR 18/2010-B-270
- [27] Usnesení VS v Praze ze dne 28. 6. 2009, sp. zn. 1 VSPH 343/2009-B-103
- [28] Usnesení VS v Olomouci ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 2 VSOL 264/2010-B-175
- [29] Usnesení NS ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 29 NSCR 43/2013-B-113

Název diplomové práce:

Řešení úpadku formou reorganizace

Resumé

Hlavní cílem této diplomové práce je podání podrobného popisu a analýzy řešení úpadku formou reorganizace, která je upravena zákonem č. 182/2006 Sb. Komplexní problematika reorganizace, která je v zásadě metodou pro nelikvidační řešení úpadku, je využitelná pouze v případě, že je dlužník podnikatelem. Využívá množství metod restrukturalizace dlužníkovy podnikání za účelem uspokojení práv věřitelů ve větší míře, než v případě likvidačního řešení úpadku.

Práce je rozdělena do patnácti kapitol, které jsou dále rozděleny do subkapitol. První kapitola stručně popisuje historii úpadkového práva. Druhá kapitola se pak kromě vysvětlení povahy insolvenčního práva soustředí i na ekonomický aspekt insolvence. Následující kapitola definuje úpadek ve smyslu platné právní úpravy. Existence úpadku je klíčová pro insolvenční řízení vůbec. Nejdůležitější procesní subjekty jsou účastníci řízení. Jejich pozice je detailně popsána ve čtvrté kapitole. Kapitola pátá až třináctá pak nabízejí detailní analýzu institutu reorganizace. Je zde zahrnuto vymezení reorganizace, její účel a podmínky nutné pro její přípustnost. Popsána je také pozice dlužníka a věřitelů v průběhu reorganizace. Hlavní část práce se soustředí na specifický dokument známý jako reorganizační plán a na metody jeho schválení věřiteli a soudem. I když plán umožňuje využít jakékoliv metody restrukturalizace dlužníkovy podnikání, je podáno i stručné vysvětlení nejčastěji používaných metod. Konečně, kapitola čtrnáctá obsahuje porovnání insolvenčního zákona s kapitolou 11 bankrotového zákona Spojených států

Klíčová slova:

Insolvenční řízení

Reorganizace

Reorganizační plán

Title of the Master's thesis:

The solution of bankruptcy in the form of reorganization

Summary

The main objective of this diploma thesis is to provide a sufficient description and analysis of the solution of bankruptcy in the form of reorganization which is regulated by the Act. No. 182/2006 Sb. The complex issue of reorganization is essentially a method for non-liquidation solution of bankruptcy usable only in the case when a debtor is an entrepreneur. It uses various methods of restructuring debtor's business in order to satisfy the creditors to a greater extent than in the case of liquidation solution of bankruptcy.

The thesis is divided into fifteen chapters that are further divided into subchapters. Chapter one briefly describes the history of bankruptcy law. The second chapter is an explanation of nature of insolvency law focusing also on the economic aspect of insolvency. The following chapter defines bankruptcy within the meaning of applicable legislation. The existence of bankruptcy is essential for insolvency proceedings at all. The most important subjects of insolvency proceedings are parties to the proceedings. Their position is described in detail in the fourth chapter. Chapters five to thirteen then provide detail analysis of the institute of reorganization. There is provided a definition of the reorganization, its purpose and conditions of its. Also the position of debtor and creditors during reorganization is described. The major part of the thesis is focused on a specific document known as reorganization plan and the method of its approving by creditors and courts. Even though the plan allows any method of restructuring of debtor business a brief explanation of the most commonly used methods is made. Finally, chapter fourteen elaborates the comparison of the Insolvency Act with the Chapter 11 of the United States Bankruptcy Code.

Key words:

Insolvency proceedings

Reorganization

Reorganization plan